

UNIVERZITA KARLOVA v PRAZE

Pedagogická fakulta

katedra primární pedagogiky

NÁZORY RODIČŮ, UČITELŮ MATEŘSKÝCH ŠKOL A PRACOVNÍKŮ JESLÍ NA MOŽNOST
ZAŘAZENÍ DVOULETÝCH DĚTÍ DO MATEŘSKÝCH ŠKOL

Diplomová práce

THE PARENTS', TEACHERS' AND DAY CARE CENTER STAFF VIEW ON POSSIBILITY OF
PLACING TWO-YEAR-OLD CHILDREN IN NURSERY SCHOOLS

Diploma work

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Jana Kropáčková, Ph.D.

Autor diplomové práce: Bc. Kateřina Bromová

Studijní obor: Pedagogika předškolního věku

Forma studia: kombinovaná

Diplomová práce dokončena: 25. 11. 2012

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením PhDr. Jany Kropáčkové, Ph.D. a s použitím uvedené literatury.

V Praze dne .....

Podpis: .....

Ráda bych projevila své díky PhDr. Janě Kropáčkové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a trpělivost při odborném vedení mé diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za podporu a povzbuzení v těžkých chvílích. V neposlední řadě patří mé díky osloveným respondentům z řad pracovníků jeslí, pedagogů mateřských škol a rodičů dvouletých dětí, za jejich účast na výzkumném šetření.

ANOTACE

Diplomové práce analyzuje specifika a problémy současných rodin. Vymezuje pojem rané dětství a zaměřuje se na problematiku péče o děti mladší tří let v České republice, ve srovnání s jinými zeměmi Evropy.

Praktická část diplomové práce se zabývá názory rodičů a pracovníků jeslí a pedagogů mateřských škol na eventuální umístění dvouletých dětí do mateřských škol. Dotazníkové šetření zjišťuje, jaká možná rizika či výhody vnímají rodiče, učitelé v mateřských školách a pracovníci jeslí v možnosti výše zmíněného zařazení. Závěrečná část je věnována vzájemnému srovnání kladných a záporných odpovědí rodičů s reakcemi zaměstnanců jeslí a učitelů mateřských škol.

SUMMARY

The diploma work analyzes the specifics and problems of contemporary families. It defines the concept of early childhood and focuses on the issue of care for children younger than three years in the Czech Republic in comparison with other European countries.

The practical part of the diploma work deals with the opinions of parents, day care center staff and nursery school teachers on possible placement of two-year-old children in the nursery schools. The research determines possible risks and benefits perceived by parents, nursery school teachers and day care center staff as for the above mentioned placement. The final section compares the parents' positive and negative responses with those of day care center staff and nursery school teachers.

KLÍČOVÁ SLOVA

Rodina, mateřská škola, jesle, dítě, raný věk, rodiče, učitelky mateřských škol, pracovníci jeslí.

KEYWORDS

Family, nursery school, day care center, child, early age, parents, nursery school teachers, day care center staff.

Obsah

ÚVOD.....	- 7 -
I. TEORETICKÁ ČÁST	- 9 -
1. SPECIFIKA SOUČASNÉ RODINY.....	- 9 -
1.1 Problémy dnešních rodin.....	- 14 -
1.2 Legislativní podpora rodin v ČR.....	- 17 -
2. RANÉ DĚTSTVÍ	- 19 -
2.1 Mladší batole.....	- 19 -
2.2 Starší batole	- 21 -
2.3 Zralost dítěte pro vstup do mateřské školy	- 24 -
3. ČESKÁ HISTORIE PÉČE O DĚTI MLADŠÍ TŘÍ LET	- 28 -
3.1 Soudobé instituce zabývající se péčí o dvouleté děti	- 28 -
4. POJETÍ PREPRIMÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ VE VYBRANÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍCH	- 30 -
4.1 Srovnání francouzského a českého preprimárního vzdělávání.....	- 31 -
4.2 Anglie	- 32 -
4.3 Severské země.....	- 33 -
4.4 Slovinsko	- 34 -
4.5 Německy mluvící země	- 35 -
II. PRAKTICKÁ ČÁST	- 38 -
5. CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	- 38 -
5.1 Cíl.....	- 38 -
5.2 Výzkumné otázky.....	- 38 -
6. METODIKA PRÁCE	- 39 -
6.1 Výzkumná metoda a její charakteristika.....	- 39 -
6.3 Prostředí sběru dat	- 39 -
6.4 Organizace výzkumného šetření	- 40 -
6.5 Celková návratnost dotazníků.....	- 41 -
7. VYHODNOCENÍ ZÍSKANÝCH DAT	- 41 -
7.2 Vyhodnocení otázky číslo 1.....	- 41 -
7.3 Vyhodnocení otázky číslo 2.....	- 45 -
7.4 Vyhodnocení otázky číslo 3.....	- 47 -
7.5 Vyhodnocení otázky číslo 4.....	- 51 -

7.6 Vyhodnocení otázky číslo 5.....	- 55 -
7.7 Vyhodnocení otázky číslo 6.....	- 58 -
7.8 Vyhodnocení otázky číslo 7.....	- 63 -
7.9 Vyhodnocení otázky číslo 8.....	- 65 -
7.10 Vyhodnocení otázky číslo 9.....	- 68 -
7.11 Vyhodnocení otázky číslo 10.....	- 69 -
7.12 Vyhodnocení otázky číslo 11.....	- 71 -
7.13 Vyhodnocení otázky číslo 12.....	- 73 -
7.14 Vyhodnocení otázky číslo 13.....	- 75 -
7.15 Vyhodnocení otázky číslo 14.....	- 76 -
7.16 Vyhodnocení otázky číslo 15.....	- 78 -
8. SHRNU TÍ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	- 81 -
9. DISKUZE	- 83 -
10. ZÁVĚR	- 86 -
11. ABSTRAKT	- 88 -
12. POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA	- 91 -
III. PŘÍLOHY.....	- 97 -

ÚVOD

Pohnutkou pro psaní diplomové práce na toto téma byl pro m za átek roku 2010 a nov vzniklá situace v eské republice, kdy se v médiích i v politice diskutovalo o mořnosti celoplo-ného za azování dvouletých d tí do mate ských -kol.

P ed novým návrhem nám stka ministryn -kolství, Jind icha Kitzbergera, bylo platné a je tomu tak i v sou asné dob , kdy vý-e zmín ný návrh byl lidov e eno „smeten pod st lů a diskuze na toto téma utichly, fe vzd lávání v mate ských -kolách je podle závazné struktury systému vzd lávání na území eské republiky ur eno d tem zpravidla od t í do -esti let. Pouze ve zvlá-tních p ípadech, kdy rodi e nemají jinou mořnost, m fe vedoucí orgán preprimární instituce ud lit výjimku a p íjmout i mlad-í d ti. Av-ak p íznejme si, fe tuto mořnost p evářná v t-ina rodi d tí mlad-ích t í let ztrácí, nebo kapacita míst v mate ských -kolách je v dob „babyboomuõ nedosta ující a tudíř jsou podle platné legislativy eské republiky p ednostn p íjímány d ti star-í. Velká ást rodi ovské ve ejnosti nemá pro své dvouleté dít mořnost prarodi ovského hlídání, v malých m stech a vesnicích jesle nenajdeme a stejn je tomu i s hlídacími agenturami. Ve velkých m stech je struktura pé e o d ti mlad-í t í let propracovan j-í, av-ak kapacita míst v t chto za ízeních neodpovídá poptávce ó cofl se projeví i na cen hlídacích sluřeb. Tím chci nastínit dne-ní mořnosti rodi na institu ní pé i o jejich dvouleté d ti a dovolím si íci, fe mořnosti jsou malé ař nedosta ující. Institu ní pé i o d ti, které je-t nemají mořnost nastoupit do mate ské -koly, bych ozna ila za velký problém dne-ní spole nosti, jeř by m l být e-en a uřl ministerstvem -kolství, mládeřfe a t lovýchovy nebo ministerstvem zdravotnictví i práce a sociálních v cí.

A koliv byl návrh na posunutí dolní v kové hranice nutné pro vstup do mate ské -koly projednáván pouze krátkodob a nedo kal se del-í pozorností ministerstva -kolství, p esto i tak vzbudil mezi pedagogy velký ohlas. P ed-kolní pedagogové vyrazili do boje s argumenty o nedosta ujících materiálních a psychosociálních podmínkách, které neodpovídají pot ebám dvouletých d tí. Dále pak hovo ili o úskalích v podob pot eby blízké osoby, stresu v podob velkého kolektivu a o tom, fe dvouleté d ti nemají pot ebu se zabývat výchovn -vzd lávacími innostmi star-ích d tí. U ítelé mate ských -kol si nepochybn posteskli nad tím, fe teprve nedávno byly p ed-kolní instituce podle normy vzd lávání ISCED ozna eny jako sou ást celofivotního

vzdělávání, což znamenalo povýšení na úrovni škol ve smyslu výchovy a vzdělávání a nyní by realizací návrhu Jindřicha Kitzbergera byly opět degradovány do resortu sociálních služeb.

Domnívám se, že koncepce preprimární péče bude ještě v budoucnosti pod nátlakem rodin s malými dětmi a jejich potřebou se co nejdříve začít z mateřské dovolené zpátky do pracovního procesu, a ufl z kariérních i ekonomických důvodů, projednávána. Na základě svých domněnek si myslím, že není úplně od věci se tímto, pro někoho už neaktuálním tématem, v diplomové práci zabývat. Zastávám myšlenku, že dobrý pedagog svoje názory i názory kolegů reflektuje neustále a nemohou mu být cizí ani postoje rodičů, nebo společným zájmem učitelů a rodičů je právě dítě. I z výše uvedené potřeby reflexe se zajímám o méně rodičů dvouletých dětí, kteří se mohli potýkat s problémem zajištění péče o dítě versus zaměstnání. Otázky směřují i na personál jeslí, u kterého, doufám, najdu odpověď na otázku, jaké je dnešní dvouleté dítě. Jsou dnešní dvouleté děti zralé, a ufl z hlediska sociálního a emočního nebo po stránce fyzické a psychické, na dětrvající odloučení od nukleární rodiny, které by nastalo vstupem do mateřské školy? Potřebují děti do tří let z hlediska svého celkového vývoje hlavně mateřskou a rodinnou péči? Prostřednictvím výzkumu, tudíž dotazováním se odborníků z praxe a rodičovské veřejnosti chci zjistit, jak vnímají rodiče, pracovníci jeslí a předškolní pedagogové možnost zřízení dvouletých dětí do preprimárních výchovných vzdělávacích institucí a zda jsou dnešní dvouleté děti zralé pro vstup do mateřských škol. V neposlední řadě bych porovnáním výsledků tří skupin respondentů, tj. personálu jeslí, učitelů mateřských škol a rodičů dvouletých dětí, chtěla zjistit názorové odlišnosti mezi jednotlivými skupinami. Názory respondentů mne zajímají a považuji je i do budoucna za přínosné, nebo doufám, že se bude jednat o budoucnost, ve které se bude řešit problematika institucionální péče o děti mladší tří let. Jsem toho názoru, že formy péče o děti do tří let budou do budoucna prodiskutovávány a řešeny a to z důvodu možnosti sladit profesní a rodinný život. Nabídku kvalitních a finančně dostupných zařízení pro tuto nejmladší věkovou skupinu s oporou státu, vidím jako nedostačující, a proto bychom se s vyhlídkou klesajících počtů dětí v mateřských školách měli možnostmi zřízení dvouletých dětí do mateřských škol zabývat.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. SPECIFIKA SOUČASNÉ RODINY

Jiří Dunovský definuje rodinu jako „*í malou primární spole enskou skupinu, založenou na svazku muže a ženy, na pokrevním vztahu rodi a dětí i vztahu její substituujícím (osvojení), na spole né domácnosti, jejíž členové plní spole ensky určené a uznané role vyplývající ze soužití, a na souhrnu funkcí, jejíž podmínky určují existenci tohoto spole enství a dávají mu vlastní význam ve vztahu k jedinci i k celé spole nosti.*“ (Dunovský, 1999, s. 91-92) Existuje mnoho definic rodiny, ale fládné vymezení nelze chápat jako to jediné a právoplatné, nebo nahlížení na obsah tohoto pojmu je ryze subjektivní záležitostí. Pojem rodina je obsahově nejednotný. Například sociolog Ivo Molfný, psychologka Lenka Třilová a lékařka Helena Máslová se shodují, že proto, abychom mohli nějaké spole enství nazvat rodinou, je podmínkou soužití více generací, tedy alespoň dvou (rodi a dětí). Tito tři odborníci v ostatní považují za rodinné alternativy. Dokonce i soužití manžel bez reprodukce pokládají za domácnost, nikoliv však za rodinu, nebo jen pár vychovávající děti má status rodiny v prvořadém významu. Do opozice se svou redefinicí rodiny se staví Martin Jára, který nepřikládá význam jednot krve a biologických vazeb (In: Labusová, 2007). V současné době nahlíží odborné publikace na rodinu především jako na sociální skupinu i spole enství. Tato pospolitost se vyznačuje vlastním prostorem (domovem), pokrevním poutem, péčí o své členy, uspokojováním potřeb, vztahy uvnitř i navenek, atp. V literatuře u slova rodina nalezneme mnoho příkladů. Některé ukazují na významnost tohoto spole enství, jako například o nejdelejší, nejstarší, nadážená, nezastupitelná, výchovná, atd.

Rodina, jako nejstarší spole enská instituce, v průběhu dějin má svůj charakter. Změnou prošlo funkce rodiny, její hodnoty, reprodukční smýšlení a forma soužití partnerů, a mnoho dalších změn, v souvislosti s transformacemi spole enských podmínek. K pochopení profilu soudobé rodiny je nutné se ohlédnout zpět na situaci rodiny v historii. Srovnání dřívějšího obrazu rodiny s dnešní moderní rodinou, nám pomůže ke ucelení jejímu pohledu na věc.

Souasná rodina se vzdaluje tradičnímu modelu a prochází zásadními změnami. Mění se postavení muže a ženy. Dnešní žena má v partnerovi citelnou nezávislost v oblasti ekonomické, společenské i osobní. Taková samostatnost ženy není v jiných rodinách samozřejmostí. V historii byly ženy podřízeny patriarchální moci v domě (Hora, 1997). Tato moc spočívala v nadřazení pravomocí muže nad právy členů rodiny stejného pohlaví. Ženy v 21. století už nejsou tzv. „ochránkyněmi tepla rodinného krbu“, ale plně se vzdělávají, úroveň zaměstnání i příjmem vyrovnávají mužům. Způsob rozdělení rolí a povinností v moderní rodině je důležitou skutečností, která významně formuje možnosti rodičů sladit profesní a rodinný život. O sociálních rolích píše Lenka Těmlová: „*Jsou stírány rozdíly mezi specifičnostmi mužské a ženské role.*“ (Těmlová, 2010, s. 124) Empirická sonda z roku 2006, jejímž autorem je Tomáš Sirovátka, deklaruje, že 90% populace zastává názor, že žena i muž by měli mít v manželství stejnou možnost inovovat se svým koníčkem a svému zaměstnání a stejně tak by měli oba dva přispívat do rodinného rozpočtu. Je však nutné podotknout, že postoj mužů na rovnoprávnosti v profesním uplatnění, se v průběhu rodinného cyklu mění. Jejich stanoviska závisí na aktuální fázi budování vlastní rodiny. Grafické znázornění v knize ukazuje, že v etapě raného vzkvétání je přerušování profesní dráhy žen více akceptováno muži, než samotnými ženami (Sirovátka, 2008). Daniela Kramulová, autorka článku Česká rodina po átku 21. století, vychází ze studie VÚPSV z roku 2010 a shledává, že moderní manželé se snaží vyznávat rovnostářský model rolí i povinnostech v domácnosti, avšak skutečnost je jiná. Podle autorek výzkumu, se však tradiční role v závazcích k domácnosti a výchově dětí, nemění. Oproti tomu v zaměstnání se genderová vyváženost potvrdila (Kramulová, 2010). Výše uvedené studie poukazují na to, že jsme možná tradičněji orientovaní, než jsme sami schopni přiznat.

Na počátku 21. století je součástí životní rodiny vzácností. „*V posledních desetiletích se model rodiny, který je historicky flexibilní, významně proměňuje. Zvyšuje se variabilita rodinných typů, zahrnujících nejen rodinu vlastní a úplnou, ale také rodinu neúplnou, nevlastní a náhradní,*“ jak uvádí Jan Průcha v Pedagogickém slovníku (Průcha, 2009, s. 248) V dnešní době jsou typické jednogerenní i dvougenerenní rodiny. V užším kontaktu jsou spíše jen rodiče s dětmi. V případě jiné formy rodiny, se může jednat i o variantu jeden rodič o dítě. Jiří Dunovský hovoří o redukci velikosti rodiny co do počtu generací, tak i do množství členů (Dunovský, 1999). „*Není pochyb o*

tom, že rodina se dnes roz-í uje, ani ne tak vertikáln (prarodi e) jako spí–horizontáln (nevlastní i spí-e zástupní rodi e, polovi ní brat i a sestry nebo i sourozenci adoptovaní kdesi v Africeí), ů jak uvádí Martin Jára, psycholog a spoluzakladatel Ligy otev ených mufl (In: Labusová, 2007, s. 30) Ladislav Hintnaus se dívá na rodinu z hlediska sociologického a p ipomíná, že „pro sociální rozvoj dít te je p íznivé, komunikuje-li v rodin s generací prarodi , pokud jsou mezi rodi i a prarodi i dobré vztahy. ů (Hintnaus; 1998, s. 28) Kritiku, odsouvání prarodi do pozadí, nalezneme i v lánku Václava Barto-e, který absenci t ígenera ní rodiny p isuzuje negativním zm nám v sociálních, citových, výchovných, a duchovných vztazích rodiny (Barto-, 1994). Po staletí byla typická t ígenera ní rodina. V sou asné dob se p eváfln setkáváme s rodinou nukleární, v odborné literatu e n kdy ozna ovanou termínem „jaderná rodina ů.

Lenka Tůlová se domnívá, že innosti, které byly d íve ryze rodinnou zálefitostí, jsou dnes suplovány spole ností. Souhrnn lze tedy íci, že n které funkce rodiny zastupuje spole nost. Z toho vyplývá dal-í charakteristický znak soudobé rodiny - vyst ídání výchovného vlivu rodi za institucionální a celospole enské socializa ní p sobení spole nosti. Autorka hovo í i o nahrazování biologicko ó reproduk ní úlohy rodiny v podob um lého oplodn ní (Tůlová, 2010). I v ekonomicko ó zabezpe ovací (materiální) funkci je rodina, jak p í-e Ji í Dunovský, závislá na výrobní innosti spole nosti (Dunovský, 1999). Vysoká asová náro nost pracovního procesu zp sobuje, že mladí lidé, kte í založili rodinu, se nesta í starat o p edcházející generaci íli své rodi e a mnohdy jim nezbývá as ani na výchovu a pé i o své d ti. I zde musí vypomáhat spole nost nap . domy pro seniory í institucemi, které se v nují pé i o d ti. Za nezastupitelnou a zvlá-t významnou funkci, jejífl nedostatek by spole nost jen obtífln vyrovnala, povafluji emocionální úlohu vnit ních vztah mezi leny rodu.

Mnohé aktuální zm ny rodiny m flme považovat za d sledek flivotního tempa v 21. století í v celkovém tlaku moderního sv ta, jenfl afl p esp íli–orientuje na jedince, mnohdy na úkor celku, v tomto p ípad spole nosti. Stále ast j-í proces individuace lze považovat za da moderní doby. Tezi o stále ast ji se vyskytujícím procesu individuace potvrzuje Ivo Moflný, který uvádí: „V-ichni teoretikové modernity se shodují na tom, že pro moderní spole nosti je charakteristické omezení spontánní solidarity i uvnit st edních a malých sociálních skupin, její nahrazení smluvními vztahy

a zúflení báze osobní identity na men-í a men-í spole enské skupiny ó aflpo to, pro co se uflívá termín individuace.õ (Mare-, 2003, s. 11) Modernita m fle ovlivnit p em nu hierarchizace fleb í ku hodnot mladých lidí, cofl lze demonstrovat na výroku autor publikace s názvem Sou asná rodina. Auto i se zde zmi ují o nar stajícím procentu lidí, kte í p isuzují men-í význam sociálním hodnotám (Kova ík, 1996). Názor Ji ího Kova íka a Petra ^{TM}molky ukazuje na dal-í rys sou asné rodiny a tím jsou zm ny v hodnotovém fleb í ku.

Není pochyb o tom, fle v dne-ní dob hodnota vzd lání stoupá. Za následek této tendence, která se promítá do moderní rodiny, povaflují odsouvání rodi ovství. D sledkem oddalování rodi ovství se zvy-uje pr m rný v k matek prvorodi ek, který souvisí nejen s hodnotou vzd lání, ale i s celkovou emancipací flenské populace. Ke zrovnoprávní ní flen se vztahuje i jejich v t-í snaha o kariérní r st a získání kvalifikace. Významným legislativním krokem k vyrovnání genderových rozdíl bylo zavedení možnosti vyufflít rodi ovskou dovolenou i otc m. Tuto eventualitu lze téfl považovat za specifikum moderní rodiny, nebo v pr b hu d jin bylo erpání otcovské dovolené zapov zené i snad dokonce nemyslitelné.

Sou asná eská rodina se ím dál ast ji vyzna uje dvoukariérovým manflství m. V d jinách eského národa nebyla forma dvoukariérového manflství samoz ejmostí, cofl m lo spojitost s kulturním, politickým, ale i sociologickým rámcem. P í objasn ní termínu „dvoukariérové manflstvíõ budu vycházet ze slov sociolo flky Hany Ma íkové, která za dvoukariérové manflství považuje takové, ve kterém vykonávají placené zam stnání oba manflelé mající d ti (Ma íková, 2000). V sociologické studii do-li k zajímavému záv ru: „í s p edpokládaným nár stem po tu mufl a flen s vysoko-kolským vzd láním v populaci bude p íbývat i dvoukariérových manflství a následn dvoukariérových rodin.õ (Ma íková, 2000, s. 139) Vý-e uvedená studie je z roku 2000 a dnes o 12 let pozd ji lze konstatovat, fle záv r této studie se potvrzuje, nebo v sou asnosti nar stá po et dvoukariérových manflství a to p edev-ím u vysoko-kolsky vzd laných jedinc .

„Rodinné a s atkové chování vykazovalo afl do konce 80. let pom rn stabilní a tém univerzáln platný model. Charakterizoval jej nízký v k v dob prvního s atku a porodu prvního dít e, porodnost zaji-ující prostou reprodukci, r st p edmanflských koncepcí, vysoká míra potratovosti a rozvodovosti, malý podíl mimomanflsky

narozených dětí a p evalující dvoud tný model rodiny realizovaný v krátkých intervalech po s atku.õ (Národní centrum pro rodinu, s. 15) Podle demografického profilu eskoslovenska se po roce 1989 snižuje počet uzav ených s atk . I v 21. století roste počet lidí, kteří z stávají svobodní. Manželství p estává být podmínkou rodinného životota, jak tomu bylo v minulosti, ale v současnosti se zvyšuje podíl rodin založených na soužití partner bez uzav ení manželského svazku. Jiří Kovařík p edpokládá, že v okamžiku, kdy ženy začaly opoušt t domácnost a nastupovat do placeného zaměstnání, vzrostla cena jejich času a manželství p estalo p iná-et tolik výhod jako d íve, protože to narušilo pro ob strany výhodnou d lbu práce. Pokles s ate nosti je podle něj p ímým d sledkem toho, že manželství je mén výhodné.õ (Kovařík, 1996) Nesezdaná a jiná nová partnerská soužití se stávají stále ast jšími. Nízká úroveň s ate nosti je charakteristická pro souasný model rodiny, stejn tak jako nízká porodnost. Snížení s ate nosti se podílí na p íbývajícím podílu d tít narozených mimo manželství.

eská rodina se prom ũje i v oblasti plánování rodi ovství. Ubývá necht ných porod a tudí i interrupcí. Dnešní mladí lidé jsou dobře informovaní o možnostech spolehlivé antikoncepce. Počet potrat v eské Republice za posledních patnáct let je o 70 % nižší. Historií necht ných t hotenství se v nuje Radim Uzel, který p ipomíná neblaze proslulé okresní interrup ní komise, u nichž n které matky neúsp ũn fládaly o um lý potrat. Dob e naplánované rodi ovství p iná-í pozitiva v podob menšho podílu necht ných d tít, ale i negativa v podob starších prvorodi ek, nebo t hotenství a porod starších žen sebou nese nejzn jší zdravotní rizika jak pro dít , tak i pro matku. V t-í zamýšlení manžel i nesezdaných pár nad rodi ovstvím plus další faktory se podle mého subjektivního názoru podílejí na zvyšujících se počtech jediná k .

U dnešních rodin je charakteristický rapidní pokles s ate nosti a porodnosti. Podle Valerie Oppenheimerové nejde o to, že by lidé vstupovali do manželství mén , ale že je odkládají do vyšho v ku. (In: Hamplová, 2003, s. 14) Neexistuje jedno v-eobecné objasn ní toho, proč se s atky odkládají, ale skute ností z stává, že se zvyšuje v ková hranice p i vstupu do manželství, což se promítá do podoby současné rodiny.

Rodina byla a pořád je úto i-t m. Domnívám se, že i v 21. století význam rodiny jako zázemí obecn stoupá. I p esto, že se nejen struktura, ale i n které funkce

tradičního modelu rodiny změnily, tak její význam považují za nezpochybnitelný a i v moderní rodině působí.

1.1 Problémy dnešních rodin

„Současná česká rodina se potýká sadou socioekonomických prokánek, společenských tlaků, kulturních hodnotových proměn a rozporů a vysokých nároků na výchovu dětí a jejich péči,“ takto uvádí současnou situaci rodiny Ministerstvo práce a sociálních věcí v Národní koncepci podporující rodiny s dětmi (MPSV, 2008). Níže budu vycházet z těchto skutečností, je-li se pokusím podrobněji analyzovat.

Současná doba a zároveň dnešní rodina je charakteristická používáním moderních informačních technologií. Tento fakt se odráží v rodinném soužití, neboť udeputovaná televize, počítač, herní konzole a jiná elektronická média vyplní čas domácnosti, který byl v minulosti vymezen pro rozvíjení a upevnění rodinných vztahů. Přítelovost elektronických médií pro děti je evidentní. Na současných rodičích jsou tak kladeny vyšší požadavky v oblasti plánování a realizace rodinných akcí, je-li musí mnohdy překonat atraktivnost technických vymožeností 21. století.

Z hlediska rodiny je také problematické zvyšující se procento neplodných párů. V současnosti je ve vyspělých zemích přibližně 10 % až 15 % párů nedobrovolně bezdětných. Podle statistik má v České republice potíže s početím dětí každý čtvrtý pár. Narůstá počet asistovaných reprodukcí, které sebou nesou mnohé etické, morální, kulturní, ale třeba i právní otázky. Výzkumy ukazují, že vlivem zdravotních faktorů, životního prostředí ale i společenských vlivů, budou počet neplodných párů narůstat. Můžeme očekávat zhoršení situace, která sebou přinese zvyšující se množství bezdětných rodin.

Dalším specifickým, ale za určitých podmínek zároveň i problémem současných rodin, jsou jediná děti. V dnešní době vedou k „jednotnosti“ nejčastěji finanční důvody, vysoká vytíženost rodičů, důraz na kariéru matky, vyšší věk prvorodiček a s tím spojená pozdější neplodnost. Příčinou může být také smrt sourozence, nehody v rodině, strach z dalšího porodu a mnoho dalšího. V rámci projektu „Rodina“, zaměření a vzdělání vydal Výzkumný ústav práce a sociálních věcí data, která se neshodují se zvyšujícími se početmi jedináčků. Výzkumné zjištění se zaměřuje na preferovaný počet dětí v rodině a poukazuje na to, že jedno dítě je ideálem pro poměr

nízký podíl lidí (svobodní 9 %, bezdětné rodiny 4,7 %, rodiny s dětmi 5,5 %), přičemž trvale bezdětnými by chtělo zůstat jen naprosté minimum osob (1 %). (Svobodová, 2007) Klady i zápory role jedináka jsou tématem mnoha dialogů. Osobnostmi jedináka se zabýval rakouský lékař a psycholog Alfred Adler. Ten tvrdil, že jedináka mluví s někým, s kterým by se dělil o rodičovskou lásku, což podle něj může vést k horší psychosociální sobivosti ve společnosti a vyžadování nadměrné pozornosti. (Adler, 1964) V opozici proti těmto dvěma psychologům stojí socioložka Susan Newman, která v knize s názvem *Parenting an Only Child* trdila, že horší schopnost adaptace jedináka patří mezi názorové stereotypy lidí. (Newman, 2007) Negativní typické příznaky jedinákovství zmíňuje Zdeněk Helus: „*čít se stědem dít a trpí, když jim není; takové dítě se hoře orientuje v dětské společnosti, připadá si nejisté, když se nemůže obracet k dospělým.*“ (Helus, 2009, s. 75) Rolf Oerter a Leo Montada studie osobnostních rysů jedináka však poukazují i na jejich pozitiva, kterými jsou: vztahovost, jazyková vybavenost, samostatnost, rozumová vyspělost a lepší schopnost komunikace s dospělými. (In: Helus, 2009)

Dalším problémem soudobých rodin je malá angažovanost prarodičů ve výchově vnoučat. Výše zmíněná neangažovanost může mít mnoho důvodů. Jedním z důvodů je již téměř zanikající podoba třígeneračních rodin. Pokles významu dědičného rodinného majetku ovlivněn sociální mobilitou, která má za následek, že se lidé stěhují, vdávají a vychovávají děti daleko od prarodičů a ostatních příbuzných. „*V praxi to znamená, že se vytratily materiální podmínky soužití tří generací tj. třígenerační sídla (byty, domy),*“ jak píše Václav Bartoň (Bartoň, 1994). Oddělené bydlení prarodičů a vnoučat nedává jinou možnost než fungovat tzv. „na dálku“. Absence prarodičů při výchově a péči o vnoučata souvisí i s prodlužující se hranicí odchodu do důchodu. „*Senior má v dnešním světě více možností, jak své životní období pojmout. Prodlužuje se v něm, zkrátí se zdravotní péče, nabízí se příležitost k cestování, sportu, kulturnímu a společenskému životu. Stále více lidí využívá možnosti vzdělávání i v pozdním věku. Už asi 20 000 seniorů a senierek navštěvuje u nás univerzity třetího věku, které existují na téměř všech českých univerzitách.*“ (Suchochlebová, 2012, s. 5) Všechny výše uvedené důvody zapříčinily, že se v současnosti stále méně prarodičů podílí na výchově a péči o vnoučata, a to i přestože význam oboustranného spolupodílení této „alternativní rodičovské dyády“ jak prarodiče označuje Lenka

TMlová, je dobře znám. Lenka TMlová například zdrazuje význam prarodi v poskytování jiných modelů chování, sociálních rolí, v identifikaci se vzorem, pokud je rodina neúplná i dysfunkční. Další význam prarodi je v získávání představy dítěte o zráním a případném stárnutí, v doplnění rodičovské výchovy o postoje mnohdy tolerantnější a méně vázané na konkrétní situace. (TMlová, 2010)

S vysokou mírou rozvodovosti z nemalé části souvisí i snižující se stabilita rodiny. V historii nebylo nesezdané soužití ani rozvod tolerováno. Dnes, v roce 2012, se objevuje tzv. fenomén monoparentálních rodin. V české společnosti jsou stále rostícím jevem matky samostatně. Nejvyšší podíl monoparentálních rodin najdeme, podle výzkumu Jiřiny Kovařkové a Petry TMolky, u dětí ve věku 15-18 let, respektive 10-18 let, tedy ve věku, který je podle autorů kritický pro dotváření osobní identity a absence mužského vzoru zde představuje obzvláště rizikový faktor. Procentuálně dokazují, že téměř 90% rozvedených domácností tvoří pouze matky a jejich děti. (Kovařková, TMolka, 1996, s. 41) Sám rodičovství lze pokládat za velmi náročné a to jak po stránce ekonomické, tak i výchovné.

Za problém dnešních českých rodin lze považovat i trávení volného času rodičů a prožívání volného času dětí. Vývoj společnosti sebou nese časovou vytíženost pracujících rodičů. Zaměstnaným rodičům pak zbývá méně času na děti. Nelehkým úkolem se tak stává sladění rodinného a pracovního života. V nich kterých případech jsou dříve zvyklí se nároky v rámci pracovního trhu, které se pak promítají do volného času rodičů a dětí. Bedřich Hájek dává funkci dospělých ve volném čase dětí na tři možnosti. Tyto úlohy, které budu citovat níže, se dle mého názoru dají aplikovat i na možné podoby naplňování volného času rodičů s dětmi. Podle Bedřicha Hájky se rodiče mohou podílet na vyplnění volného času dětí těmito způsoby:

- 1. Společně s dětmi hledět k objektivním možnostem, potřeбám a zájmům dětí a mládeže ve spolupráci s nimi stanovují a zprostředkovávají výchovné a vzdělávací cíle aktivit.*
- 2. Jsou ústředními, organizátory a spoluhráči při uskutečňování těchto cílů.*
- 3. Dětmi a mladým lidem umožňují se na aktivitách v zahraničí a v co nejvíce blízkosti podílet, a vytvářejí tak u nich k volnému času pozitivní a odpovědný vztah.*

(In: Pávková, Hájek, Hofbauer, 2008, s. 26)

eský stát a tudíž i rodičovská veřejnost, mající děti ve věku od tří do šesti let, má nedostatek míst v mateřských školách. Zpráva mapující dostupnost a podmínky pobytu v jeslích a mateřských školách, vydaná Ministerstvem práce a sociálních věcí uvádí, že pouze v 58 % obcí je dostupnost mateřských škol reálná pro všechny zájemce. Podle MPSV ČR je dostupnost péče o tříleté až šestileté děti diferenciována dle velikostní kategorie obce. Ve větších obcích stačí jim nepříjmu všechny děti, je-li se hlásí k docházce do MŠ, než v menších obcích pod padesát tisíc obyvatel. S jeslemi je to podobné jako u mateřských škol. I zde je větší poptávka nad nabídkou. Počet institucí zabývajících se péčí o děti mladší tří let nepokrývá poptávku rodičů na umístění dětí. Pro rodiče představují jesle ve srovnání s mateřskou školou podstatně finančně nákladnější službu. I u problematiky dostupnosti jeslí uvádí sdělení MPSV průměrnou úměrnost s velikostí obce. Zaměstnanci ministerstva do zprávy uvedli: „V obcích (městech), kde jsou služby jeslí dostupné, bývají k dispozici i další formy pomoci matkám nejmladších dětí. Jen v malém mětku jsou to ale alternativy klasické jeselské péče v plném jejím rozsahu. Naopak tam, kde rodiče nemají možnost dávat děti do jeslí, se jim nenabízí ani obdobná péče jinou formou.“ (Kuchařová a kolektiv, 2008, s. 8)

Již při zakládání rodiny mladí lidé čelí socioekonomickým problémům. K nejzávažnějším a nejčastějším patří zejména finanční nedostupnost bydlení a obtížné zapojení se na trh práce a vybudování si jisté pracovní pozice.

1.2 Legislativní podpora rodin v ČR

Vstupem do Evropské unie se stát zavazuje k odpovědnosti k rodině. I v České republice se do popředí dostává prarodinně orientovaná politika. Český stát si uvědomuje, že péče o děti a jejich výchova není jen záležitostí rodičů, ale je i významnou složkou úspěšného rozvoje celé společnosti. Pomoc a podpora rodinám spadá především mezi kompetence Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen MPSV

ČR). Národní koncepce rodinné politiky si klade tento základní cíl: „Vytvořit v České republice příznivé společenské klima a podmínky pro rodinu, umožnit ujmout lidem realizovat vlastní životní strategie v naplňování partnerských a rodičovských plánů. Respektovat přitom diferencované zájmy a potřeby různých rodinných typů a členů rodin.“ (MPSV, 2005, s. 9) V praxi to znamená, že Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky se snaží napomáhat rodinám finančně, dále pak těmi typy aktivit zaměřených na

podporu rodiny a v neposlední řadě snahou o služitelnost profesních a rodinných rolí. Tyto tři legislativní kroky, směřující k podpoře rodin s dětmi rozeberu v následujícím textu.

Finanční podpora rodiny se týká daňových opatření a systému sociálního zabezpečení. Oblast daňových opatření umožní uplatnit slevu na dani na manžela i na manželku, je-li žije ve společné domácnosti s poplatníkem a nemá vlastní příjmy. Na daňové zvýhodnění mají nárok i lidé (rodiče) vyživující dítě ve vlastní domácnosti. Systém sociálního zabezpečení funguje na základě finanční pomoci ve formě měsíčních dávek a penzijních příspěvků, například pro osoby se zdravotním postižením, pomoc rodin v hmotné nouzi. Preventivní formou pomoci od státu je možnost sociálního pojištění.

Z pohledu rodinné politiky rozlišíme tři druhy aktivit zaměřených na podporu rodiny. Prvním typem jsou sociální služby, mezi které spadají služby sociální péče, poradenství a prevence, je-li se zaměřit na pomoc celé rodině i jejím jednotlivcům, kteří se ocitli v nepříznivé životní situaci. Druhým typem jsou služby podporující fungující rodinu. Ty MPSV rozdělí na komerční a nekomerční. Mezi nekomerční pomoc lze zařadit například mateřská centra, centra pro rodinu, družiny i kurzy a přednášky podporující manželství, rodičovství a partnerství. Do komerční sféry patří hlídání dětí nerodičovskou osobou; volnoasové a vzdělávací aktivity pro děti nebo pomoc s vedením domácnosti. Těmto druhem aktivit k podpoře rodiny jsou služby poskytovány v rámci sociálně-právní ochrany dětí. V této oblasti český stát zajišťuje zřízení sociálně-právní ochrany dětí nebo zabezpečuje sociálně-právní ochranu dětí v náhradní rodinné péči.

Český stát se snaží umožnit rodičům sladit profesní a rodinné role. V souvislosti s tím vedou opatření jako mateřská a rodičovská dovolená, pravidla rozvázaní pracovního poměru, pracovní volno, úprava pracovní doby a jiná ustanovení zabezpečující poměry ve vztahu zaměstnance a zaměstnavatele, k ochraně a zvýhodnění členů matek a mužů otců v pracovních právních vztazích. V oblasti zabývající se propojením kariéry a rodiny rodičovské veřejnosti stát usiluje o dostatečné zajištění služeb péče o děti. Ze služeb péče o děti mladší tři let jsou to zdravotnická zřízení typu jesle; soukromá zřízení fungující na vázané činnosti, je-li poskytuje péči o děti do 3 let v denním režimu a druh volné činnosti tzv. „baby-sitting“. Služby péče o 3-6leté děti

zabezpečuje v České republice dle zákona sí mateřských škol. Já osobně se domnívám, že neexistuje žádný obecně platný koncept sloužitelnosti rodiny a zaměstnání. Český stát se snaží vytvářet lepší podmínky pro sladění pracovního a rodinného života, ale rozhodující je zde individualita a to jak ze strany rodin, tak hlavně ze strany podniků.

2. RANÉ DĚTSTVÍ

V návaznosti na legislativní podporu rodin s malými dětmi v České republice vymezíme pojem rané dětství. Pedagogický slovník definuje rané dětství jako: „*Vývojové období dítěte zahrnující 2. a 3. rok jeho života. Je pro něj charakteristický intenzivní rozvoj řeči, zdokonalování pohybové aktivity, touha po poznání a manipulaci s předměty. Dominantní a nezastupitelnou úlohu má v tomto období rodinná výchova.*“ (Průcha, 2009, s. 242) O definici Jana Průchy se budu opírat i v následujícím textu, ve kterém se budu zabývat především vývojovými obdobími batolete, tedy dítětem ve věku mezi prvním a třetím rokem.

Vývoj dítěte v raném věku je rychlý. U kojence sleduje věková vývojových psychologů změny po měsících, někdy i po týdnech. Z tohoto důvodu, budou období batolete dělit na dvě etapy, které pomohou k přehlednosti vývojových změn v batolecím věku. Prvním obdobím je etapa od prvního do druhého roku a druhá etapa bude zahrnovat rozmezí mezi počátkem druhého a koncem třetího roku.

2.1 Mladší batole

Vývojové psychologie ve věkové příručce uvádí, že v prvních narozeninách se dítě formálně s kojeneckým věkem. Jiří Langmeier a Dana Krejčíková ve vývojové psychologii píše: „*Teprve teprve, na začátku druhého roku života, získává dítě ve skutečnosti druhově specifické charakteristiky, které ho odlišují od ostatních živočišných druhů chodí vzpřímeně a začíná mluvit.*“ (Langmeier, Krejčíková, 2009, s. 72) Na úvod této kapitoly uvedu slova Zdenka Matějky, se kterými se ztotožňuji. Podle něj je tělesný i duševní vývoj dítěte individuální a o kalendář se nestará. Matějka se domnívá, že pouze my dospělí máme rádi nějaká výrazná časová dělení (Matějka, 2004). Přihlížejme i k faktu, že každé dítě má své vlastní tempo vývoje.

Mezi prvním a druhým rokem dochází v oblasti hrubé motoriky k velkým vývojovým úspěchům. Ve věkové příručce uflou dítěte převládá chůze nad lezením.

Zpoátku pozorujeme, že chůze je nejistá. Chůze patnáctim síňho batolete je jistější, padá z útku a dovede utíkat, i když v tónu strnule a o široké bázi. Schody jsou v tomto případě pro dítě stále ještě velkou překážkou a v tónu je zdolává pouze po schůdkách. Jemná motorika se rychle zdokonaluje. Úchop batolete mezi prvním a druhým rokem dozrává. V praxi vidíme batolata, která s radostí cvičí nový objev cíleného upouštění prstů.

V tomto období se objevuje nová kvalita i ve vývoji řeči. Zdeněk Matějka upozorňuje na cvičení řeči dítěte v jakýchsi monolozích, jimž dospělí nerozumí, ale podle Zdenky Matějky mají pro dítě tyto zjednodušené modulované zvuky velký význam jako cvičení artikulačního aparátu (Matějka, 2004). Na konci prvního roku se totiž objevují první slova, která jsou obvykle výrazy pocitů a pání, emocí i vln, a proto nazvali psychologové toto počáteční období samostatné řeči obdobím emocionálně-volným. Nepřesný význam slova dokresluje dítě, mezi prvním a druhým rokem, intonací, mimikou nebo gesty. Jiří Langmeier a Dana Krejčíová hovoří o tzv. dětském flargonu, kterému rozumí jen rodiče a blízké osoby (Langmeier, Krejčíová, 2009). Mezi prvním a druhým rokem lze u dítěte hovořit o funkci slova v podobě jednoslovné věty. Podle Nebeské lze v tomto stádiu řeči mluvit o tzv. m-komplexu, protože u dětí z různých sociokulturních prostředí byly ve řeči zaznamenány shluky zvuků, které začínaly nebo obsahovaly hlásku M. V tomto období dochází ve řeči k významnému posunu od otázky „Co je to?“ k otázce „Proč je to?“

Batoletě mezi prvním a druhým rokem flivota, podle stádií Jeana Piageta, je již rozvíjen kognitivní vývoj, se nachází v senzomotorickém stádiu. Pro toto stádium je charakteristická motorická aktivita, vnímání a experimentování. Jiří Langmeier a Dana Krejčíová píší o Piagetově senzomotorickém stádiu jako o fázi objevování nových poznatků prostřednictvím aktivního zkoušení známých prostředků v nových situacích. Dítě hledá nové prostředky na základě vnitřních „mentálních kombinací“. Dle kategorizace kognitivního vývoje Jeana Piageta je myšlení vázáno na senzomotorickou zkušenost. Pohyb se stává nástrojem poznání. (In: Langmeier, Krejčíová, 2009).

S vývojem hrubé motoriky a řeči batolete souvisí i pronikání dítěte do sociálního prostředí. Možnost vzdálit se vede k jasnému odlišení matky od sebe sama. Margaret Mahlerová uvádí čtvrtý měsíc až čtvrtý rok jako etapu „separace a individuace“, kterou dělí do dvou subfází. Desátý až dvanáctý měsíc, hovoříme-li tedy o

mladším batoleti, spadá do podskupiny „procvívání“, v níž jedinec prodlužuje vzdálenost, o kterou se vzdaluje od pevné základny, nejast ji matky. V případě nucené dlouhodobé separace od matky může u dítěte dojít ke stagnaci a dokonce k propadu ve vývojové úrovni. Další subfází, mezi třináctým a dvacátým pátým měsícem, je „navazování přátelských vztahů“. V tomto období je dítě vývojově již tak vyspělé, že si uvědomuje svou separaci od matky, ale je dosud tak emocionálně labilní, že potěbuje zažívat své pouto s matkou znovu. Podle Margaret Mahlerové u dítěte v této fázi začíná navazovat vztahy k dalšími lidmi (In: Tůlová, 2003). Dle Zdeňky Matějkové představuje období kolem patnáctého měsíce začátek nové etapy ve vývoji sociálních návyků. „Dítě začíná přijímat normy svého sociálního prostředí.“ (In: Dunovský, 1999, s. 85) V tomto období je dítě stále silně závislé na matce a blízkých lidech rodiny. Z výzkumného šetření Johna Bowlbyho a Jamese Robertsona je patrné, že jsou-li batolata odloučena od osob, k nimž si vytvořila specifický citový vztah, objevuje se u nich tzv. separační úzkost. (In: Tůlová, 2003)

2.2 Starší batole

Mezi druhým a třetím rokem je vývoj jedince ve všech výše zmíněných oblastech jeví se patrně již. Dítě především zdokonaluje a zpěsňuje především získané dovednosti, ale z procesu zrání a učení vytváří i dovednosti zcela nové. Při chůzi do schodů dokáže stoupat přesunem, ať se postupně propracuje ke stávanému kroku. Jiří Langmeier a Dana Krejčíková říká o dvouletém dítěti, že dokáže dobře utíkat, uťtém nepadá, zvládne mnohem lépe i nerovnosti terénu a bez potíží překročí práh (Langmeier, Krejčíková, 2009). V oblasti jemné motoriky uťt dítěte kolem dvou let vodorovně i svisle adí kostky.

Ším dál ast ji máme vidět dvou aťtileté batole s plenkami. Moderní doba požaduje jakoukoliv úsporu času, což dnešní generaci rodičů umožňují papírové jednorázové pleny. Nevýhodou papírových jednorázových plen je, že dítě si ho a později zvyká na nočník. Odkládání nácviku na nočník může být způsobeno i rodiči. Za ideální dobu k učení na nočník považují odborníci dobu kolem dvanáctého aťt patnáctého měsíce. Podle Zdeňky Matějkové může předčasné učení mnoho pokazit, ale po dosažení 1 roku věku dítěte je uťt kapacita močového měchýe taková, že dítě je jak

rozumov , tak t lesn zralé na osvojování si tohoto návyku. (Mat j ek, Pokorná, Karger, 2004)

Ve vývoji e i slova nabývají funkce pojmenovavací. Batole ve v ku od dvou do t í let ozna uje r znými výrazy osoby a jevy ve svém okolí, tato ozna ení pak na základ podobnosti poufívá i na jevy obdobné. To dít ti umoíl uje jednoduché asociace, proto psychologové nazvali toto stádium asocia n reproduk ním. V druhé polovin druhého roku se dít vyjad uje ufl ve v tách. Zpo átku pouze náhodn skládá slova. Je také dob e známo, fe teprve od po átku t etího roku za íná dít hovo it v první osob „já“, coíl souvisí s vývojem autonomie. Jako v–echny oblasti vývoje i rozvoj e i závisí p edev–ím na du–evních vlastnostech a schopnostech dít te. Svou úlohu p i rozvoji e i hraje i výkonnost mluvidel a úrove zrakové a sluchové percepce. Stále patrn j–ími jsou u sou asných batolat problémy ve vývoji e i. Za zhor–ujícími se komunika ními dovednostmi m fe být i vliv médií. Zden k Heluz, v knize Dít v osobnostním pojetí, ozna uje –est charakteristických znak sou asného d tství. Za prvním rys d tství ozna uje „medializovanost“. Televizí, rozhlasem nebo po íta em, jsou ovliv ovány d ti jifl v raném v ku. To podle n j m fe mít negativní dopad na vývoj e i. (Heluz, 2009)

My–lení se dostává na kvalitativn vy–í úrove . V oblasti kognitivního vývoje je po átek druhého roku fivota d lefítým mezníkem. Z hlediska periodizace Jeana Piageta za íná od dvou let nová etapa symbolického a p edpojmového my–lení. Tento zp sob my–lení vystihuje Lenka ^{TM}lová, která o n m pí–e: „*Symbolická schémata a jejich uflítí znamenají výskyt ínností, které zastupují n co, co v dané situaci ve skute nosti neexistuje. ínnosti konané se skute nými v cmí mohou p ejít na ínnosti konané jen v mysli (p edstav).*“ (^{TM}lová, 2003, s. 59)

Z praxe víme, fe d ti profívají mezilidské vztahy intenzivn jifl od útlého d tství. Kolem druhého roku mají d ti ufl v t–inou rády spole nost druhých d tí, ale vývojová forma hry je paralelní. Druhý afl t etí rok fivota dít te se podle len ní Margaret Mahlerové vztahuje k subfázi „Individuace“. „*Je to období stálosti objektu, kdy ufl dít internalizovalo dobrou i –patnou matku v sjednocenou reprezentaci matky, která mu pomáhá p ekonávat období osamocení. N které d ti (v p ed–kolních institucích) mají alespo obrázek matky i p edm t, který jim matka dala a to jim pomáhá zvládnout dlouhodob j–í separaci.*“ (In: ^{TM}lová, 2003, s. 84) Se socializa ním procesem mezi druhým a t etím rokem fivota souvisí i tzv. „období vzdoru“. O této

etap p í-e profesor Zden k Mat j ek: „*Utvá ení vlastní identity je obvykle provázeno ast j ími sráfkami se sociálním okolím. Ty mají ráz zlostných výbuch a záchvat vzdoru, n kdy velmi intenzivních a dramatických, a to zvlá-t v situacích, kdyfl je náhle dít ti n jaká innost vnucována, kdyfl je n jaká jeho vlastní innost p eru-ena, nebo kdyfl samo nem fle dosáhnout toho, co chce.*” (In: Dunovský, 1999, s. 85) Ve vztahu k období vzdoru zmíním charakteristický znak batolat, vyr stajících v druhém desetiletí 21. století, jefl zmi uje ji ina Prekopová. Jedná se o „panova nost”. Podle Ji iny Prekopové se od osmdesátých let udává výrazná zm na v poruchách d tské osobnosti. Ubývá d tí úzkostných, neschopných tzv. „otloukánk ō a „ob tních beránk ō. P íbývá poruch z oblasti agresivity, destrukce, bezohledností a egoismem. „*Nikdy v minulosti se neprojevila panova nost u takového mnofství d tí, p estofle panova ní lidé existovali odjakfíva.*” (Prekopová, 2009, s. 15) V knize Malý tyran shledává autorka více p í in, jefl vedou ke zvy-ujícímu se po tu umín ných sobeckých d tí ovládajících rodi e. Hlavní p í inu poruch v sociálních vztazích vidí v souvislosti se sou asným technokratickým flivotním stylem. S negativními dominantními projevy se v praxi, významná n mecká psychologflka eského p vodu, nej ast ji setkávala u d tí prvorozených, adoptovaných í jediná k , nebo nejmlad ích d tí v rodin ó narozených ve velkém asovém odstupu od nejstar ích. (Prekopová, 2009) Rozhodn nelze generalizovat, ale domnívám se, fle na vý-e popsané nepat í né chování d tí m fle mít vliv í podoba sou asné rodiny. O povaze nukleárních dob e situovaných rodin s jediná ky jsem psala jifl v úvodu kapitoly. K d tem, jimfl chybí dostate né sociální zku-enosti s nepod ízenými lidmi, se vyjad uje í So a Ko átková a jejich rodi m doporu uje: „*Je tedy vhodné si výchovu jifl od p l roku dít te nezjednodu-ovat ústupky, ale vydat se na problematickou cestu nalezení a ustání rovnováhy ve výchov , kde je za len no vyhov ní í vyfladování.*” (Ko átková, 2008, s. 35)

U d tí v raném v ku je tempo zrání velice individuální. Zden k Mat j ek p í-e v knize Rodi m na nejhez í cestu: „*V každém období rychlého vývoje bývají mezi d tmi pom rn velké individuální rozdíly.*” (Mat j ek, 2004, s. 145) Uvaflujeme-li o dít ti, musíme taktéfl uvaflovat o podob rodiny, do které se narodilo a ve které dne-ní batole vyr stá. Výzkumy ukazují, fle nyní, v roce 2012, p íbývá jediná k . Zvy-ující se tendence manflel k jednod tnosti má v-ak r zné p í iny. Je to nap íklad budování kariéry flen, odkládání prvního porodu, finan ní náro nost v pé í o více potomk ,

neplodnost a mnoho dalších faktorů, jež se promítají do potůdků v rodinách. Součástí batolata vyrůstají převážně v nukleárních rodinách, bez dlouhodobého kontaktu s prarodiči. Narůstá počet matek samoflivitelky. Všechny výše uvedené změny v rodině a také „*výchovné postupy dospělých související do značné míry se společenskými změnami a podmínkami, ale také s poznatky a názory odborných disciplín,*“ jak píše Václav Mertin, se promítnou do podoby dnešních batolat. (Mertin, 2011, s. 66)

2.3 Zralost dítěte pro vstup do mateřské školy

Pro českou mateřskou školu (dále jen MŠ) popisuje Školský zákon a taktéž Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, doporučený v ČR, ve kterém by mělo být dítě zralé pro vstup do preprimární výchovně-vzdělávací instituce. Oficiálním kritériem pro vstup dítěte do MŠ je u nás včasná hranice tří let. Pro odchod dítěte z rodiny do mateřské školy nestanovuje vývojové předpoklady, kterých musí dítě dosáhnout, aby bylo tělesně i duševně připraveno na všechny změny, obnášející vstup do MŠ. Předškolní vzdělávání se v České republice organizuje podle pravidel od tří do šesti let a je zcela v kompetenci ředitele/ředitelky MŠ, která stanoví kritéria pro přijetí.

Dalšími podmínkami pro přijetí do předškolní instituce jsou individuální požadavky na dítě a rodinu ze strany řídicích orgánů mateřských škol. Ty se od sebe liší, ale skoro u všech dominuje nutnost splnit výše uvedenou podmínku včasnosti dítěte, dále pak místo trvalého bydliště, které by mělo být totožné s tím, ve které městské části i obci se preprimární instituce nachází. Mateřské školy zohledňují i záměrnost obou rodičů, matky samoflivitelky, přítomnost sourozence v MŠ nebo státní občanství. Jsou známy i instituce, které zvýhodňují rodiny se třemi a více dětmi. V neposlední řadě je ředitel mateřské školy podle § 34 odst. 4 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, povinen přijmout přednost dítěte v posledním roce před zahájením povinné školní docházky.

Neměli bychom zapomínat, že vstup dítěte do mateřské školy je důležitým odchodem v život dítěte, ale i samotných rodičů. Autoři publikace *Poprvé v mateřské škole*, Renate Niesel a Wilfried Griebel, očekávají, že zvládnutí odchodu, jakožto pojmu z vývojové psychologie rodiny, může mít vliv na další vývoj dětí. Napsali: „*Úspěšné zvládnutí by mělo posílit jejich kompetenci, kdežto nezvládnutí zvýší*

pravd podobnost, že ani další p echody nebudou zvládat odpovídajícím zp sobem. (Niesel, Griebel, 2005, s. 26) V oblasti zralosti dítěte pro p echod z rodiny do instituce nasti uje Blanka Je ábková otázky rodičů, kterými se zabývají. Je dítě již tak zralé, aby se mohlo odpoutat od rodičů? Je schopno hrát si společně s jinými dětmi? Dokáže navázat vztahy k jiným, pro ně cizím osobám? Je připravené zapojit se do tak velké skupiny dětí? (Je ábková, 1993, s. 162 - 171) Tyto otázky z ásti vystihují problematiku zralosti dítěte pro p echod z rodiny do instituce. Oblasti, ale i pojem „mateřsko-kolské zralosti“ je totiž v odborné literatuře vymezen z ádkem.

Mateřské koly jsou konceptem zaměřeným na vzdělávání dětí od tří do šesti let. Při volné kapacitě mateřských kol mohou rodiče mladších dětí požádat o výjimku. *"Již dnes do mateřských kol chodí přibližně padvacet procent dětí, které ještě nedosáhly tohoto roku v ku. Mateřské koly je připijímají v připádech, kdy mají volné kapacity. Samozřejmě se jedná p evážně o děti, které se k tomu roku blíží a jsou již dostatečně zralé pro umístění bez jakýchkoli speciálních podpůrných opatření."* Napsala Kateřina Böhmová, editelka odboru vnějších vztahů a komunikace MŠMT. Věchna výe zmíněná kritéria pro přijetí do mateřské koly jsou jistě namístě. Hovoříme-li však o dvou až třiletém dítěti, prvotním kritériem by vřdy měla zstat kolsní zralost, nebo dosažený kalendářní věk není automaticky ukazatelem toho, že je dítě zralé na další vývojový krok. *šNehledě k tomu, že doba vhodná k nástupu dítěte do mateřské koly je individuálně r zná,"* navazuje Eva Opravilová. *šN které dítě může být ve dvou letech natolik zralé, že mateřskou kolu unese." Jiným maminkám doporujeme, aby ještě zstaly doma i se třiletým dítětem.* (Opravilová, 2009 s. 10) Marie Thalová o zázování batolat do předkolsních záízení tvrdí, že jistě odpovídá zájmům některých rodičů i zaměstnavatelů, ale připkládá důležitost tomu, je-li to v zájmu dvouletých dětí (Thalová, 2010).

V návaznosti na téma diplomové práce, vztahující se ke zralosti dítěte pro vstup do instituce, uvedu dva protichůdné názorové tábory na odloučení malého dítěte od rodičů a tzv. jeho nejbližších. Jeden názorový proud zpochybňuje p ednost vstupů dětí mladších tří let do předkolsních záízení. Druhý tábor je p esvědčen o výhodách a kladech institucionální péče o děti do tří let ve srovnání s dětmi vychovávanými jen v rodinách.

Psychoterapeutka Helena Klímová se na začátek dítí mladých tří let do institucí suplujících rodinnou péči dívá velice skepticky. Ze své praxe uvádí příklady dívek, jejichž matky si prošly v raném věku institucionální péčí, a v současnosti mají obtíže v intimních vztazích nebo je trápí různé psychosomatické obtíže. Vykládá si to jako následek toho, že maminky pobývající v raném věku v jeslích později neumí tak dobře zacházet s vlastními dětmi. Podle ní potěbují dvouleté děti především rodičovskou péči (In: Thalová, 2010). O svém uznávaném českém psychologovi Zdeňkovi Matějovi, jež je zastáncem nezastupitelné úlohy rodiny, je známo, že jesle označoval za záležitost pro rodiče a ne pro děti. Jeho postoj se s vývojem společnosti umírnil a na tuto záležitost změnil názor. Citaci uvedu na závěr obou názorových proudů pro i proti institucionální výchově batolat. Táňa Smolková, učitelka mateřské školy, píše o tom, nakolik je důležité, aby děti v batolecím věku vyrůstaly v rodinném prostředí, a argumentuje: *„Ve které uení máte v-ak zdárn probíhat jen na pozadí vztahu s nejbližšími osobami. Z tohoto důvodu by měla institucionální péče sebelepší je pro sobení rodiny a jejího hlubokého vztahového zázemí nenahraditelné.“* (In: Kramulová, Labusová, 2008, s. 32) Podle názoru psychologa Václava Mertina, je zcela oprávněné, pokud si rodiče chtějí uflít velmi malého dítěte a být s ním co nejastěji, nebo toto období dítěte považuje jako jedno z mála s tak velkým prostorem k výchově. Označuje ho jako „citlivé období pro zprostředkování hodnot, postojů a způsobů chování. Václav Mertin se neztotožňuje s rodiči, kteří dítě v raném věku umisťují do institucionální kolektivní péče z důvodu potěby vrstevník. Má za to, že přínos sociálních kontaktů mezi dvěma až třítiletými dětmi je minimální (Mertin, 2011). Učitelka národopis, Jana Amose Komenského, máme s jeho výrokem za aditivní k soudobému názorovému proudu stavícímu se proti institucionální výchově dětí raného věku. Komenský upozorňuje na důležitost mateřské péče, která je pro děti do pěti let nezbytná k jejich optimálnímu vývoji a jako jeden z důvodů uvádí: *„Přiliž-d tinský v k více přestování a -et ení potěbuje, neffli aby preceptor, celý zástup jich na péči a práci máje, sta iti k nim mohli a bezpečně ji jest, aby se mozek první dobře usadil, neffli zamstnáván býti za ne.“* (Komenský, 2007, s. 87)

Zastáncem druhého názorového proudu, který jest předchozímu opozicí, je psycholog Lukáš Sedláček, který se odvolává na pozitivní zkušenosti ze zemí, kde se jesle provozují pro děti od věku jednoho a půl roku výše, například Dánsko, Švédsko,

Nizozemsko, a o těchto zkušenostech říká: „Vyvracejí názor, že malé děti nejsou vývojově vybaveny k vzájemné komunikaci. Naopak ukazují, že když se pohybují v dětském kolektivu, velmi úspěšně rozvíjejí své sociální dovednosti. Výzkumy prokázaly, že děti navzájem vující jesle se snáze prosazují, vyjadřují se, jsou sebevědomější, mají vyšší schopnost empatie, potěbu pro pochopení druhých a umí lépe řešit konflikty v kolektivu.“ (Kramulová, 2009, s. 24) Steven Saxonberg, pedagog v Sociologickém ústavu AV ČR považuje batole v rodině za předlitou dogma. Odvolává se na jedince, jež v raném věku prošel institucionální výchovou, „tito v bč nemají problémy se sebevědomím, netrpí nejistotou, naopak jsou v mnoha případech sociálně zdatnější,“ dodává Steven Saxonberg (In: Kramulová, Labusová, 2008, s. 32). Zdeněk Matějka na sklonku své kariéry změnil svůj kritický pohled na institucionální výchovu do tří let a pronesl zajímavou myšlenku, jejíž citací zákoním pro rodiče proti kolektivní výchově batolat: „Jestliže se matka s malým dítětem doma cítí vyobcována k plotně a plínkám, je-li nešťastná, nudí se, má strach o svou kariéru, je lépe, dá-li dítě na část dne do jeslí a sama se vnitřně ozdraví. Bude-li šťastná, radostná, spokojená, dá dítěti rozhodně více než ve stavu trvalého stresu. Ob tovat se dítěti (a to zní jakkoliv vznešle) je pro nadaný dar. Jestliže však je matka v zaměření nešťastná, nespokojená, na dítě v jeslích úzkostně myslí a cítí, že jí utíká nejkrásnější čas mateřského soužití s dítětem, pak a raději nic z materiálních požitků obtuje a je nešťastná doma s dítětem.“ (Matějka, 2002, s. 139)

Otázka dělitosti rodinného prostředí pro dítě v batolecím věku versus institucionální péče o děti mladší tří let, není v historii, ale i v současnosti české země, ojedinělá. Nakolik jsme jako veřejnost ovlivněni negativními zkušenostmi s fungováním jeslí v bývalém Československu a do jaké míry se řídíme výsledky dlouhodobých longitudinálních výzkumů dětí, které prošly v raném dětství institucionální péčí, lze jen těžko určit.

Ke zralosti dítěte při vstupu z rodiny do instituce by se mělo postupovat individuálně - dobře zvažovat, za jakých okolností a z jakých důvodů dítě mladší tří let do denní kolektivní péče vydáváme.

3. ČESKÁ HISTORIE PÉČE O DĚTI MLADŠÍ TŘÍ LET

Jesle existovaly ve spojení s opatrovnami i samostatně a jejich vznik se datuje do 2. poloviny 19. století. Roku 1854 byly založeny v Praze německé jesle. Záznam o prvních českých jeslích je až z roku 1884. Marie Riegrová - Palacká je považována za iniciátorku myšlenky péče o děti do tří let věku. Roku 1883 předložila návrh osnov pro fungování těchto mstských zařízení, na jehož základ byly roku 1884 otevřeny v Praze první mstské jesle. (Bahenská, 2005)

V minulosti, v českém právním řádu, byly jesle do října roku 1991, považovány společně s mateřskými školami, společnými zařízeními jeslí a mateřských škol a takzvanými dětskými útulky (zařízením pro péči o děti ve věku 2-6 let) mezi předškolní instituce, jejichž správ bylo pověřeno Ministerstvo školství. Jak uvádí Jitka Kolářová, tak se tato situace změnila s nabytím účinnosti zákon o předškolních zařízeních a školských zařízeních a později školského zákona, které jesle vyřadily z institucí výchovně-vzdělávacích a zařadily je do gesce Ministerstva zdravotnictví. Od počátku 90. let minulého století se jesle staly zdravotnickým zařízením. (Kolářová, 2007)

Podle dat Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí bylo na konci osmdesátých let na území České republiky 1700 jeslí a mikrojeslí a na počátku devadesátých let už jen 1043 těchto institucí s kapacitou 39829 míst. Jejich počet se stále výrazně snižovaly. V roce 2005 už existovalo pouze 54 těchto zařízení. (Kučerová a Svobodová, 2006)

3.1 Soudobé instituce zabývající se péčí o dvouleté děti

Od roku 2008 vstoupila v České republice v platnost nová úprava rodičovské dovolené, tzv. „tříměsíční rodičovská dovolená“. Dnešní rodiče si tak mohou zvolit délku rodičovské dovolené a to buď dvouletou, tříletou či čtyřletou variantu. Podle Jany Kropáčkové se zavedení tříměsíční rodičovské dovolené promítlo do zvýšené zaměstnanosti nejen od druhého roku dítěte, a tudíž se zvyšuje zájem rodičovské veřejnosti o institucionální výchovu dětí mladších tří let. (Kropáčková, 2011) Poté, když se matka vrátí do zaměstnání je – před tímto rokem dítěte, je nucena opustit péči o dítě v době své nepřítomnosti.

politiky, 2005) Výhodou baby-sittingu je, že dítě zůstává ve známém prostředí domova a za nevýhodu lze považovat finanční nákladnost této služby.

V minulosti bylo samozřejmostí, že se o vnoučata postarali prarodiče. Dnes v době odchodových reform, jsou i mladé rodiny, nemohou s touto pomocí počítat. Michaela Marksová-Tominová, s ohledem na prodlužující se výhled odchodu do důchodu, odpovídá, že forma hlídání dětí prarodiči se může v blízké budoucnosti stát vzácným jevem nejen tatínkové, ale rodičovské dovolené. (Marksová - Tominová, 2009)

4. POJETÍ PREPRIMÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ VE VYBRANÝCH EVROPSKÝCH ZEMÍCH

Ve Finsku, na Islandu, v Lotyšsku, Slovinsku, Švédsku a v Norsku funguje tzv. integrovaný organizační model preprimárního vzdělávání a péče. Tento prototyp je charakteristický péčí o děti ve věku 0 - 6 let v rámci jedné a té samé instituce. Kvalifikace a platové sazby pedagogických pracovníků je stejné bez ohledu na věkové skupiny dětí. Země s integrovaným modelem zaručí rodičům a jejich dětem od nejútlejšího věku místo ve vzdělávacím zařízení. V druhém modelu předškolního vzdělávání, je-li považován za nejrozšířenější, je preprimární vzdělávání uskutečňováno pro děti do tří let a pro děti ve věku od tří do šesti let. V Dánsku, Kypru, Švédsku, Maarsku a Litvě jsou zavedeny oba modely současně. (Hamalová, 2010, s. 2)

Vedle dělání Hamalové uvádí Jan Průcha v souvislosti s předškolní výchovou, dva základní modely preprimárního vzdělávání. Model školský a model rodinný. „School model“ je charakteristický uspořádáním dětí podle věkových struktur, podobně jako je tomu na primárním stupni vzdělávání. Tento model uplatní například ve Francii, Švédsku, Španělsku, Británii, na Slovensku, v Maarsku a Polsku. „Family model“, realizovaný například ve Finsku, Švédsku, Dánsku a Německu sdružuje děti různého věku a napodobuje strukturu rodiny. Kombinace obou výše uvedených modelů je například v Belgii, Itálii, Nizozemsku a Portugalsku. (Průcha, 1999)

4.1 Srovnání francouzského a českého preprimárního vzdělávání

Ve Francii jsou do jeslí, ale i do mateřských škol umístěny děti od dvou do tří let. Tamní jeselská zařízení vymezuje Lenka Tůlová na jesle kolektivní, rodinné a rodičovské. Do kolektivních a rodinných jeslí docházejí děti od třech měsíců do tří let a provozní doba těchto institucí je od 7 do 19 hodin. Průměrná délka docházky se zde liší. V kolektivních jeslích je to přibližně 9 hodin denně a v jeslích rodinných cca 11 hodin. Rodinné jesle se snaží co nejvíce vycházet vstříc potřebám rodiny a rovněž rodinné prostředí simulovat. Rodiče považují za negativum, že dítě se může v takovém prostředí citově uvázat na jinou pečující osobu, než na něj samotné. Kolektivní jesle jsou charakteristické vzhledem k heterogenními skupinami a péčí o několik dospělých osob najednou, což brání přímé citové fixaci dítěte. Jesle rodičovské vyfukují od rodičů samotných velkou mírou angažovanosti v chodu instituce. Průměrná doba pobytu je zde, vedle jeslí kolektivních a rodičovských, nejkratší. Autorka zachycuje i tzv. „haltegerderie“, tedy místa pro krátkodobé hlídání. (Tůlová, 2010, s. 169-171)

Mateřská i rodičovská dovolená v České republice má ve srovnání s ostatními evropskými zeměmi nadstandardně dlouhou dobu. V západní Evropě se setkáme s poněkud odlišným pojetím mateřství. Jana Darteval, rodilá Češka žijící ve Francii, hodnotí český systém péče o dítě do tří let vzhledem kladně v porovnání s tím francouzským, když mufl je její subjektivní názor výrazně kritický. O mateřství ve Francii a pohledu Francouzů na ženy, které jsou s dítětem doma píse: „*Situaci odložených novorozenců zde nikoho nevyvádí z míry. Nejenže po deseti týdnech žena od státu již hlídání pro špi věk nedostane, ale ona ani netuší, že n kde jinde je to jinak. Podle manželovy rodiny, francouzských kamarádek a kolegy, žena doma dítě svými psychickými stavy jen škodí. Přenáší na něj chmury, ponorkovou nemoc a také špatnou náladu z toho, že nemá práci. A že není chvilu ideální? Ale vřdy matka také není ideální, tak proč si dlat starosti s chvilným chováním?*“ (Darteval, 2011, s. 24) V současnosti je jeselská péče ve Francii velmi populární a výše uvedená citace Češky žijící ve Francii ukazuje i na jiné kulturní povdomí francouzské společnosti, ve vztahu výchovy dítěte do tří let.

Jan Prcha srovnává míru úasti francouzských dětí v preprimárním vzdělávání. Docházku dvouletých dětí do institucionální péče ve Francii hodnotí jako tu s nejvřtím

podílem zústených dětí. Mateřské školy jsou součástí základního vzdělávání, určeného dětem od dvou do jedenácti let. Ve vztahu k tématu diplomové práce se zaměřím na první učební cyklus, který je určen dětem dvou až čtyřletým. V něm je hlavní důraz kladen na správný vývoj komunikace a rozvoj smyslových a rozumových schopností prostřednictvím výtvarných, hudebních aj. činností. (Průcha, 1999)

Radka Dudová a Hana Háková, členky oddělení Gender & sociologie Sociologického ústavu AV ČR, komparovaly instituce péče o děti do tří let a jejich vývoj v uplynulých 50 letech ve Francii a v České republice a identifikovaly příiny rozdíly v současném podobě těchto institucí a v chování aktérů rodiny, kteří tyto instituce využívají i nevyužívají.

4.2 Anglie

Systém záízení pro děti v raném věku, tzn. 0-5 let je ve Velké Británii nestejnorodý. Mateřská dovolená zde trvá rok. „V britském školství platí zásada, že je potřeba udržovat roznorodost systému, aby si mohli rodiče vybrat typ záízení, které vyhovuje jim i jejich dítěti při zachování stejných standardů.“ (Swart, 2009, s. 8, s. 18) Jedná se tedy o jakýsi koncept integrovaných služeb. Integrované pojetí péče o děti vysvětluje Daniela Swart jako: „ípeřlivé propojení systému předškolního vzdělávání, sociálních a zdravotních služeb a to včetně stacionární a terénní práce s celou rodinou. Děti tak mohou být v kontaktu s tímto integrovaným systémem už od první návštěvy porodní asistentky.“ (Swart, 2009, s. 8, s. 18) Jana Wynn, učitelka hrající v Anglii, hovoří o formě předškolní péče, která je alternativou mateřské školy a jedná se o tzv. playgroup. Děti do ní chodí nejméně dvakrát týdně na dvě až tři hodiny, setkává se zde maximálně patnáct dětí podobného věku, na které dohlíží přítomní dospělí, což podle ní umožňuje individuální přístup k dětem. Název těchto skupin je zavádějící, protože zde nejde pouze o hraní, ale každé dítě má svůj vzdělávací plán. (In: Thalová, 2009) Uspořádání předškolních záízení se výrazně zaměřuje na individualitu dítěte. Anglické předpisy nestanoví počet dětí na třídu, ale poměr dospělých a dětí. (Swart, 2009, s. 8)

4.3 Severské země

P ed-kolní vzd lávání, úrove ISCED 0, je v této zemi nepovinné. K povinné -kolní docházce nastupují d tí ve v ku od -esti do -estnácti let. (Smolíková, 2010) V Norsku jsou mate ské -koly ur eny pro v kovou kategorii od jednoho roku do -esti let, d tí jsou podle v ku rozd leny do malých skupin. „*D tí mlad-í t í let jsou ve skupinách nejvý-e po 12 d tech a v nují se jim ty i dosp lí.* (Strakatá, 2009, . 2, s. 22) U d tí star-ích t í let je nej ast j-í uspo ádání t í pedagog a osmnácti d tí ve t íd . Zákonné právo na místo v mate ské -kole pro v-echny d tí jifl od nejran j-ího v ku je zavedeno od roku 2009. „*Norsko se pomalu blíží stavu, kdy v zemi bude tolik mate ských -kol, fle bude mofné uspokojit v-echny fládosti o p íjetí dít te do -kolky,*“ jak uvádí Jind i-ka Nejedlá. (Nejedlá, 2009, s. 22) V této monarchii pracuje v mate ských -kolách v t-í procento mufl nefl v eské republice, p íblifl 10%. Provoz p ed-kolních institucí je od sedmi hodin do p l páté odpoledne, docházka d tí v-ak nem fle p esáhnout dev t hodin. (Nejedlá, 2009) Pé e o nejmlad-í d tí je p izp sobena individuálním pot ebám nap íklad nejmlad-í d tí ob dvají d ív nefl star-í fláci, n které nejmlad-í d tí spí i dvakrát denn , star-í d tí dle svých pot eb nemusí spát v bec. Také as ob da se p izp sobuje pot ebám d tí. V n kterých mate ských -kolách d tí spí po celý rok venku v ko árcích. (Strakatá, 2009, . 2)

Na metodickém portálu RVP, uvádí Kate ina Smolíková, fle p ed-kolní vzd lávání je v Dánsku nepovinné a povinná -kolní docházka zde za íná od -esti/sedmi do -estnácti/sedmnácti let. (Smolíková, 2010) Podobné podmínky jako v Norsku jsou i v dánských mate ských -kolách, i tam nastupují nejmlad-í d tí. Zdr azn me, jak uvádí Zinaida Vrátná, fle do dánské mate ské -koly si d tí jídlo nosí z domova v krabi kách, M^{TM} pouze poskytuje d tem vhodné prostory pro uskladn ní a zpracování stravy. (Vrátná, 2005, . 2, s. 8) B fln zde vedle kvalifikovaných pedagog pracuje i n kolik asistent . „*Zaujalo m , fle se na v-ech stupních -kol dosp lým ó u itel m, editel m í -tyká a d tí je oslovují k estním jménem. Souvisí to s dánskou mentalitou, vykání tady neexistuje (vyká se pouze královn , a to stylem podobným d íve uflívanému onikání).*“ (Olsen, 2009, .3, s.)

Do -védkých mate ských -kol mohou chodit ufl d tí od deseti m síc a nejstar-ím je mezi p tí afl-esti lety. „*V denních jeslích i -kolce pe uje o d tí ve v ku 1-*

10 let profesionální opatrovatel/opatrovatelka obvykle ve svém dom . Ve skupince jsou nejast ji 3-4 p ed-kolní d ti.õ (Kolá ová, 2007, s. 41) Jak uvádí autorka p edchozí citace, tak jen velmi málo d tí mlad-ích jeden rok nav-t vuje p ed-kolní instituce a to z dvodu vysokých sociálních dávek pro rodi e na rodi ovské dovolené. Ve Tvedsku fungují i tzv. denní matky, cofl je institucionální slufba „rodinného typuõ pe ující o d ti. O tomto za ízení pí-e e-ka flující ve Tvedsku: „Rodi e vodí d ti p ímo k ní dom . U ítelku zam stnává obec, není to soukromé za ízení. Do této -kolky chodí mén d tí. Maminkou na den se nem fle stát kařdý, pokud má n kdo zájem provozovat podobné za ízení, nav-tíví ho zástupci obce a prov í, jestli je to mofné, jestli d m spl uje podmínky.õ (T thalová, 2007, . 7, s. 12)

Lze konstatovat, fle severské zem mají vysokou úrove slufeb p ed-kolních za ízení. Pé e o d tí mlad-í t í let je zde dostupná a nenákladná.

4.4 Slovinsko

Tato zem , stejn tak jako v t-ina stát EU, má nepovinné p ed-kolní vzd lávání a v ková hranice pro zapo etí povinného vzd lávání je zde stanovena na -est let v ku dít te. Slovinský systém p ed-kolní výchovy se oproti na-í li-í v tom, fle jsou p íjímany d tí ufl od jednoho roku, jsou rozd leny podle v ku do skupin maximáln patnácti d tí. O tuto skupinku se stará jedna u ítelka a jedna asistentka, ty mohou v tomto malém kolektivu lépe vycházet vst íc individuálním pot ebám jednotlivých d tí. Po et d tí ve skupin zde evidentn ovlív uje výchovn vzd lávací dopad na dít . Podobn jako u nás se zde v denním reffimu st ídají volné hry i ízené aktivity d tí. (Strakatá, 2007, . 4) Tento etablovaný systém p ed-kolního vzd lávání je integrovaný (univerzální) model. Slovinské mate ské -koly jsou bu nezávislými institucemi, nebo tvo í sou ást základní -koly a umofl ují docházku v-ech d tí, jejichfl rodi e mají o zápis dít te zájem. Podmínkou je ukon ená rodi ovská dovolená, cofl je zpravidla od jifl zmín ných jedenácti afl dvanácti m síc v ku dít te.

4.5 Německy mluvící země

^{TM}Výcarsko

Mateřská dovolená v této zemi trvá 8 týdnů, během kterých platí zákaz práce. Rodičovská dovolená je v rozsahu 14 týdnů. Kateřina Smolíková uvádí, že předškolní vzdělávání je v této zemi nepovinné, ale i částí povinné, nebo situace v jednotlivých kantonech je rozdílná. Stejně je tomu i se zátkem povinné –kolní docházky, která začíná v jednotlivých kantonech různě od čtyř, pět, nebo –esti let a vřdy trvá devět let. (Smolíková, 2010)

^{TM}Výcarsko nabízí péči mimo rodinu o děti od narození do –esti let v těchto podobách: Krippen (Kinderkrippen); Tagesfamilien (Tagesmütter); Spielgruppen; Horty; Tageskindergarten; Kindergarten. Podrobněji se zaměříme na tyto služby, jeřli nabízejí péči o děti do tří let věku.

Jeslová skupina nabízí deset až dvanáct míst, přičemž děti mladší 18 měsíců se poítají jako 1,5 místa. Připřítí až deseti dětí v třídě musí být přítomny minimálně dvě osoby, z toho alespoň jedna s odborným vzděláním. V jeslích existuje omezení na počet dnů a hodin strávených v těchto zařízení. Stejně tak jako v české republice jsou pro přijetí upřednostňovány děti, které do instituce docházejí pravidelně. Cíl jeslí ve ^{TM}Výcarsku je umožnit rodičům účast v zaměření a dítěti zajistit vhodnou výchovu a péči a podporu pro jeho rozvoj.

Tagesfamilien, Tagesmütter je služba, která by se do –etiny dala přeložit jako „denní rodina“ i „denní matka“. Poskytovatelé této služby musí být registrováni a podléhají nejzávažnějším kontrolám. ^{TM}Výcarské kontroly sledují například počet dětí, vybavenost domácnosti, bezpečnost i odbornost péře. Ve ^{TM}Výcarsku existuje ^{TM}Výcarský svaz pro organizaci péře o děti v denních rodinách.

N mecko

Na metodickém portálu RVP, uvádí Kateřina Smolíková, že předškolní vzdělávání je v této zemi nepovinné a povinná –kolní docházka zde začíná od –esti do patnácti/–estnácti let. (Smolíková, 2010)

Do jeslí v N mecku docházejí děti ve věku od jednoho do tří roků. V kov homogenní třídy (skupiny) jsou zde však spíše výjimkou, nebo jak uvádí Barbora

Petráková a Helena Skálová: *„ist samostatné jesle ale najdeme jen z ídka, ím dál ast ji se d ti této v kové skupiny nacházejí ve v kov smí-ených skupinách nebo nap . ve smí-ených „Kindertagesstätten. (In: Kolá ová, 2007, s. 45) V jeslích v N mecku jsou zam stnání zejména vychovatelé a vychovatelky, d tské zdravotní sestry a p stouky a p stouni.*

Vzhledem k slu itelnosti rodiny a zam stnání jsou v této zemi k dispozici i podnikové jesle. Ty usnad ují op tovné za azení do pracovního procesu.

Rakousko

P ed-kolní vzd lávání, úrove ISCED 0, je v této zemi, stejn tak jako v N mecku, nepovinné. K povinné -kolní docházce nastupují d ti ve v ku od -esti do -estnácti let. (Smolíková, 2010) Pé e o d ti p ed-kolního v ku se li-í v jednotlivých spolkových zemích Rakouska, které se ídí vlastními právními p edpisy.

V této zemi zaji- ují pé i o nejmlad-í d ti primárn jesle, n mecky „Kleinkinderkrippe. Sekundární informace o pé i o d ti do t í let ve Vídni, p edkládají Barbora Petráková a Helena Skálová. Uvád jí, fle se jedná o jesle m stské i privátní. Privátní za ízení je z ízeno a provozováno specializovanou agenturou a stejn je tomu tak i u firemních -kolek, které nabízejí místa pro d ti od 1 roku v ku. Jejich z izovatelem je tedy m sto i profesionální agentura. Provoz tedy nezaji- uje p ímo firma, jak je zvykem v eské republice. (In: Kolá ová, 2007, s. 42 - 44)

Dal-ím typem za ízení pé e o d ti mlad-í t í let jsou církevní instituce; rodinné skupiny „Familiengruppen; denní opatrovatelé „Tageseltern i d tské skupiny „Kindergruppe.

Familiengruppen nabízejí mořnost pé e o dít od dvou let afl do konce povinné -kolní docházky. Horní hranice po tu d tí ve skupin je dvacet afl dvacetdva.

Tagesmütter/-väter jsou: *„osoby, které pe ují pravideln o dít afl do jeho 16 let v domácnosti jeho rodi za p edem stanovený plat. (In: Kolá ová, 2007, s. 44) Tzv. denní opatrovatelé jsou vnímání jako alternativa k jeslím. Nej ast ji zaji- ují pé i o d ti ve v ku od jednoho do t í let.*

V Kindergruppen se stará o d ti pedagogicky vzd laná osoba a to o maximáln trnác d tí za spoluú asti rodi .

Vedle výše jmenovaných slufeb pé e o d tí do t í let, je v n kterých spolkových zemích Rakouska mofnost za adit do mate ských –kol i d tí dvouleté.

Belgie

Poslední zemí, kterou bych cht la zmínit, je Belgie. Zde se uplat uje podobná struktura p ed–kolního vzd lávání, jako v eské republice. P ed–kolní vzd lávání je tedy nepovinné. Povinné vzd lávání je zde zahájeno od –esti do –estnácti let, jak na metodickém portálu RVP uvádí Kate ina Smolíková. (Smolíková, 2010)

Institucionální pé e o d tí do t í let je v této zemi p íkladná. Jak uvádí Zuzana Ba uríková tak vedle d tských jeslí existují v Belgii i jesle rodinné s celodenním nebo p ldenním provozem, do kterých mohou být umíst ny v–echny d tí od dvou let, jejichfl rodi e o tento typ pé e projeví zájem. Správa jeslí náleflí v r zných oblastech této zem rozdílným ú ad m. Ve vlámské ásti Belgie spadají pod gesci „*ministerstva sociálních v cí, ve ejného zdraví a rodiny*“ a „*vládní agenturu Dít a rodina*“. Ve francouzsky mluvící oblasti Belgie spadají jesle pod „*ministerstvo d tství*“ a „*agenturu odpov dnou za zdraví a ochranu matky a dít te.*“ (Ba uríková, 2010/2011, s. 8-9)

Jan Pr cha srovnává míru ú asti v preprimárním vzd lávání a docházku dvouletých d tí do institucionální pé e v Belgii a hodnotí ji jako tu s nejv t–ím podílem zú astn ných d tí. (Pr cha, 1999)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části diplomové práce se v první části názorům rodičů dvouletých dětí, učitelů mateřských škol a personálu jeslí na návrh na zavedení dětí od dvou let v mateřských školách jako plánu dalšího postupu týkajícího se problematiky systémového řešení agendy denní péče o děti do tří let v ků. Dotazníkové šetření bylo realizováno od března do června 2012. Výzkum byl uskutečněn na území hlavního města Prahy s výjimkou dotazovaných pracovníků jeslí, nebo tato skupina respondentů byla kontaktována především formou elektronické pošty a to ve vybraných zařízeních na území celé České republiky. Z důvodu malého počtu jeslí a obav z nedostatečného návratnosti dotazníků, byly kontaktovány i vybrané mimopražské jesle.

5. CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Pro svou diplomovou práci jsem si stanovila následující cíle a výzkumné otázky.

5.1 Cíl

1. Zjistit jak vnímají rodiče, pracovníci jeslí a předškolní pedagogové možnost zavedení dvouletých dětí do preprimárních výchovně vzdělávacích institucí a zda jsou dnešní dvouleté děti zralé pro vstup do mateřských škol.

5.2 Výzkumné otázky

- ot.1.: Budou se předškolní pedagogové na zavedení 2letých dětí do mateřských škol dívat odmítavě a výrazně kriticky, v porovnání s pracovníky jeslí a s rodičovskou veřejností?
- ot.2.: Vnímá rodičovská veřejnost více pozitiv v zavedení 2letých dětí do mateřských, oproti personálu jeslí a pedagogům mateřských škol?
- ot.3.: Domnívají se rodiče, že dnešní dvouleté děti jsou na vstup do instituce připravené?
- ot.4.: Myslí si personál jeslí, že je dvouleté dítě připravené (zralé) na vstup do mateřské školy?
- ot.5.: Bude předškolní pedagogická zralost dvouletých dětí více zpochybňovat?

6. METODIKA PRÁCE

6.1 Výzkumná metoda a její charakteristika

Orientace výzkumu je kombinací kvantitativního a kvalitativního výzkumného –et ení. Vzhledem ke stanovení výzkumného problému jsem hledala odpov di na mé otázky formou dotazníku. Tento výzkumný nástroj mi umožnil hromadn získat pot ebné informace u v t–ího vzorku respondent .

Na základ mnou stanovených výzkumných otázek jsem sestavila dotazník vlastní konstrukce, který je sou ástí p íloh diplomové práce. Úvod dotazníku tvo í stru n psaný text, který respondenty informuje o významu –et ení a fládá je o vypln ní. Dotazník obsahuje 15 poloflek. Dotazník obsahuje tyto druhy otázek:

- otev ené (otázka . 3, 4), celkem 2 poloflky,
- uzav ené (otázka . 1, 9, 10, 11, 12, 13, 14), celkem 7 poloflek,
- polootev ené (otázka . 2, 5, 6, 7, 8, 15), celkem 6 poloflek.

T emi cílovými skupinami respondent byli rodi e d tí do t í let, u ítelé mate ských –kol a personál jeslí. Z vrácených dotazník jsem zpracovala získaná data a za adila je do tabulek a vytvo ila grafy. Výsledky jsem srovnala s cíly a výzkumnými otázkami. Na základ výsledek jsem napsala záv r své práce.

6.3 Prostředí sběru dat

Dotazníky jsem úmysln sm ovala ke t em skupinám respondent . Jednalo se o personál jeslí, u ítele mate ských –kol a rodi e d tí do t í let v ku. Tuto klasifikaci respondent jsem pouflívala i p í vyhodnocování získaných dat z dotazníkového –et ení, cofl mi umožnilo porovnávat názorovou odli–nost mezi vý–e uvedenými kategoriemi respondent .

V rámci výzkumu provedeného v jeslích jsem elektronickou cestou oslovila p íslu–ná za ízení, jejichfl kontaktní údaje byly v Registru zdravotnických za ízení Ústavu zdravotnických informací a statistiky dostupné na [http:// www.uzis.cz/uzis/rzz/rzz/htm](http://www.uzis.cz/uzis/rzz/rzz/htm) a krom toho i na webových stránkách dohledaných pomocí internetového vyhledava e < www.google.cz >, po zadání klí ového slova „jesleř. Celkem jsem tak prost ednictvím elektronické po–ty a telefonního spojení kontaktovala 45 jeslí. U jeslí nacházejících se v Praze a jejím blízkém okolí jsem up ednost ovala telefonický a

následný osobní kontakt s předáním již vytištěných dotazníků, který má zásluhu na průměrné návratnosti dotazníků v této skupině respondentů. Pevně jsem měla být cílovou skupinou pouze personál jeslí v Praze a středním kraji, ale z důvodu malého počtu těchto institucí a vlastní obavy z nízké procentuální návratnosti jsem kontaktovala i jesle mimo hlavní město a střední kraj.

Výzkumné setkání v prostředí mateřských škol již probíhalo výhradně v MŠ nacházejících se v Praze a to jak ve státním tak i v soukromém sektoru školství. Kontaktovala jsem 50 MŠ, jejichž seznam a kontaktní údaje jsem získala přes internetový vyhledávač <http://www.firmy.cz/Institute-a-urady/Vzdelavaci-institute/Materske-skoly>. Výběr konkrétních zařízení byl nahodilý, s přihlédnutím na osobní kontakty, které mi umožnily osobní schůzky, které jsou dle mého názoru zárukou vyšší návratnosti dotazníků.

Tato skupina byla rodě dle věku dětí mladších tří let. Kontaktování části tohoto vzorku respondentů bylo zprostředkováno personálem jeslí, s nimiž jsem se při výzkumu dostala do osobního kontaktu, a část oslovených rodičů pochází z vlastních konexí z dob, kdy jsem hlídala děti. V této části dotázaných rodičů jsem oslovila prostřednictvím mateřských center v Praze, jejichž kontaktní údaje byly k dispozici na internetové adrese <http://www.firmy.cz/Institute-a-urady/Sdruzeni-a-spolky/Detske-spolky-sdruzeni/Materska-centra/kraj-praha>.

6.4 Organizace výzkumného šetření

První úroveň pedagogického výzkumu je pilotáž. V tomto prvotním stupni výzkumu jsem získávala potřebné předběžné informace o dané problematice k napsání své diplomové práce z odborných knih a článků ve spolupráci Jany Kropákové. Údava informací, které jsem se dozvěděla, mi pomohla odpovědět na problematiku otázek a posloufala k celkové orientaci v dané problematice.

Před vlastním výzkumem byl realizován předvýzkum v jeslích Šánsovka a v MŠ Smolkova. Hana Splavcová, vedoucí jeslí Šánsovka, mi poskytla cenné připomínky k vlastní konstrukci dotazníků a následně umožnila dotazník předat zaměstnancům jeslí a malému vzorku rodičů, jejichž děti je zapsáno právě do těchto jeslí, které se nacházejí na Praze 1. Kontrolní vzorek respondentů z adu itelů byl z MŠ Smolkova, kde pracuji. Kolegyně mi tak otevřeně své připomínky, upozornily na nesrozumitelné i příliš

odborné otázky. Samotný p edvýzkum eliminoval možná rizika v podob nevhodn formulovaných výzkumných otázek i nevhodné výzkumné metody.

6.5 Celková návratnost dotazníků

Celkem bylo rozdáno 770 dotazníků do soukromých i státních mate ských –kol, jeslí a mate ských center v Praze. Ze 770 dotazníků se jich vrátilo 348. Pr m rná návratnost tedy iní 45 %. Respondenti byli rodi e dvouletých d tí, u itelé mate ských –kol a personál jeslí. (p íloha . 1)

Tabulka . 1 - Vyhodnocení celkové návratnosti dotazník .

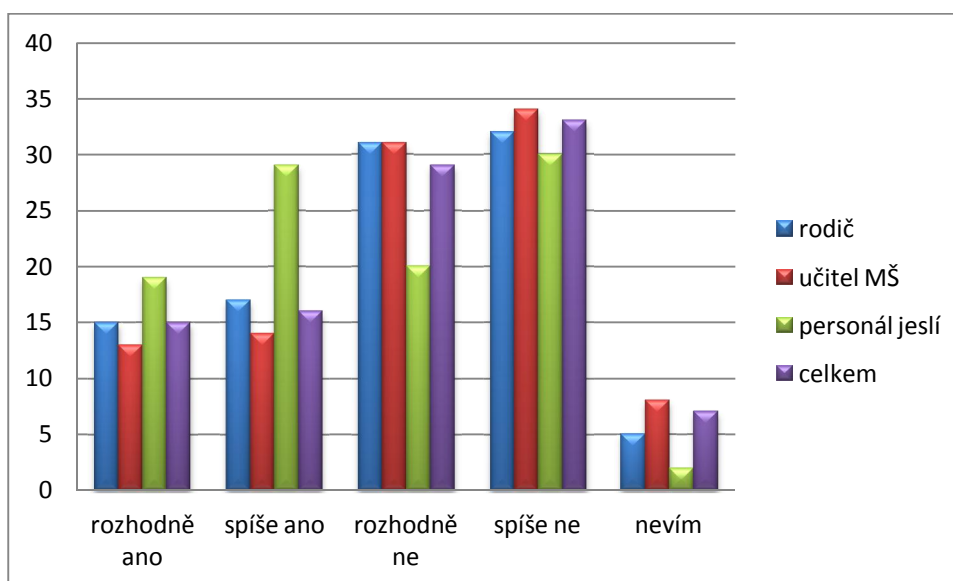
	po et rozdaných	po et vrácených	návratnost v [%]
Rodi e	300	142	47
U itelé M ^{TM}	400	166	42
Personál jeslí	70	40	57
Celkem	770	348	45

7. VYHODNOCENÍ ZÍSKANÝCH DAT

7.2 Vyhodnocení otázky číslo 1

Otázka zn íla: „Rozhodn te, napsáním k ífku do p íslu-ného sloupce tabulky, je-li Vámi vybrané, konkrétní dvouleté dít zralé (p ípravené) pro vstup do mate ské –koly v níže jmenovaných schopnostech a dovednostech.õ (Vycházejte z osobní zku-enosti z pedagogické praxe, s konkrétním Vámi zvoleným dvouletým dít tem í z osobního rodinného íivota.)

Graf . 2 ó Procentuální vyjádření názor rodičů, učitelů a personálu jeslí na zralost dvouletých dětí pro vstup do mateřské školy.

Při evaluaci v této oblasti, tedy 62 % všech dětí dotazovaných skupin respondentů, považovala dvouleté dítě za nezralé pro vstup do mateřské školy. Za spíše nezralé ho pokládalo 33 % všech respondentů a za rozhodně nezralé 29 % ze všech dotázaných.

Jako zralé pro vstup do mateřské školy vnímalo dvouleté dítě celkem 31 % ze všech rodičů, pracovníků jeslí a učitelů mateřských škol. Z toho je 15 % posuzuje jako rozhodně zralé a 16 % respondentů hodnotí dvouleté dítě jako spíše zralé k docházce do mateřské školy. (příloha . 2)

7.2.1 Neustáje odpovědi (odvodnění) - kategorie rodiče

Při konkrétní analýze vyplývá, že rodiče považovali za zralé dítě v oblasti tělesné zdatnosti (chůze, běh, atd.) a předpokládali, že je připraveno odpovídat na lehkou otázku pouze ve vymezeném úseku. Za nerozhodné by se daly považovat odpovědi F a M, u kterých byl počet odpovědí téměř vyrovnaný (viz příloha . 3). Polovina dotázaných rodičů se domnívala, že dvouleté dítě by dokázalo respektovat cizí autority a umělo by se přizpůsobit novému prostředí a druhá polovina ho v těchto dvou bodech považovala za nepřipravené. V ostatních bodech u těchto respondentů s tímto názorem po této evaluaci odpovědi, že je dvouleté dítě nezralé pro vstup do MŠ.

- osvojit si a dodržovat pravidla,
- záměrně vnímat,

- hrát si vedle druhých (rozdíl se, po kat, v případě konfliktu se uchýlit k jiným než tělesným výpadkům, atp.),
- komunikovat (porozumět, odpovědět, zeptat se, správně vyslovovat, atp.),
- odloučit se od blízké osoby,
- prosadit se v kolektivu,
- samostatně se oblékat a jíst,
- porozumět emocím a chování druhých lidí,
- zvládat hygienické návyky (vysmrkat se, umýt se, dojít si na WC, atp.),
- ovládat své chování,
- zapojit se do větší skupiny dětí.

Konkrétní rozpis odpovědí rodičů rozdíl je patrný v tabulce 3, v přílohách.

7.2.2 Nejvyšší odpovědi (odvodnění) o kategorii uitelé mateřských škol

U uitelé mateřských škol sledovali dvouleté dítě jako zralé v bodě F a v bodě K, či se domnívali, že by dokázalo respektovat cizí autority a bylo by schopno odpovídat na lehkou otázku pouze ve vymezeném úseku. V ostatních bodech u těchto respondentů nebyly odpovědi, že je dvouleté dítě nezralé pro vstup do MTM. Jednalo se o tyto body:

- osvojit si a dodržovat pravidla,
- záměrně vnímat,
- hrát si vedle druhých (rozdíl se, po kat, v případě konfliktu se uchýlit k jiným než tělesným výpadkům, atp.),
- komunikovat (porozumět, odpovědět, zeptat se, správně vyslovovat, atp.),
- odloučit se od blízké osoby,
- prosadit se v kolektivu,
- samostatně se oblékat a jíst,
- porozumět emocím a chování druhých lidí,
- zvládat hygienické návyky (vysmrkat se, umýt se, dojít si na WC, atp.),
- ovládat základní pohybové funkce (chůze, běh, chůze do schodů, úchopy rukou, atp.),

- ovládat své chování,
- p ízp sobit se novému prost edí,
- zapojit se do v t-í skupiny d tí.

Konkrétní rozpis odpov dí u ítel í mate ských -kol rozd lený do -kál je patrný v p íloze . 4.

7.2.3 Nej ast j-í odpov dí (od vodn ní) ó kategorie personál jeslí

Personál jeslí vnímal dvouleté dít zralé na to, aby bylo schopno osvojit si a dodrřovat pravidla, odlou ít se od blízké osoby, respektovat cizí autority, p ízp sobit se novému prost edí a zapojit se do v t-í skupiny d tí. Z výsledku -et ení je patrné, ře pracovníci jeslí jsou toho názoru, ře t lesná zdatnost a pot eba spánku dvouletého dít te odpovídá poflavk m mate ské -koly, neboli pracovníci jeslí se domnívali, ře v t chto bodech je dvouleté dít také p ípravené na mate skou -kolu (dále jen M^{TM}). U zralosti vnímání a pozornosti dvouletého dít te byl výsledek u kategorie personálu jeslí 50 % pro nezralost ku 48 % pro zralost. Z pr zkumu tedy vyplývá, ře pracovníci jeslí v porovnání s rodi í a u íteli mate ských -kol vnímali dvouleté dít jako zralé v nejvíce oblastech. V níře uvedených bodech u t chto respondent p evařlovaly odpov dí, ře je dvouleté dít nezralé pro vstup do M^{TM}

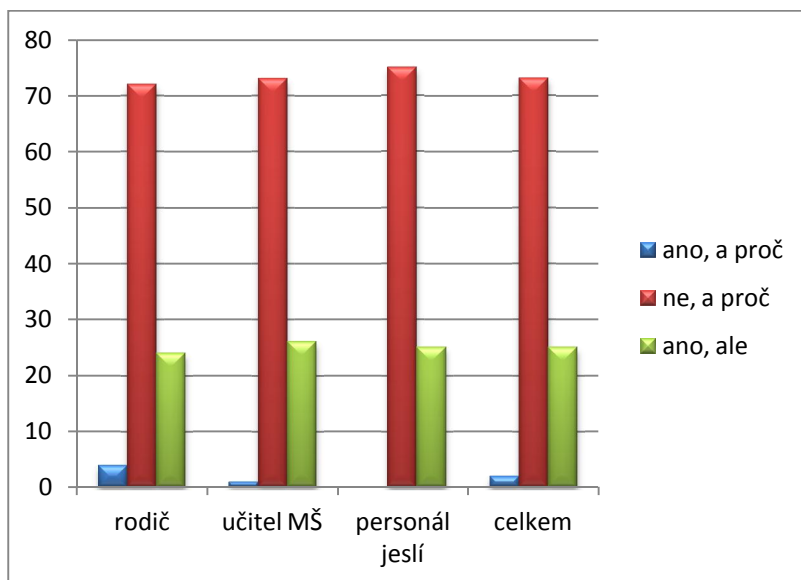
- hrát si vedle druhých (rozd ílit se, po kat, v p ípad í konfliktu se uchýlit k jiným neř t lesným výpad m, atp.),
- komunikovat (porozum t, odpov d t, zeptat se, správn ě vyslovovat, atp.),
- prosadit se v kolektivu,
- samostatn ě se oblékat a jíst,
- porozum t emocím a chování druhých lidí,
- zvládat hygienické návyky (vysmrkat se, umýt se, dojít si na WC, atp.),
- ovládat své chování.

Konkrétní rozpis odpov dí pracovník ě jeslí rozd lený do -kál je patrný v p íloze . 5.

7.3 Vyhodnocení otázky číslo 2

Otázka zní: „Myslíte si, že do mateřských škol patří u tříleté dítě?“

Graf 3.6 Názory rodičů, učitelů a personálu jeslí na to, zda dvouleté dítě patří do mateřských škol.

Na tuto otázku nejvíce respondentů ze všech tří kategorií zvolilo odpověď B. Z průzkumu tedy vyplývá, že procentuálně většina, tedy 73 % všech dotazovaných si myslí, že dvouleté dítě do mateřských škol nepatří. Ze 75 % jsou o tom přesvědčeni zaměstnanci jeslí, hned potom se 73 % učitelů mateřských škol a se 72 % dotázaní rodiče.

Druhou nejčastěji volenou odpovědí byla odpověď C. Z celkového počtu 248 vrácených dotazníků ji dohromady zvolilo 25 % respondentů. Z této čtvrtiny ji nejčastěji vybírali učitelé mateřských škol (26 %); potom respondenti z jeslí (25 %) a nejméně podle etnické skupiny s 24 %, tedy rodiče.

Pouze 2 % respondentů se domnívají, že do mateřských škol dvouleté dítě patří a to bez jakýchkoliv výrazných změn a zásahů do těchto předškolních institucí.

7.3.1 Nejčastější odpovědi (odvodnění) - kategorie rodiče

72 % dotazovaných rodičů dvouletých dětí vybralo odpověď B: „Dvouleté dítě do MŠ nepatří, protože je příliš malé.“ Respondenti považovali dvouleté dítě za citově nezralé. Jako další důvody uváděli intenzivní potřebu fyzické a duševní blízkosti „klíčové“

osoby. Upozorovali na více problémový pr b h adapta ního období, nejl je tomu u d tí starších. Kategorie rodi vnímala jesle jako vhodn j-í instituci pro pé i o dvouleté d tí.

24 % dotazovaných rodi dvouletých d tí vybralo odpov C: „*Dvouleté d tí do M^{TM}pat í, aleí ò* Ale ze za azování dvouletých d tí do M^{TM} by nevytvá eli celorepublikové pravidlo. Zastávali názor, že dvouleté dít m že být do M^{TM} ijato, ale to pouze v nejnntn j-ích p ípadech. N kte í rodi e, kte í se svou odpov dí za adili do této kategorie, uvád li, že v p ípad snížení v kové hranice pro vstup do M^{TM} by bylo dobré vy lenit t ídy pouze pro dvouleté d tí a omezit docházku dvouletých d tí do M^{TM} na men-í po et hodin.

7.3.2 Nej ast j-í odpov di (od vodn ní) ó kategorie u ítelé mate ských -kol

73 % u ítel M^{TM} zvolilo odpov B: „*Dvouleté d tí do M^{TM} nepat í, protože: ò* Nej ast ji se u ítelé mate ských -kol shodovali, že dvouleté d tí jsou nezralé a nep íravené pro vstup do M^{TM}. Zd raz ovali, že v sociáln emocionální oblasti jsou dvouleté d tí je-t siln závislé na matce a v mate ské -kole by mohly d tí citov strádat. V t-í ást pedagog také sdílela názor, že dvouleté d tí by m ly být v rodin í v institucích, které jsou na práci s touto v kovou skupinou d tí ur eny a p íraveny, nebo podle nich za sou asných podmínek nelze vyhov t pot ebám dvouletých d tí. U ítelé z heterogenn uspo ádaných t íd, v p ípad za azení dvouletých d tí, kritizovali nerealizovatelnost ínností s celou skupinou d tí a poukazovali na riziko mofnosti zanedbávání d tí nejstarších, tedy p íletých a í-estiletých. N kte í vyjád ili obavy z regresivního chování d tí. Objevily se i p ípomínky k Rámcovému vzd lávacímu programu pro p ed-kolní vzd lávání, který podle nich není obsahov nastaven na takto malé d tí. Citovaná odpov respondent z ad u ítel , který je proti za azování dvouletých d tí do M^{TM}: „*Dvouleté dít pot ebuje stálou podporu, velkou pozornost dosp lého, pomocnou ruku, klidné prost edí domova a lásku, kterou mu m že na 100 % poskytnout pouze rodina. š*

26 % u ítel M^{TM} zvolilo odpov C: „*Dvouleté d tí do M^{TM} pat í, aleí ò* Podle názor této ásti u ítel sem pat í pouze d tí zralé, dosahující ur íté úrovn , což by podle respondent vyfladovalo individuáln posuzovat zralost dvouletého dít e pro vstup do M^{TM}. Podle respondent by m ly mate ské -koly í stát vypracovat kritéria pro p íjímání dvouletých d tí, ze kterých by byly patrné pofladavky kladené na dít a

rodinu. Dvouleté děti v M^{TM}ano, ale za předpokladu časově omezené docházky, blíže specifikovaného počtu dvouletých dětí na 1 pracovní sílu a změny v materiálním vybavení mateřských škol. Respondent napsal: „*í pouze za předpokladu, že se adaptace dvouletého dítěte na prostředí M^{TM}vydá í a dítě bude reflow v M^{TM}zvládat. Pokud by se ukázalo, že má docházka do M^{TM}na dítě spí-e negativní vliv, měli by být rodiče připraveni je-t rok po kat í mít v záloze jiné e-ení pé e o jejich dítě . Kp íjímání této vkové skupiny dětí by se mělo postupovat velmi individuálně , nikoli globálně .*“

7.3.3 Nejastější odpovědi (odvodnění) o kategorii personál jeslí

75 % respondentů z administrativy jeslí zvolilo odpověď B: „*Dvouleté děti do M^{TM}nepat í, protože:* “ V odvodnění této odpovědi nejastěji personál jeslí uvádí potřebu individuálního postupu a péče o děti v raném věku. Podle nich nemají souasně mateřské školy odpovídající materiální a personální podmínky a shledávali jako vhodné umístění dvouletých dětí do jeslí. Psychomotorický vývoj dětí podle jejich názoru vyžaduje menší kolektivy dětí, neboť děti v M^{TM} jsou často hlukové a výchovně vzdělávací obsah neodpovídá potřebám dvouletých dětí.

25 % respondentů z administrativy jeslí zvolilo odpověď C: „*Dvouleté děti do M^{TM}pat í, ale í* “ Podle respondentů, kteří zvolili tuto odpověď, je ale zapotřebí individuálního posouzení každého dítěte posuzovat jeho zralost. Měly by být zajištěny podmínky přednostního přijímání starších dětí před mladšími a M^{TM} by měly garantovat odpovídající personál, který by dopomáhal pedagogům při hygieně a sebeobsluze dětí.

7.4 Vyhodnocení otázky číslo 3

Otázka zněla: „*Nástup dítěte do mateřské školy před dovr-ením 3. roku může v budoucnosti ovlivnit (dokonete výrok)*“

7.4.1 Nejastější odpovědi - kategorie rodiče

Nejastěji se odpovědi rodičů shodovaly na tom, že nástup dítěte do mateřské školy před dovr-ením 3. roku může v budoucnosti negativně ovlivnit vztahy v rodině. Rodiče vyjádřovali obavu z odcizení mezi rodiči a dítětem a upozorovali na vznik možné nedvěry ze strany dítěte.

Z odpovědí rodičů se ukázalo, že jako druhou oblast, kterou by podle nich vstup dvouletých dětí do M^{TM} nejvíce ovlivnil, je sociální vývoj. Docházka do M^{TM} by dle názoru rodičů postihla individualitu jedince a měla za vinu citové strádání, nebo dvouleté dítě podle respondentů potěbuje intimní osobní kontakt s dospělým. Negativně by se podepsala na utváření vlastní identity dítěte. Za azení dvouletých dětí do současných podob M^{TM} by se mohlo projevit i jako strach z kolektivu, nedůvěra v cizí lidi i jako zhoršený vztah k okolnímu svetu.

„Í psychický vývoj dítěte, pokud je dítě násilně zaazeno do velké skupiny dětí jiného věku a není pro něj dostatečně zralé a nemá potřebné schopnosti vyrovnat se s požadavky pro tuto věkovou skupinu.“ Tato citace jednoho z rodičů poukazuje na další důsledky, který by mohl za azením dvouletých dětí do M^{TM} nastat a tím je ovlivněn psychický vývoj dítěte. Možný stres a strach by mohly ovlivnit sebevědomí a projevit se negativně i v jiných psychických stavech dítěte.

Na oblast komunikační úrovně dítěte se utvořily dva názorové proudy rodičů. Jedni se domnívali, že docházka dvouletých dětí by se mohla pozitivně odrazit ve vývoji řeči a komunikace a druhá část rodičů se domnívala, že by mohlo dojít k oslabení v oblasti řeči.

Stejně je tomu i s méněním rodičů na adaptibilitu dětí. Jedna skupina rodičů usuzovala, že se u dětí vlivem problémového adaptačního období může zhoršit schopnost adaptace na nové prostředí i do budoucna a druhá skupina rodičů předpokládala, že docházka dvouletých dětí do M^{TM} může přispět k lepší přizpůsobivosti na nové prostředí. Děti, které projdou institucionální výchovou ve dvou letech, považoval tento vzorek rodičů za méně ostýchavé. Zahájení docházky dětí ve 2 letech do M^{TM} by se dle názoru rodičů mohlo odrazit i v níže uvedených oblastech, které zmínilo méně procento respondentů :

- neovlivnilo by nic,
- celkový vývoj dítěte (tělesný, psychický, sociální),
- přístup dítěte k sobě samému a společnosti,
- dřívější nástup rodičů do zaměstnání,
- zdravotní stav (včetně nemocí),
- promítne se do schopnosti vést rodinný život,

- chování (bezohlednost, v t-í samostatnost.

7.4.2 Nej ast j-í odpov dí - kategorie u itelé mate ských -kol

Nej ast ji u itelé mate ských -kol dokon ovali výrok v podob obavy z naru-ení vztahu dít te k rodin a jejím len m. U itelé uvád li strach z naru-ení vazby mezi matkou a dít em. Mnoho odpov dí vyjad ovalo i opa ný proces oslabení vztahu, tedy rodi sm rem k d tem. Mnoho pedagog zmi ovalo negativní dopad na primární socializaci, b hem které d tí do t í let vst ebávají sociální normy v rodin , a podle nich m fle vstup dvouletého dít te do mate ské -koly (dále jen M^{TM}) naru-it proces individualizace. Tyto odpov dí respondent ukazovaly, fle respondenti vnímali spí-e negativní vliv na tuto oblast vývoje dvouletých d tí.

asto také dokon ovali rodi e v tu tím, fle nástup dít te do mate ské -koly p ed dovr-ením t etího roku m fle v budoucnosti ovlivnit sociáln - emocionální vývoj. Vstup d tí ve dvou letech do M^{TM}by podle respondent mohl nep ízniv ovlivnit emo ní pohodu dít te, kterou považovali za klí ový prvek, mající vliv na rozvoj v dal-ích oblastech vývoje. Dále byly pedagogy uvád ny neřádoucí vlivy v podob citové deprivace a v hor-í adaptibilit jedinc v budoucnu. Obavy vyjád ili i z budoucího navazování a stálosti sociálních vztah jedinc , kte í by ve 2 letech nastoupili do mate ské -koly.

T etí nejuvád n j-í oblastí, kterou by mohl asný vstup do M^{TM}ovlivnit, byl psychický vývoj jedince. U itelé sd lovali své obavy z vyvolených nepat i ných psychických stav (zloba, agrese, poruchy emotivity, ADHD, atp.) a psychofyzických stav jako jsou únava, útlum. Zmi ované byly i projevy v chování dít te (úzkost, uzav enost, plachost, sebed v ru, pozornost, atp.)

Za azení dvouletých d tí do mate ských -kol by podle u itel mate ských -kol mohlo mít nevyhovující ú inek na du-evní a fyzické zdraví dít te. V jejich výrocih se vyskytovala slovní spojení jako: du-evní nepohoda, v t-í nemocnost dít te, emo ní nestabilita i neklid mysli.

D sledkem nástupu dvouletých d tí do mate ské -koly by podle pedagog mohl být problematický p echod do základní -koly a nár st po tu odklad -kolní docházky. U itelé M^{TM}kte í uvád li tento d sledek, neudali bliř-í specifikaci i zd vodn ní této my-lenky.

U itelů mateřských škol vnímali především výše uvedená negativa na začátek dvouletých dětí do mateřských škol, ale ve výsledcích se objevilo i několik pozitiv jako je samostatnost a lepší adaptabilita jedince.

Zahájení docházky dětí ve 2 letech do M^{TM} by se dle názoru učitelů mateřských škol mohlo odrazit i v níže uvedených oblastech, které zmínilo méně procento respondentů :

- v zaměstnanosti rodičů a prarodičů,
- ve vztahu jedince k vzdělávacím institucím,
- v osobnosti dětí,
- na úrovni předškolního vzdělávání,
- délce mateřské dovolené a ve změně délky pobírání rodičovského příspěvku,
- ve zlepšení ekonomické situace rodin s malými dětmi.

7.4.3 Největší odpovědi - kategorie personál jeslí

Personál jeslí vnímal nejvíce kladně na začátek dvouletých dětí do M^{TM} ve vlivu na psychický vývoj dítěte. Pozitivně by podle největší části respondentů z hlediska personálu jeslí byly ovlivněny psychické kognitivní procesy, jako je paměť, vnímání, představitivost, učení, myšlení. Dalším konkrétně uváděným důvodem byl pozitivní vliv na intelekt dítěte.

Ono co méně často sledovali pracovníci jeslí vliv na sociální vývoj dítěte. Převažovaly názory na pozitivní ovlivnění sociálních dovedností, mezi jinými řadili pracovníci jeslí především schopnost odloučit se od matky, schopnost prosadit se v kolektivu a vedle toho i učení se respektu k ostatním dětem (tzn. učení se ovládat své chování a brát v úvahu ostatní děti).

Těto největší výrok pracovníků jeslí zní: „*Nástup dítěte do mateřské školy před dovršením 3. roku může v budoucnu ovlivnit tělesné zdraví dítěte.*“ Docházka dvouletých dětí do mateřské školy by podle respondentů mohla mít negativní vliv na takto malé děti, je-li by mohl vyvolat zdravotní oslabení a následnou v této nemoci dítěte. Personál jeslí uvádí špatnou zkušenost s nedolévanými dětmi v M^{TM}, které by ohrožovaly dvouleté děti, jejich obranyschopnost může být narušena (stres, odloučení od matky, atd.). Personál jeslí se domníval, že méně kolektivů jeslí je méně infekční a

rodi e jsou zde vzhledem k v ku d tí ohledupln j-í. Pracovníci jeslí považovali jesle za mén tolerantní k docházení nachlazených d tí, nefl vedení a personál M^{TM}

Z ídkakdy se v dotazníku objevilo toto dokon ení výroku:

- z izování jeslových t íd p i mate ských -kolách,
- nebylo by ovlivn no nic,
- snížení pofladavk na star-í d tí ve skupin , kv li p izp sobení se pot ebám mlad-ích d tí,
- celkový vývoj dít e.

Vyhodnocení otázky íslo t i zakon ím kompletní citací jednoho respondenta z ad p ed-kolních pedagog : „*Nástup dít e do mate ské -koly p ed dovr-ením 3. roku m fle v budoucnosti ovlivnit d tskou psychiku, chování i dal-í oblasti vývoje. Zda pozitivn í negativn , to bude nejspí-e záležet na samotné osobnosti dít e, na kolektivu do kterého bude za len no a osobnosti u ítele. Vstup dít e do M^{TM}m fle být pro dít v tomto v ku -okem (nedokáfle se pln adaptovat na institucionální prost edí, za lenit se do kolektivu star-ích d tí ó do jejich her, p izp sobit se pravidl m, dennímu reflímu atp.). Každodenní odlou ení od rodi pro n j m fle být tak t íké, fle z docházky do M^{TM} získá zbyte né trauma, které ovlivní celou jeho budoucí docházku do výchovn - vzd lávacích institucí. Samoz ejm , fle jiné dít se s tímto prvotním -okem dokáfle po krat-í i del-í dob vyrovnat a bude mít n jakou dobu ur itý náskok p ed svými vrstevníky, v emfl ale nevidím v t-í význam.*õ

7.5 Vyhodnocení otázky číslo 4

Otázka zn la: „*Mate ské -koly mohou být i pro dvouleté d tí, ale je zapot ebí í (dokon ete výrok).*õ

7.5.1 Nej ast j-í odpov di ó kategorie rodi e

Nej ast j-í odpov rodi dvouletých d tí byla, fle mate ské -koly by mohly být i pro dvouleté d tí, ale za p edpokladu, fle by se snížily po ty zapsaných d tí ve t íd .

Dal-í nej ast ji opakovanou odpov dí byl jejich pofladavek na citlivý individuální p ístup, který by simuloval rodinné prost edí. „*í je zapot ebí se co nejvíce snažit v mate ských -kolách napodobit p irozené rodinné prost edí.*õ (respondent)

S posledňajším výrokem, je do určitej miery propojen i na tomto mieste najmä aj uvádzajú pohládavku pre zariadenia dvoletých detí do M^{TM} tým je nutnosť posilovať personál materských škôl. A to napríklad v podobe asistenta pedagoga. Veľmi často uvádzali rodičia ako príklad ideálnej situácie pre deti na jednu dospelou pracovnú silu.

Nemalá časť respondentov z tejto skupiny zdôrazňuje známy problém rekvalifikácie stávajúcich pracovníkov M^{TM} pre túto vekovú skupinu, alebo pohládali, aby bol pedagogický personál doplnený o zamestnancov zo zdravotníckeho sektora.

Pátym najfrekvencovanejším výrokom bol nárok rodičov na vekovo homogennú triedu. Inak čereno sa zde vyskytovaly odpovedi ako: „*í je zapotrebí zřízení speciálních tíd pro tuto vekovú skupinu.*“ „*í vylenit zvláštní tídu pro takto staré děti.*“ Mnoho rodičov si vzpomínalo na dříve fungující jeslové triedy pre M^{TM}, ktoré hodnotili pozitívne.

Rodičia pre najmä uvádzaných výrokov zákonitým výtvem odpovedí, ktoré sa v dotazníku u otázky 4 také objavily, nevak v takovom množstve:

- individuálne posoudit připravenost (zralost) dítěte pro vstup do instituce,
- výchovný vzdělávací program přizpůsobený na míru dvoletým dětem,
- poskytnout materiální podmínky M^{TM} odpovídající této vekové skupině,
- zohlednit potřeby takto malých dětí,
- postupná adaptace,
- omezit docházku (zákaz celodenní docházky), např. pouze 5 hodin denně,
- změnit režim M^{TM}, je-li by musel odpovídat potřebám a vývojovým specifickým batolat,
- materské školy nemají být pro dvoleté děti.

7.5.2 Nejvyšší odpovědi o kategorie učitelů z mateřských škol

Stejně tak jako u rodičů dvoletých dětí byl i u učitelů mateřských škol na prvním místě zdůrazněn požadavek na snížení počtu dětí ve třídě.

Zajištění individuálního přístupu je pedagogy považováno za druhou nejpotřebnější změnu. V péči o batolata zdůrazňovali nezbytnost klidného prostředí, láskyplný a citlivý přístup personálu. Materské školy by podle nich musely být schopny zajistit skupiny rodinného typu.

T etím nej ast ji uvád ným nárokem v této skupin respondent bylo posílení personálu. A to nejen pedagogického, ale i nap . provozních zam stnanc . Spadá sem i pofladavek na mořnost spolupráce pedagoga a zdravotníka i asistenta pedagoga.

Podle u ítel z mate ských –kol by bylo zapot ebí upravit materiální podmínky p ed–kolního vzd lávání. Vy e–it praní oble ení, speciální výva ovnu mlé ných jídel aj. Zajistit p ebalovací pult, ko árky, dudlíky, lahve na pití, zmen–ené sanitární za ízení, postýlky, hra ky z bezpe nostn –hygienického hlediska p im ené v ku, atp.

Nemalá ást respondent z této kategorii vybízela k úprav výchovn – vzd lávacího programu a rámcového vzd lávacího programu pro p ed–kolní vzd lávání.

Nep íli– asto dokon ovali u ítelé mate ských –kol výrok takto:

- zajistit v t–í bezpe nost prost edí M^{TM},
- doplnit kvalifikaci personálu ó posunout stupe odborné p ípravy do období raného v ku,
- vytvo it samostatnou homogenn uspo ádanou t ídu jeslového typu,
- zcela pozm nit kritéria pro vstup dít te do M^{TM}(jasn stanovit pofladavky pro p íjetí dít te) a individuáln posuzovat zralost dvouletých d tí,
- zm nit hygienické normy pro M^{TM},
- nabídnout tuto mořnost pouze matkám, které to nezbytn pot ebují,
- zapracovat na lep–í vzájemné spolupráci u ítelek,
- denní reflim uzp sobit pot ebám dvouletých d tí (p evaha volné hry),
- aby rodina dít na tuto situaci p ípravila.

7.5.3 Nej ast j–í odpov dí ó kategorie personál jeslí

Pracovníci jeslí u 4. otázky nej ast ji dokon ovali výrok tím, že nástup dvouletých d tí do mate ských –kol by se neobe–el bez úprav tabulek, které stanovují po ty d tí na t ídu a beze zm n, nejlépe v–ak tvorbou nového, výchovn vzd lávacího programu pro tento daný v k.

Hned po vý–e uvedeném pofladavku se pracovníci jeslí op tovn shodovali na faktu, že by bylo zapot ebí z ídit jeslové i speciální t ídy ur ené pro docházku pouze dvouletých d tí, které by byly p ípraveny na to, že dít nezvládá hygienické návyky, byly by materiáln vhodn vybaveny a po ty d tí v nich by byly niř–í neř v b řných t ídách mate ských –kol.

Na tomto místě nejastji uváděným požadavkem byla změna podmínek mateřských škol a to jak materiálních, personálních tak finančních. Pracovníci jaslí zdrazovali potřebu navýšit personál, upravit denní režim i aktivity pro děti, nebo je podle nich dlehlitě brát v potaz fakt, že dvouleté děti potebují na jednotlivé innosti více času.

Zajištění individuálního a citlivého přístupu k dětem bylo personálem jaslí považováno za tvrdou nejastji požadovanou změnu před tím, než se snížil vková hranice pro vstup do M^{TM} a mateřské školy budou otevřeny i pro dvouleté děti.

Pátým nejfrekventovanějším výrokiem byl názor pracovníků jaslí na nutnost doplnit pedagogické vzdělání učitelů v M^{TM} o zdravotnické minimum, i alespoň zaměření s pedagogickým vzděláním doplnit o personál zdravotních sester a tím tak zaručit kvalitní komplexní péči o děti tohoto věku.

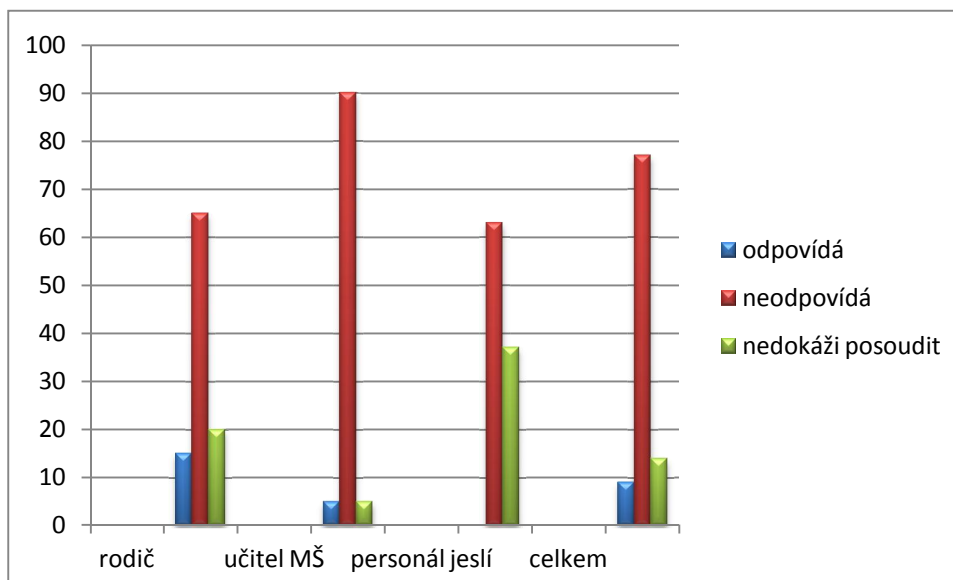
Na závěr kategorie dokončených výroků zasl pracovníků jaslí doplním v bodech rozhodnutí, které nepatří mezi předcházející názory, ale objevily se, nevákej tak hojně míe.

- mateřské školy by neměly být pro dvouleté děti,
- navýšit kapacity mateřských škol,
- individuálně posuzovat zralost pro vstup do této instituce,
- prokázat, že dvouleté děti budou mít v M^{TM} potřebnou a dostačující péči odpovídající jejich věkovým specifickým potřebám.

7.6 Vyhodnocení otázky číslo 5

Otázka zní: „Odpovídá souasný režim M^{TM} pot ebám dvouletých d tít?“

Graf . 4 - Vyhodnocení názoru t í kategorií respondent na sou asný režim M^{TM} ve vztahu k dvouletým d tem.

Na tuto otázku nejvíce respondent ze všech t í kategorií zvolilo odpověď B. Z průzkumu tedy vyplývá, že procentuelně v t ína, t ěli 77 % všech dotazovaných je toho názoru, že souasný režim M^{TM} neodpovídá pot ebám dvouletých d tít. Z 63 % o tom byli především zaměstnanci jeslí, s 90 % předkolní pedagogové a s 65 % dotázaní rodi e.

Druhou nejast ji volenou odpovědí byla odpověď C. Z celkového počtu 248 vrácených dotazníků, ji dohromady zvolilo 14 % respondent , ježli nedokázali posoudit zda - li sou asný režim odpovídá pot ebám dvouletých d tít. Z této třetiny ji nejast ji vybíral personál jeslí (37 %); potom dotázaní rodi e (20 %) a nejmén po etnou skupinu s 5 %, tvo ilu učitelé M^{TM}.

Pouze 9 % ze všech respondent se domnívalo, že souasn nastavený režim mate ských kol odpovídá pot ebám dvouletých d tít.

7.6.1 Nejastěji odpovídá (od vodní) - kategorie rodiče

65 % dotazovaných rodičů uvedlo, že souasný režim mateřských škol neodpovídá potřebám dvouletých dětí. Jako konkrétní příklady toho, v čem podle nich režim M^{TM} neodpovídá, uvádějí tyto odpovědi:

- M^{TM} vyřazuje sociální zralost a samostatnost při hygieně, WC, stravování, oblékání,
- hodně fyzicky náročný režim pro dvouleté děti (dlouhé procházky, atp.),
- provoz M^{TM} je dlouhý, 2leté děti by neměly být tak dlouho odloučeny od rodiny,
- potřeba klidu a neorganizovaných aktivit je v této věku dětí 3-6letých,
- dvouleté děti vyřadí zvláště změny v podnětech, komentáře dospělého, nestálost u jedné činnosti,
- souasný chod M^{TM} neumí ujet dostatečnou pomoc a individuální přístup ze strany pedagogů směrem k dvouletým dětem,
- výchovně-vzdělávací program je upraven pro 3-6leté děti, pro mladší děti by byl náročný.

Konkrétní rozpis podle odpovědí rodičů rozdělený do tabulky je patrný v příloze 7.

7.6.2 Nejastěji odpovídá (od vodní) o kategorii učitelé mateřských škol

90 % učitelů M^{TM} se domnívá, že souasný režim mateřských škol neodpovídá potřebám dvouletých dětí. Jejich konkrétní představa o nevyhovujícím režimu pro dvouleté děti byla vyjádřena těmito konkrétními odezvami:

- časový plán jednotlivých aktivit, nastaven pro děti, kterým jsou minimálně 3 roky (horší koncentrace pozornosti u dětí mladších),
- rychlejší unavitelnost dvouletých dětí, nepružný časový rozvrh doby odpočinku v M^{TM} (pevně stanoven),
- i při volné hře vyřazuje dítě mladší tří let velkou pozornost a spoluúčast dospělého na hře,
- poměry organizovaných a spontánních činností,
- režim M^{TM} poskytuje s určitou mírou samostatnosti dítěte,
- vzdělávací (didakticky) zaměřené činnosti,
- skupinové formy aktivit a her, do kterých se 2leté děti nezapojí,

- nepřiměřenost aktivit.

Konkrétní rozpis podle odpovědí uitel mateřských škol rozdělený do tabulky je patrný v příloze . 7.

7.6.3 Nej častější odpovědi (odvození) o kategorii personál jeslí

Z průzkumu je patrné, že 63 % respondentů z řad personálu jeslí považuje současný režim mateřských škol za neodpovídající potřebám dvouletých dětí. Podle jejich odpovědí je režim mateřských škol nepřiměřený v níže uvedených bodech:

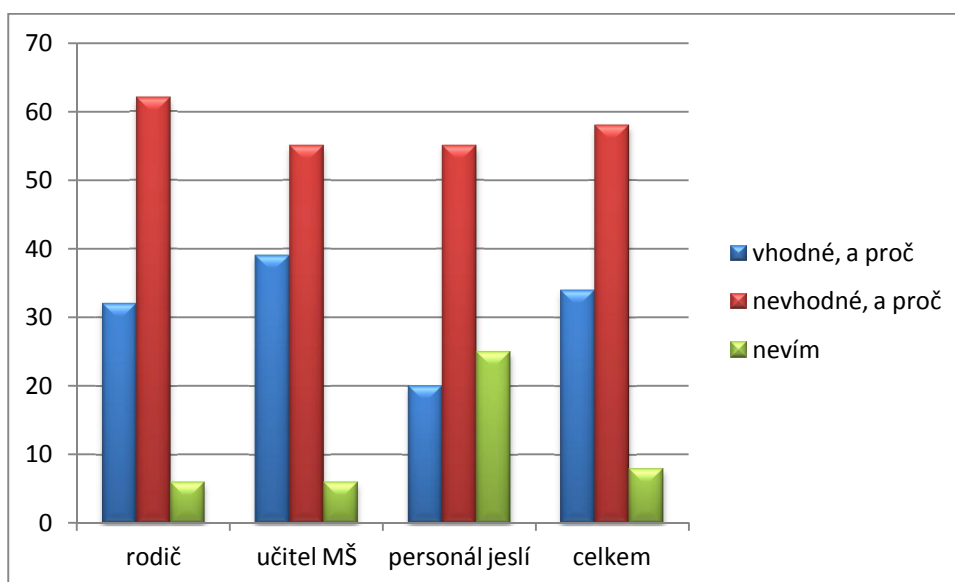
- podmínky nastaveny pro tříleté děti,
- při stravování se předpokládá samostatnost,
- náročné výchovně-vzdělávací obsah,
- časová náročnost práce s dětmi mladšími tří let,
- mnoho vzdělávacích aktivit (příprava na školku),
- 2leté děti si hrají paralelně a nekooperují,
- za současných podmínek nelze zabezpečit individuální přístup (citlivější).

Konkrétní rozpis podle odpovědí pracovníků jeslí rozdělený do tabulky je patrný v příloze . 7.

7.7 Vyhodnocení otázky číslo 6

Otázka zní: „V kov r znorodé t ídy v M^{TM}ve vztahu k dvouletému d ěti jsou podle Vás:ō

Graf . 5 ó Zobrazení názor na za azení dvouletých d ětí do v kov heterogenních t íd podle t í kategorií respondent .

Na tuto otázku nejvíce respondent ze všech t í kategorií zvolilo odpov B. Z pr zkumu tedy vyplývá, že procentuelní v t-ina, ili 53 % všech dotazovaných si myslí, že v kov heterogenní t ídy v mate ských kolách jsou ve vztahu k dvouletým d ětem nevhodné. Z 55 % o tom byli p esv d ěni zam stnanci jeslí, potom s 55 % u itelé mate ských kol a s 62 % dotázaní rodi e.

Druhou nej ast ji volenou odpov dí byla odpov A. Z celkového po tu 248 vrácených dotazník , ji dohromady zvolilo 34 % respondent , kte í byli p esv d ěni o tom, že v kov smí-ené uspo ádání t íd je vhodné pro dvouleté d ěti. Z toho ji nej ast ji vybírali u itelé mate ských kol (39 %); potom respondenti z jeslí (32 %) a nejmén po etnou skupinu s 20 %, tvo ili dotázaní rodi e.

8 % respondent zvolilo odpov C, ili nedokázali posoudit, jsou-li pro dvouleté d ěti vhodn j-í t ídy v kové homogenní, nebo heterogenní.

7.7.1 Ne ast j-í odpov dí (od vodn ní) - kategorie rodi e

62 % respondent z ad rodi ovské ve ejnosti zvolilo odpov B. Procentuální v t-ina rodi dvouletých d ětí vnímala za azení dvouletých d ětí do v kov

heterogenních týmů jako nepřehledné. Vyjádřili své obavy z ublížení a možných úrazů mladších dětí těmi staršími. Dále upozornovali na to, že zájmy a potřeby dvouletých a tříletých a čtyřletých dětí jsou zcela odlišné. S tím souvisejí i různé úrovně učení, podle dotazovaných rodičů, by pedagog nelehko zkoordinoval program pro všechny starších jedince v kolektivu a tím by mohlo vzniknout eventuelní riziko náročného (neodpovídajícího) programu pro dvouleté děti, už souběžně v kolektivě starších dětí v přední frontální organizaci aktivit. Tito rodiče uváděli argument, že dvouleté děti by nestály starším dětem, což by mohlo vytvářet stresující hektické prostředí, ze kterého by děti batolata percipovala tlak. Jako další uváděli respondenti tyto záporné eventuelního zařazení dvouletých dětí do kolektivů heterogenních týmů:

- velké fyzické a vývojové rozdíly mezi dětmi, což klade velké nároky na přípravu a realizaci práce pedagoga,
- u dvouletých dětí se jedná spíše o péči a „hlídání“, ale starších dětí už můžeme hovořit o vzdělávání,
- nebezpečí špatných vzorů ze strany starších dětí,
- časová náročnost práce s dvouletými (individuální přístup od blízké osoby),
- věková bariéra u mladších dětí pro interakci se staršími dětmi,
- riziko regrese vývoje starších dětí.

Druhou nejčastější odpovědí byla odpověď A. Zvolilo ji 32 % dotázaných rodičů. Vnímali více pozitiv v zařazení dvouletých dětí do kolektivů smíšených týmů v MTM. Podle respondentů mohou být starší děti pro tyto mladší motivací a pozitivním vzorem. Mladší děti by měly pozorovat tyto starší a ty by je podle rodičů „táhly kupedu“, například tím, že obohatí hru těchto mladších. Tato část rodičů také ve většině shledala pozitivní vliv i na společnou interakci mezi dvouletými a 3-6letými dětmi.

Další vnímaná pozitiva:

- pomoc při sebeobsluze mladších dětí těmi staršími,
- simulace rodinného prostředí,
- sociální učení (nápodoba od starších),
- starší děti mohou být pro mladší děti motivací.

Nejmén , ili 6 % z dotázané rodi ovské ve ejnosti, zvolilo odpov C. Tito respondenti nedokázali posoudit, jsou-li v kov smí-ené t ídy vhodné, nebo nevhodné pro za len ní dvouletých d tí.

Konkrétní rozpis po tu odpov dí rodi rozd lený do tabulky je patrný v p íloze . 8.

7.7.2 Nej ast j-í odpov di (od vodn ní) ó kategorie u ítelé mate ských -kol

55 % u ítel M^{TM} zvolilo odpov B, ili se v t-ina respondent z této kategorie domnívala, fle za azování dvouletých d tí do t íd, které jsou uspo ádány v kov r znorod , by bylo nevhodné. Tímto p ípadným za azením shledávali jako nepat íné, nár st zbyte ných nárok na práci pedagog , domnívali se, fle ve v kov homogenních t ídách se lépe napl ují pot eby d tí a osvojování v domostí a dovedností považovali ve t íd stejn starých d tí za jednodu-í a p ínosn j-í. Mlad-í d ti (dvouleté) vyfladují zcela odli-ný reflim a program v porovnání se star-ími, práce s nimi je asov náro n j-í. T flko by se p izp sobovaly reflimu star-ích d tí, nap íklad na vycházkách i p í odpoku. Podle u ítel zde hrozí riziko, fle by se dvouleté d ti staly pasivními poslucha i, ocitly by se na okraji skupiny a kv li jazykové barié e a nezájmu o kooperaci by se jim nepoda ilo zapojit do kolektivu star-ích d tí. Tito u ítelé p ípomínají p evládající egocentrické chování a vývojové období vzdoru, a tak si myslí, fle jindy p ínosná pomoc ze strany star-ích d tí by mohla vyvolávat zbyte né konflikty s batoletem, které chce d lat v-echo samo. Star-í d ti by dle jejich názoru jen t flko tolerovaly ast j-í záchvaty vzdoru. Jako dal-í d vody uvád li:

- v t-í nebezpe í úrazu v kolektivu se star-ími d tmi,
- riziko utla ování dvouletých d tí t mi star-ími ó chybn í pocit bezpe í,
- regrese vývoje star-ích d tí ve prosp ch t ch dvouletých.

39 % u ítel M^{TM} zastává opa ný názor a myslí si, fle v kov smí-ené t ídy v mate ských -kolách jsou vhodné pro za len ní dvouletých d tí. Vybraný respondent napsal: „*Pozitivum vidím v tom, fle star-í d ti se u í díky tomuto v ku chápat rozdílnost mezi jimi samotnými a dvouletými d tmi (u í se chápat, fle pro každý v k je typické jiné chování, jiné dovednosti atd.). U í se malým d tem pomáhat, vysv tlovat jim jak co funguje, ímfl si p írozen roz-í ují a zdokonalují své schopnosti jako nap íklad ty e ové. Díky t mto pe ovatelko-ochranitelským sklon m, které si n které d ti vyp stují,*

je dvouleté dítě nenásilně zavlečeno do skupiny starších dětí a do jejich her. Dvouleté dítě bude sice spíše pozorovatelem, protože se zatím nedokáže aktivně zapojit do her ostatních a spolupracovat, protože pro tento věk je vývojově předem rozvinutá paralelní hra, ale dítě se nebude ponecháno jen samo sobě, jak by tomu nejspíše bylo ve skupině stejně starých vrstevníků. Jako obhajobu tohoto tvrzení uvádějí učitelé mateřských škol tyto argumenty:

- dopomoc starších dětí mladším,
- předem rozvinutá a nenásilná forma učení (sociální učení o chování k druhým, etice, atd.),
- citová vazba starší x mladší (případná možnost docházky sourozenců),
- prostředí vhodné pro adaptaci,
- možnost jiných sociálních rolí,
- simulace rodinného prostředí,
- starší děti se učí toleranci,
- pozorováním hry starších dětí se obohacuje hra dvouletých dětí.

6 % dotázaných učitelů vybralo odpověď C. Dotazníkové šetření ukázalo, že 6 % učitelů mateřských škol nedokázalo posoudit vhodnost i nepatřičnost v kolektivě heterogenních dětí pro dvouleté děti.

Konkrétní rozpis podrobností učitelů mateřských škol rozdělený do tabulky je patrný v příloze 8.

7.7.3 Nejčastější odpovědi (odvodněné) o kategorizaci personálu jeslí

55 % respondentů z řad personálu jeslí zvolilo odpověď B. Procentuální většina pracovníků z jeslí se domnívala, že zavlečení dvouletých dětí do kolektivě heterogenních dětí není konstruktivním řešením. Tvrdili, že zavlečení dvouletých dětí mezi ty starší by bylo na úkor předškolních dětí, které by se dostaly do role, citují: „peřovatel a pomocník a tímto postupem by byly ochuzeny o čas, který by ve kolektivě homogenních dětí přispěl například k přípravě na základní školu. Vnímají velké psychické, fyzické a sociální rozdíly i mezi dětmi tříletými a šestiletými, které se dají přelivem přípravou a individuálním přístupem pedagoga řešit, ale skloubit práci s dvouletými a šestiletými dětmi, za předpokladu splnění individuálních specifických potřeb všech dětí, lze podle

pracovník jeslí jen velmi obtífln . P ikládám citace t í odpov dí respondent , které dokládají tento názorový proud:

„Ve v kov r znorodém prost edí se malé d ti cítí ohroflen a nejist . Chodí za dosp lou osobou a vyhledávají její náru .ō

„V kov heterogenní t ídy dopln né o dvouleté d ti jsou náro né pro zaji–ování podmínek bezpe nosti pro d ti. V t-í d ti jsou p i h e divo ej-í, vyufflvají celý prostor herny a mají k dispozici hra ky obsahující malé p edm ty, které mohou být pro dvouleté d ti nebezpe né. Dvouleté d ti se nedokáflou soust edit na del-í dobu a naru-ovaly by výchovn vzd lávací program star-ích d tí.ō

„Dvouleté d ti udrflí krat-í dobu pozornost. Jejich schopnost ovládat se v p ípad konfliktu je jiná nefl u star-ích jedinc . Eventuelní spole ný program by mohl probíhat v kolektivu 2-3letých d tí, nikoliv v-ak s d tmi star-ími z d vod velkých vývojových rozdíl .ō

Druhou nej ast j-í odpov dí mezi personálem jeslí byla odpov C. Zvolilo ji 25 % respondent . Tito respondenti nedokázali posoudit, jsou-li v kov smí-ené t ídy vhodné, nebo nevhodné pro za len ní dvouletých d tí.

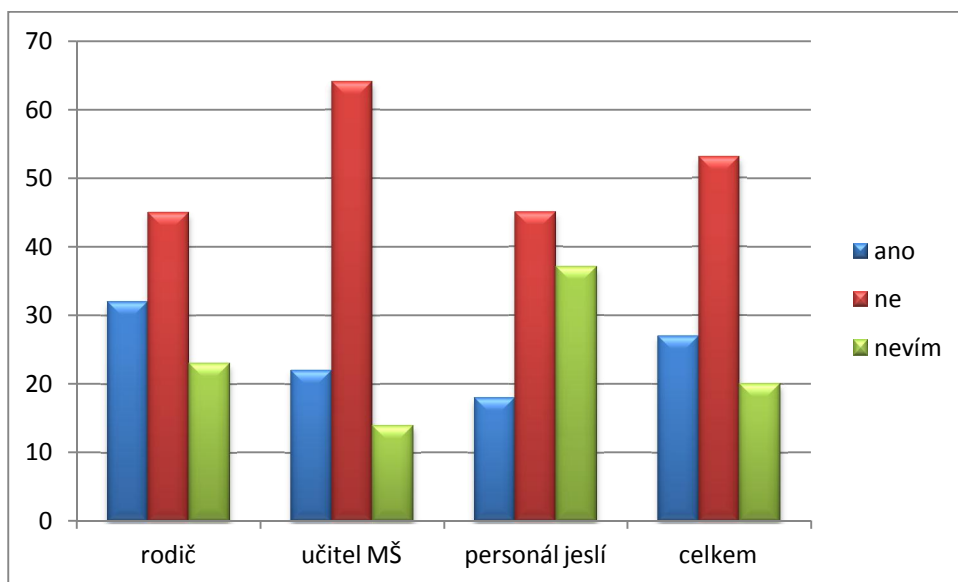
Nejmén , ili 20 % dotázaných pracovník jeslí zvolilo odpov A. Vnímají více pozitiv v za azení dvouletých d tí do v kov smí-ených t íd v M^{TM} Podle t chto 20% z dotázaných pracovník jeslí je sociální kontakt dvouletých d tí s t mi star-ími p ínosný. U í se od nich a star-í d ti jsou pro ty mlad-í d ti motiva ním faktorem. P íleté afl –estileté d ti mohou pomáhat p i sebeobsluflných innostech a p íspívat k vytvá ení správných návyk , cofl by podle této skupiny respondent mohlo pomoci k posílení vztah mezi d tmi.

Konkrétní rozpis po tu odpov dí pracovník jeslí rozd lený do tabulky je patrný v p íloze . 8.

7.8 Vyhodnocení otázky číslo 7

Otázka zní: „Jsou z hlediska materiálního (hmotného vybavení) mateřské školy připravené na práci s dvouletými dětmi?“

Graf . 6 - Vyhodnocení odpovědí tří kategorií respondentů na materiální podmínky M^{TM} pro práci s dvouletými dětmi.

Na tuto otázku nejvíce respondentů ze všech tří kategorií zvolilo odpověď B. Procentuálně většina respondentů uvedla (53 %), že z materiálního hlediska nejsou mateřské školy (dále jen M^{TM}) připravené na práci s dvouletými dětmi. Ze 45 % o tom byli především zaměstnanci jeslí, s 64 % předkolní pedagogové a s 45 % dotázaní rodiče.

Odpověď A, z celkového počtu 248 vrácených dotazníků, dohromady zvolilo 27 % respondentů. Z toho ji nejčastěji vybírali rodiče (32 %); potom učitelé mateřských škol (22 %) a nejméně početnou skupinu s 18 %, tvořili respondenti z jeslí.

20 % respondentů nedokázalo posoudit, jsou-li M^{TM} materiálně vybavené a nepřipravené na práci s dvouletými dětmi.

7.8.1 Nejčastější odpovědi (odvodnění) o kategorii rodiče

32 % dotazovaných rodičů dvouletých dětí vybralo odpověď A. Tito respondenti považovali mateřské školy v České republice za kvalitně vybavené a to i pro práci s takto malými dětmi, za předpokladu zvládnutých hygienických návyků. Některí rodiče nevnímali rozdíl mezi materiálním vybavením pro tříleté od toho pro dvouleté děti. U

malého vzorku rodičů se vyskytl i názor, že dvouleté dítě si dokáže hrát se stejnými hračkami jako dítě starší, ale pouze jinak.

45 % dotazovaných rodičů dvouletých dětí vybralo odpověď B. Mateřské kolečky (dále jen M^{TM}) nepovažovali rodiče za dostatečně materiálně vybavené. Tito rodiče požadovali vybavení v podobě, například pult, košík, nožičku (případně snížených toalet a umyvadel), dudlík, postýlek. Vnímali rozdíl mezi hračkami pro dvouleté a tříleté dítě a zděrazovali i nebezpečí některých hraček (vdechnutí malých částí). Hračky by podle nich musely být i hygieničtější - omyvatelné, protože dítě se s nimi seznamuje za pomoci úst, a tak by mohlo docházet k šíření nemocí. Dotázaní rodiče vnímali nedostatek finančních prostředků na straně organizátorů M^{TM} na zajištění odpovídajících materiálních podmínek M^{TM}.

Konkrétní rozpis požadavků rodičů rozdělený do tabulky je patrný v příloze 9.

7.8.2 Nejčastější odpovědi (odvodněné) o kategorie učitelů z mateřských škol

22 % respondentů z řad učitelů mateřských škol vnímali požadavky materiální M^{TM} jako dostatečně vybavené i pro práci s batolaty a nevnímali žádný větší rozdíl ve věcném vybavení pro dvouleté a tříleté dítě. Zde je citace dvou názorů:

„V zásadě se na materiálních podmínkách pro takto malé dítě nic nemění. Záleží na tom, jaké si nastolí M^{TM} pravidla pro přijetí dvouletých dětí. Budou se umět samy najít? Chodit bez pleny? Fungovat bez dudlíku?„

„Spousta didaktických pomůcek v M^{TM} zohledňuje možnost, že by je mohly využívat děti mladší třílet a to platí i pro jednoduché hračky a stavebnice. Dvouleté dítě se stále učí především napodobou, nikoli vlastním tvorbou. Je pro něj zábava pozorovat.„

64 % učitelů tříletých dětí upozorovalo na to, že M^{TM} nejsou vybaveny na likvidaci pleny, tedy nejsou z hlediska bezpečnosti vhodně uspořádány. Požadují bezpečné nádoby (plastové); například pulty; v koupelně sanitární zařízení, například odpovídající vana dvouletých; košíky na delší vycházky. Uvádějí potřeby dvouletých dětí po zcela odlišných hracích a didaktických pomůčkách, které jsou třeba pro jejich rozvoj, než u dětí starších. Zděrazují nedostatek finančních prostředků na přijetí výše uvedených potřebných změn.

Konkrétní rozpis po tu odpovídá uitel mateřských škol rozdělený do tabulky je patrný v příloze 9.

7.8.3 Nejvyšší odpovědi (od vodní) o kategorie personál jeslí

18 % pracovníků jeslí je přesvědčeno, že materiální vybavení pro dvouleté děti nemá zásadní odlišnosti od materiálního vybavení pro tříleté děti. Část z 18 % si myslí, že MŠ jsou podobně vybavené jako jesle, a tudíž je považují z hlediska materiálního za dobře vybavené.

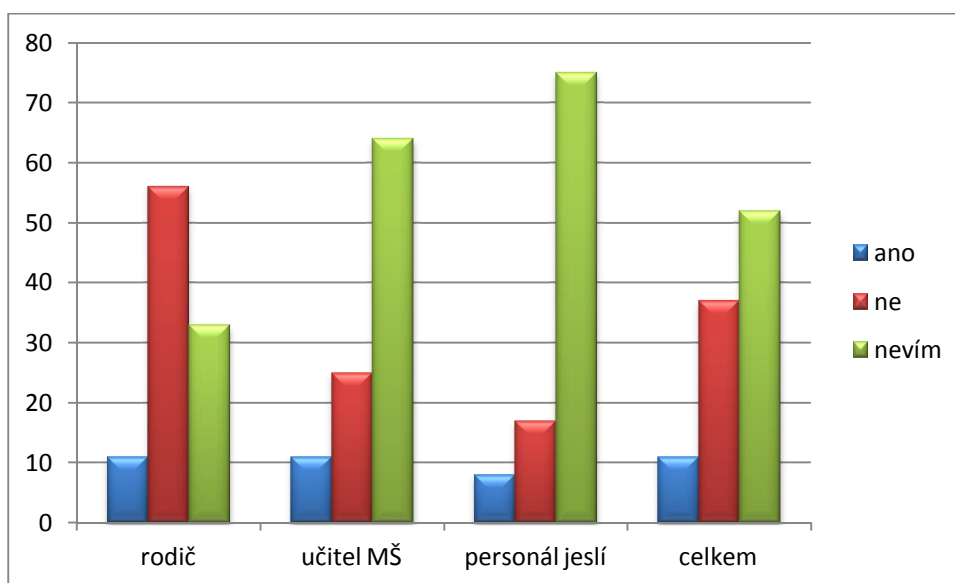
45 % z personálu jeslí zmiňuje nevyhovující hygienické zázemí a nábytek; pomůcky; nevhodné podmínky pro stravování; prádelny i kolkové „úborny“ pro děti, protože malé děti je znečištěných dříve než několikrát denně děti převlékat. Personál jeslí upozorňuje na to, že MŠ jsou kapacitně plněny a zařazení dvouletých dětí by vyžadovalo zřízení nových tříd.

Konkrétní rozpis po tu odpovídá pracovníků jeslí rozdělený do tabulky je patrný v příloze 9.

7.9 Vyhodnocení otázky číslo 8

Otázka zněla: „Vyřadil by nástup dvouletých dětí do MŠ změny v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání?“

Graf 7 - Vyhodnocení odpovědí tří kategorií respondentů podle toho, zda by podle nich vyřadil Rámcový vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání v případě docházky dvouletých dětí do MŠ změny.

Na tuto otázku nejvíce respondent ze všech tří kategorií zvolilo odpověď C. Z průzkumu tedy vyplývá, že procentuální většina, totiž 52 % všech dotazovaných si myslí, že zavedení dvouletých dnů do M^{TM} by se neobešlo beze změn v Rámcovém vzdělávacím programu pro pedagogické vzdělávání (dále jen RVPPV). Ze 75 % jsou o tom přesvědčeni zaměstnanci jeslí, hned potom s 64 % pedagogové a s 33 % dotázaní rodiče. Konkrétní nejastější odpovědi na to, v čem by byly potřebné změny v RVPPV respondent z tří cílových skupin, jsou uvedeny níže v kapitole 7.9.1; 7.9.2 a 7.9.3.

Druhou nejastěji volenou odpovědí byla odpověď B. 37 % dotázaných respondentů nedokázalo posoudit, zda by docházka dvouletých dnů do M^{TM} vyžadovala úpravy v RVPPV.

11 % respondentů se domnívá, že i kdyby do mateřských škol docházely dvouleté děti, není zapotřebí jakkoliv měnit stávající RVPPV. V jednotlivých kategoriích jsou procentuální výsledky takovéto: Z 11 % jsou o tom přesvědčeni dotázaní rodiče, z 8 % pracovníci jeslí a z 11 % pedagogové. Více v příloze . 10.

7.9.1 Neastější odpovědi (odvození) - kategorie rodiče

33 % dotázaných rodičů bylo přesvědčeno, že v případě docházky dvouletých dnů do mateřské školy by RVPPV vyžadoval změny. Velká část rodičů zvolila tuto odpověď, nebo vnímali, že potřeba změn bude nutná, ale neuvedli konkrétní důvody. Reakce rodičů, na konkrétní změny v RVPPV v níže uvedených bodech:

- musel by vymezovat počty dvouletých dnů na 1 pedagogického pracovníka, aby mohl být zajištěn individuální přístup,
- upravit výchovně vzdělávací obsah, který by odpovídal potřebám 2letých dnů,
- všechny oblasti v něm obsažené by musely být přiměřené v úvahu 2 let,
- změny v klíčových kompetencích,
- transformace režimu dne a celkové organizace běžného dne M^{TM},
- požadavek na vytvoření homogenní třídy pro dvouleté.

7.9.2 Nejast j-í odpov di (od vodn ní) ó kategorie u itelé mate ských -kol

64% dotázaných u itel mate ských -kol se domnívá, že v případě docházky dvouletých dětí do mate ské -koly by RVPPV vyfladoval zmnny v t chto nífle uvedených bodech:

- v zám rech a díl ích vzd lávacích cílech,
- v obsahu vzd lávací nabídky, který by musel být p izp soben pot ebám dvouletých dětí,
- v organiza ních a materiálních podmínkách (reflim dne, délka ízených inností, atp.),
- v personálních podmínkách,
- v metodách a technikách výchovn - vzd lávací práce,
- v oblasti, jefl pojednává o p ed-kolním vzd lávání v systému vzd lávání a jeho organizaci ó nelze pro dvouleté děti nabízet v kov heterogenní tídy,
- upravit klí ové kompetence a o ekávané výstupy p ed-kolního vzd lávání,
- v koncepci cíle p ed-kolního vzd lávání (Dají se u dvouletého dítěte rozvíjet p edpoklady pro celoflivotní vzd lávání?).

7.9.3 Nejast j-í odpov di (od vodn ní) ó kategorie personál jeslí

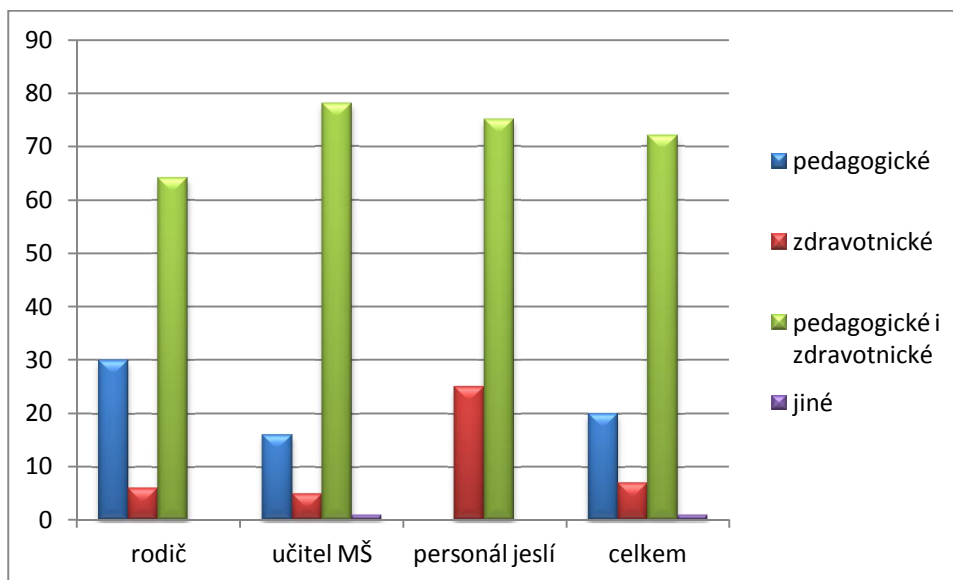
75 % respondent z ad personálu jeslí se p i pr zkumu domnívalo, že v případě za azení dvouletých dětí do mate ských -kol by RVPPV vyfladoval zmnny v t chto nífle uvedených bodech:

- doplnit RVPV o zdravotnickou (o-et ovatelskou) oblast,
- v cílech p ed-kolního vzd lávání (u dvouletých dětí je zapot ebí p edev-ím rozvíjet sebeobsluhu, samostatnost a e ový projev),
- náro nost vzd lávacího obsahu p izp sobit dvouletým dětem,
- p izp sobit metody a formy práce (ast j-í opakování, pomalej-í tempo, asov krat-í inností, atp.),
- men-í úpravy v povinnostech pedagoga (dal-í vzd lávání v oblasti vývoje dítěte do 3 let v ku),
- za lenit do RVPPV zmínku o posouzení individuální zralosti dítěte.

7.10 Vyhodnocení otázky číslo 9

Otázka zní: „Jakou kvalifikaci považujete za potřebnou v péči o děti mladší tří let?“

Graf 8 - Vyhodnocení odpovědí též i kategorií respondentů podle toho, jakou kvalifikaci pro práci s dvouletými dětmi považují za potřebnou.

Výzkum prokázal, že 72 % respondentů se domnívá, že by bylo nejvhodnější, aby o dvouleté děti pečovali osoby pedagogicky a současně i zdravotně vzdělané. 20 % respondentů pokládá za nutné pouze pedagogické vzdělání a nejméně, tj. 7 % respondentů by tolerovalo zdravotnické vzdělání. Pouze 1% respondentů zmínilo svůj požadavek na psychologické vzdělání.

7.10.1 Nejvhodnější odpovědi (odvozené) o kategorie rodičů

Dotázaní rodiče považovali za nejvhodnější kvalifikaci v péči o dvouleté děti kombinaci pedagogického a zdravotnického vzdělání (64 %). Dle úsudku 30 % rodičů je nejvhodnější pedagogické vzdělání a 8 % rodičů se domnívalo, že nejvhodnější pro práci s dvouletými dětmi je jedinec pedagogicky vzdělaný.

7.10.2 Nejvhodnější odpovědi (odvozené) o kategorie učitelů mateřských škol

Stejně výsledky jako rodiče měli i učitelé mateřských škol. Kombinace pedagogického a zdravotnického vzdělání od nich získala nejvíce hlasů (78 %), hned potom se umístila pedagogická kvalifikace (16 %) a nejméně dotázaných učitelů, tj. 8%, by uvítalo, aby péči o dvouleté děti zajišťoval zdravotnický personál.

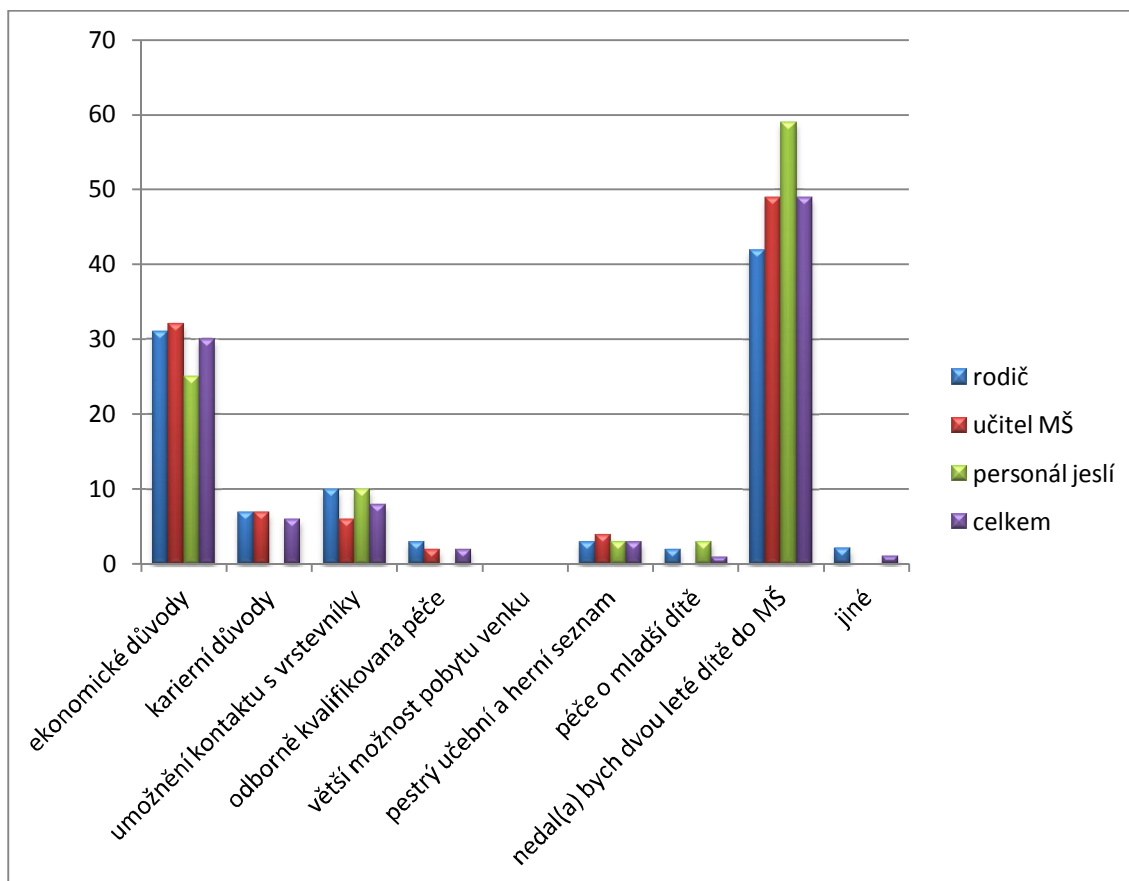
7.10.3 Nejastější odpovědi (odvození) o kategorii personál jeslí

I personál jeslí vybíral nejastěji odpověď C, jednalo se o 75 % z dotázaného personálu jeslí. Ti považovali za nejvhodnější vztah mezi pedagogickým a zdravotnickým vzděláním. A rodiče a učitelé umístili na druhé místo pedagogické vzdělání, tak personál jeslí dal na tuto pozici zdravotnické vzdělání (25 %). Zajímavé je, že žádný respondent z dotázaných učitelů jeslí nevybíral odpověď A, tzn. nikdo z nich nepovažoval za nejvhodnější výlučně pedagogické vzdělání.

7.11 Vyhodnocení otázky číslo 10

Otázka zní: „Vyberte dříve, pro byste dal (a) dvouleté dítě do MŠ“

Graf 9 - Vyhodnocení odpovědí respondentů podle důvodů z jakých by dali dvouleté dítě do MŠ

49 % všech respondentů by vůbec nedalo dvouleté dítě do mateřské školy. 30 % respondentů by k tomuto kroku přiměli ekonomické důvody a 8 % respondentů by tímto krokem chtělo dvouletému dítěti umožnit kontakt s vrstevníky. Výsledky

průzkumu u těchto kategorií respondentů jsou v tabulce 12 v příloze diplomové práce.

7.11.1 Nej častější odpovědi (odvození) o kategorie rodiče

42 % dotázaných rodičů by dvouleté dítě do M^{TM}_V bez nedalo. 31 % by dalo dvouleté dítě do M^{TM}_Z ekonomických důvodů a 10 % rodičů z důvodu, aby dítěti umožnili kontakt s vrstevníky. Kariérní důvody by byly rozhodující u 7 % rodičů v oblasti veřejnosti. Zanedbatelná procenta získaly tyto možnosti: pestrý učební a herní program, odborně kvalifikovaná péče a péče o mladší dítě.

7.11.2 Nej častější odpovědi (odvození) o kategorie učitelé mateřských škol

Stejně jako dotázaní rodiče i učitelé mateřských škol při výzkumu tvrdili, že by dvouleté dítě do M^{TM} nedali vůbec a to skoro polovina z nich (49 %). 32 % učitelů by za adilo dvouleté dítě do mateřské školy z ekonomických důvodů. Stejně tak jako rodiče i 7 % pedagogů by dalo dvouleté dítě do M^{TM}_Z kariérních důvodů. Docházkou do mateřské školy by 6 % učitelů chtělo dvouletému dítěti umožnit kontakt s vrstevníky.

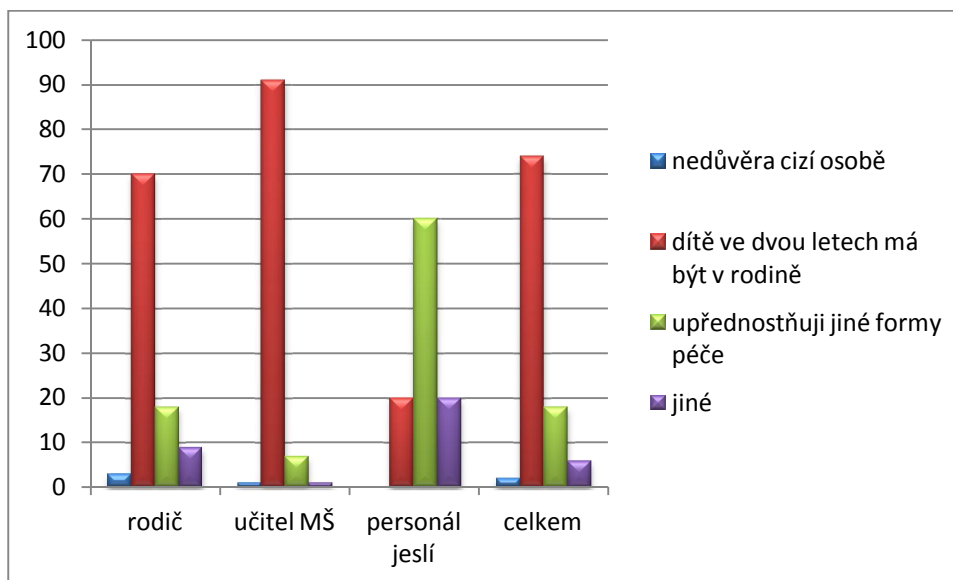
7.11.3 Nej častější odpovědi (odvození) o kategorie personál jeslí

Pracovníci jeslí u 10. otázky nej častěji volili možnost, že by dvouleté dítě do M^{TM}_V bez nedali (59 %). Hned po výše uvedené odpovědi pracovníci jeslí vybrali odpověď o ekonomické důvody (25 %). Na tomto místě nej častěji uváděným důvodem bylo umožnit dvouletým dětem kontakt s vrstevníky (10 %). Pestrý učební a herní program a péče o mladší dítě získaly od respondentů dohromady 6%. Ostatní možnosti u této otázky nebyly respondenty vůbec zvoleny.

7.12 Vyhodnocení otázky číslo 11

Otázka zní: „Pro byste nedal (a) dvouleté dítě do mateřské školy?“

Graf . 10 - Vyhodnocení odpovědí respondentů podle důvodů, kvůli kterým by nedali dvouleté dítě do M^{TM}

Účetní prokázalo, že nejvíce respondentů, tj. 74 % ze všech dotázaných, by nedalo dvouleté dítě do mateřské školy, protože se domnívají, že v tomto věku má být dítě v rodině. 18 % respondentů zvolilo odpověď C, tedy se jedná o ty, kteří by upřednostnili jiné formy péče o dvouleté dítě (chůva, jesle, děrná rodina, známí, výpomoc jiné matky atp.). Pouhých 6 % respondentů uvedlo jiné důvody, neřek které byly v nabídce. Byly mezi nimi tyto důvody: neodpovídající podmínky, zdravotní důvody, silná vazba k dítěti a objevila se i odpověď, že by respondenti dítě do M^{TM} dali.

7.12.1 Nejčastější odpovědi (odvodnění) o kategorii rodiče

V kategorii dotázaných rodičů s nadpoloviční většinou hlasů převládá názor, že dvouleté dítě má být v rodině. 70 % rodičovské veřejnosti by z tohoto důvodu nedalo dvouleté dítě do mateřské školy.

Druhým nejčastěji uváděným argumentem (18 %), proč nedávat dítě ve dvou letech do M^{TM}, bylo u rodičovské veřejnosti upřednostnění jiných forem péče. Rodiče uvádějí, že dávají přednost opatrování od chůvy, jeslí, děrné rodiny, známých či formě výpomoci od jiných matek.

Úplně jiné d vodu, pro nedávat dítě ve dvou letech do M^{TM}, které nebyly v uzavřené nabídce dotazníku, zvolilo 9 % respondentů z řad rodičů. Z toho 5 % rodičů by dítě do M^{TM} dalo a neuvedli tak žádný důvod, pro ho do této pedagogické instituce nedávat a 4 % by ho k docházce do M^{TM} nezapsala z důvodu silné vazby dítěte na matku.

5% dotázaných rodičů by nedalo dvouleté dítě do M^{TM} z důvodu nedůvěry k cizím osobám.

7.12.2 Nej častější odpovědi (odvodnění) o kategorie uitelé mateřských škol

U uitelé mateřských škol se domnívali, že dvouleté dítě má být v rodině, nikoli v instituci. Tuto odpověď zvolila většina pedagogů 91 %.

7 % z této výše uvedené kategorie respondentů by upřednostnilo jiné formy péče o dvouleté dítě, než jsou mateřské školy. Například péřlífitostní vyuffívání slufleb baby-sittingu i výpomoc prarodičů anebo umístění do jeslí. Z tohoto důvodu by dvouleté dítě do M^{TM} nedali.

1 % uitelů by dítě ve dvou letech do M^{TM} nedalo, protože by nedůvěřovalo cizím osobám a 1 % by dítě do M^{TM} nezapsalo ze zdravotních důvodů (ze strachu z vříví nemocnosti dítěte).

7.12.3 Nej častější odpovědi (odvodnění) o kategorie personál jeslí

Nadpoloviěně většina, iěli 60 % zaměstnanců jeslí by upřednostnilo jiné formy péče a to především péří o dítě v jeslích.

Jediný personál jeslí si vedle rodičů a uitelů nezvolil jako nej častější odpověď B, že dvouleté dítě má být v rodině, ta získala pouze 20 % hlasů.

Úplně jiné d vodu, pro nedávat dítě ve dvou letech do M^{TM}, které nebyly v uzavřené nabídce dotazníku, zvolilo 20% pracovníků jeslí. Jednalo se o tyto d vodu: neodpovídající podmínky mateřských škol a zdravotní d vodu jejich dítěte.

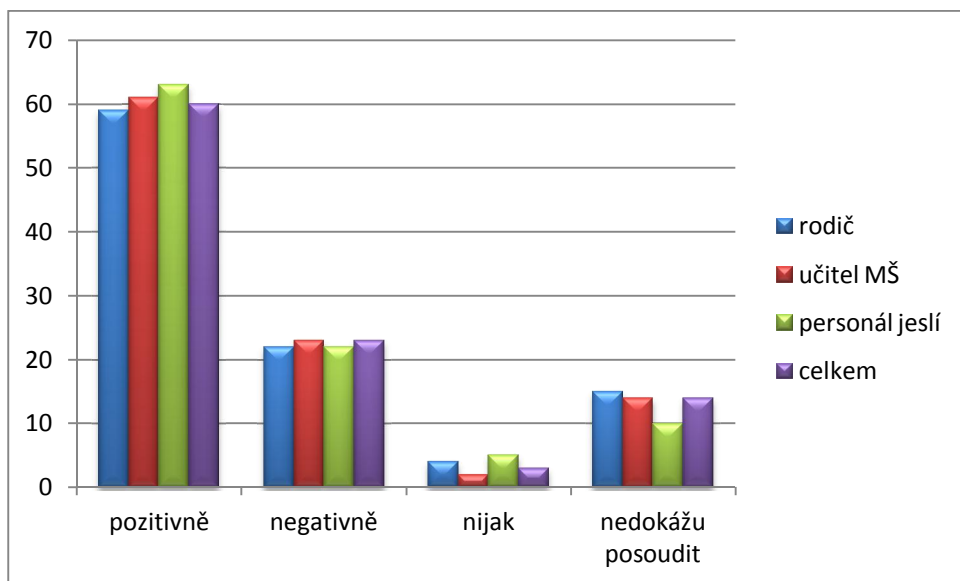
Nedůvěra cizím osobám, nebyla vybrána ani jedním osloveným zaměstnancem jeslí jako důvod, pro nedat dítě do mateřské školy.

7.13 Vyhodnocení otázky číslo 12

Otázka zní: „Rozhodn te, napsáním křížku do příslušného sloupce tabulky, jak by mohla docházka dvouletých dětí do mateřských škol ovlivnit:“

Graf . 11 - Vyhodnocení odpovědí všech tří kategorií respondentů podle jejich názoru na to, jak by mohla docházka do M^{TM} ovlivnit dvouleté děti v předem stanovených oblastech.

Ze tří dotazovaných skupin nadpoloviční většina (60 %) respondentů si myslí, že docházka do mateřských škol může pozitivně ovlivnit dvouleté děti. 23 % respondentů bylo přesvědčeno, že docházka dvouletých dětí do M^{TM} na ně může způsobit negativně a 3 % respondentů se domnívala, že vstup dětí do M^{TM} ve dvou letech by je neovlivnil nijak. 14 % respondentů nedokázalo vyjádřit svou odpověď na tuto otázku.

7.13.1 Nejčastější odpovědi (odvodnění) u kategorií rodičů

V kategorii dotázaných rodičů ve výsledném součtu převládaly pozitivní odpovědi nad těmi negativními a to v poměru 59 % ku 22 %. Negativní odpovědi dominovaly pouze v těchto bodech:

- duševní zdraví dítěte (klid mysli, emoční stabilita, atp.),
- tělesné zdraví dítěte (imunita, nemocnost, atp.),
- vztah matky s dítětem.

4 % rodičské veřejnosti usoudila, že dvouleté dítě by docházka do M^{TM} nijak neovlivnila a 15 % se nevyjádřilo ani pro jednu odpověď.

7.13.2 Nej častěji odpovídá (od vodní) o kategorie uitelé mateřských škol

U dotázané skupiny uitelé mateřských škol byly převažujícími kladné odpovědi, tudíž ve výsledném součtu uitelé mateřských škol vyjádřili názor, že docházka dvouletých dětí do mateřských škol je prospěšná. Procentuální poměr činil 61 % ku 23%. Negativní odpovědi převládaly ty pozitivní ve stejných oblastech, jako u dotázané rodičovské veřejnosti. Jedná se o tyto tři oblasti, na které by dle pedagogů mohla mít docházka do MŠ nepříznivý vliv:

- duševní zdraví dítěte (klid mysli, emoční stabilita, atp.),
- tělesné zdraví dítěte (imunita, nemocnost, atp.),
- vztah matky s dítětem.

2 % uitelé se domnívala, že docházka do MŠ dvouleté dítě neovlivní nijak a 14 % respondentů to nedokázalo posoudit.

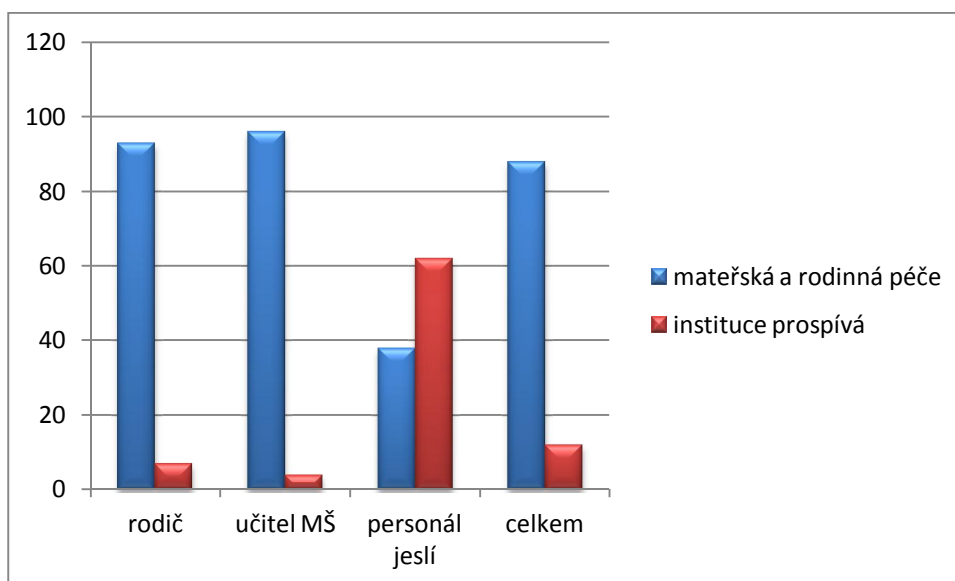
7.13.3 Nej častěji odpovídá (od vodní) o kategorie personál škol

Dle pracovníků škol by docházka do MŠ dvouleté dítě ovlivnila převážně pozitivně a to tedy z 63 %. Záporné odpovědi volili častěji u dvou oblastí a to u duševního a tělesného zdraví dítěte, které by podle nich případná docházka do mateřské školy mohla ovlivnit negativně. 5 % z dotázaného personálu škol si přitom ani nemyslelo, že docházka dvouletých dětí do mateřské školy na ně nijak nezapůsobí a 10 % respondentů nedovedlo na tuto otázku odpovědět.

7.14 Vyhodnocení otázky číslo 13

Otázka zní: „S kterým výrokem se nejvíce ztotožníte?“

Graf 12 - Vyhodnocení odpovědí všech tří kategorií respondentů podle zda se přiklání k názoru, že dvouleté děti z hlediska celkového vývoje potěbují hlavně mateřskou a rodinnou péči nebo si myslí, že instituce dětem mladším třetiletým prospívá.

88 % respondentů se ztotožnilo s výrokem A, který zní: „Děti z hlediska svého celkového vývoje potěbují hlavně mateřskou a rodinnou péči.“ Pouze 12 % respondentů je přesvědčeno, že instituce dětem mladším třetiletým prospívá.

7.14.1 Nejčastější odpovědi (odvození) o kategorii rodiče

93 % rodičů se domnívalo, že dvouleté dítě potěbuje z hlediska celkového vývoje hlavně mateřskou a rodinnou péči a pouze 7 % rodičů ve vlastní ose ztotožnilo s výrokem, že instituce dětem mladším třetiletým prospívá.

7.14.2 Nejčastější odpovědi (odvození) o kategorii učitel mateřských škol

Výrok, že děti z hlediska svého celkového vývoje potěbují hlavně mateřskou a rodinnou péči, vybralo 96 % dotázaných učitelů mateřských škol. Pouhá 4 % se identifikovala s výpovědí, že instituce dvouletým dětem prospívá.

Porovnáme-li volbu odpovědí rodičů a učitelů MŠ, tak se téměř shodují. U obou kategorií převládá názor, že dvouleté děti mají být v rodině a pouhý procentuelní

zlomek rodičů a pedagogů se domníval, že by instituce dle těchto mladších dětí mohla prospívat.

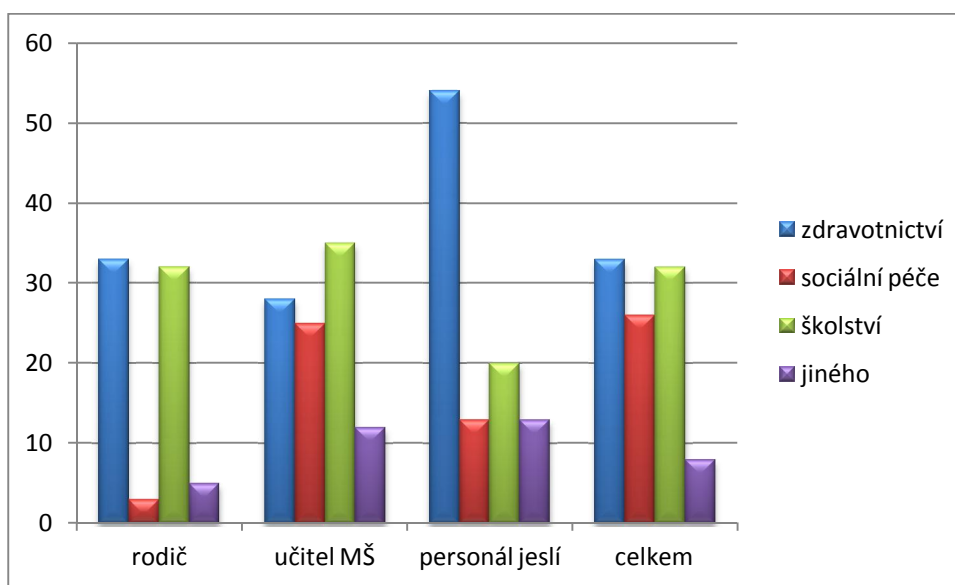
7.14.3 Nejčastější odpovědi (od vodní) o kategorie personálu jeslí

U personálu jeslí, jako u jediného ze všech dotazovaných kategorií, dominovalo mínění, že instituce dle těchto mladších dětí prospívá. To uvedlo 62 % z dotázaných pracovníků jeslí a 38 % si myslí, že dvouleté děti potřebují hlavně mateřskou a rodinnou péči.

7.15 Vyhodnocení otázky číslo 14

Otázka zněla: „Do jakého resortu by podle Vás měla být zařazena péče o děti mladší tří let?“

Graf 13 - Vyhodnocení odpovědí všech kategorií respondentů podle toho pod jaký resort by zařadili péči o děti mladší tří let.

Celkově nejvíce respondentů z dotázaných, tedy 33 %, uvedlo, že péče o děti mladší tří let by měla být zařazena do resortu zdravotnictví. O něco méně dotázaných, 32 %, považuje jako nejlepší správu pod Ministerstvem školství. Nejméně, tedy 26 % ze sta procent respondentů je přesvědčeno, že instituce péče o dvouleté děti by měla být v kompetenci odboru sociální péče. V jiných odpovědích se nejčastěji objevovala možnost spolupráce resortu zdravotnictví a školství.

7.15.1 Nej ast j-í odpov di (od vodn ní) ó kategorie rodi e

33 % respondent z ad rodi uvedlo, fe pé e o d ti mlad-í t í let by m la být za azena do resortu zdravotnictví. O n co mén , 32 %, se domnívalo, fe by m la spadat pod správu -kolství a 30 % by ji za adilo do gesce sociální pé e.

7.15.2 Nej ast j-í odpov di (od vodn ní) ó kategorie u itelé mate ských -kol

U rodi a personálu jeslí dominovala jako nej ast j-í odpov správa pod Ministerstvem zdravotnictví. Ta získala u u itel pouze 28 %. Oni by na rozdíl od rodi a zam stnanc jeslí dávali p ednost tomu, aby pé e o d ti mlad-í t í let spadala do gesce Ministerstva -kolství. Tu odpov zvolilo 35 % dotázaných u itel mate ských -kol. T etí nej ast j-í odpov dí byla správa pé e o dvouleté d ti pod vedením resortu sociální pé e (25 %).

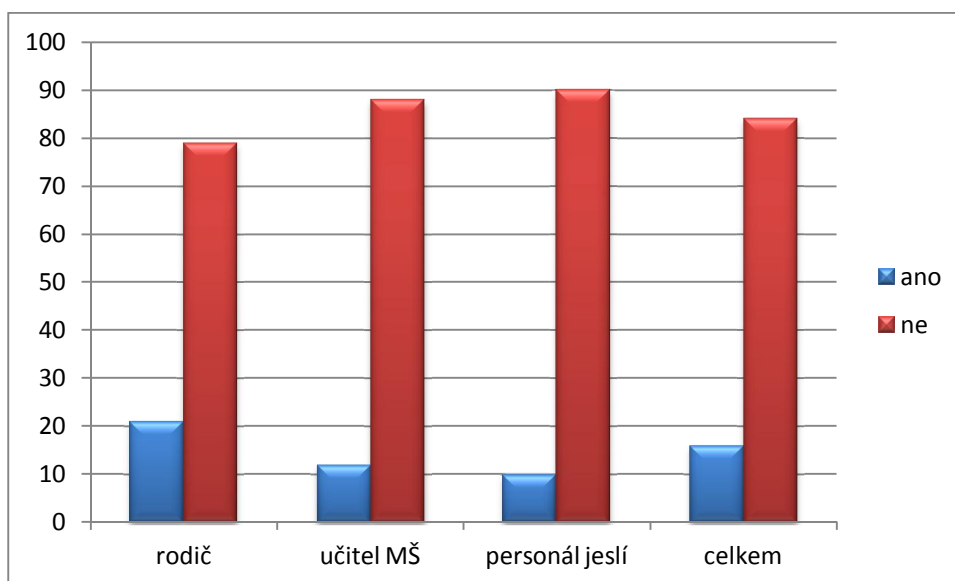
7.15.3 Nej ast j-í odpov di (od vodn ní) ó kategorie personál jeslí

Podobné hodnotové uspo ádání jako rodi e m li i dotázaní pracovníci jeslí. 54% si myslí, fe raná pé e má spadat pod gesci Ministerstva zdravotnictví. 20 % respondent této kategorie by tuto pé i nejrad ji vid lo pod vedením Ministerstva -kolství a 13 % by pov ilo ízením resort sociální pé e.

7.16 Vyhodnocení otázky číslo 15

Otázka zní: „Je podle Vás snímění v kové hranice pro vstup do M^{TM}nejlep-í variantou vy e-ení nedosta ující institucionální pé e o d ti mlad-í t í let?“

Graf . 14 - Vyhodnocení odpov dí v-ech t í kategorií respondent podle toho jestli považují snímění v kové hranice pro vstup do M^{TM}jako nejlep-í e-ení nedosta ující institucionální pé e o d ti mlad-í t í let.

Výzkum prokázal, že 84 % ze všech dotázaných respondentů se domnívá, že snímění v kové hranice pro vstup do mate ské -koly není nejlep-í variantou vy e-ení nedosta ující institucionální pé e o batolata. Pouze 16 % dotázaných si myslí, že nástup dvouletých d tí do mate ských -kol je dobré e-ení nedosta ující institucionální pé e o batolata.

7.16.1 Nej ast j-í odpov di (od vodn ní) ó kategorie rodi e

79 % respondentů z kategorie rodičů dvouletých d tí nevidí snímění v kové hranice pro vstup do mate ské -koly jako nejlep-í variantu vy e-ení nedosta ující institucionální pé e o d ti mlad-í t í let. Podle nich by se měla pé e o d ti mlad-í t í let e-ít individuáln , nikoli institucionáln , jako například výpomocí -ir-í rodiny, jeslemi, i ch vami. Za zení dvouletých d tí do mate ských -kol považovali za e-ení nejjednodu-í, ne v-ak za nejlep-í. Velká ást dotázaných rodičů, se k této otázce vyjádila s tím, že hranice t í let pro vstup do M^{TM}je adekvátní. Pokud by m ly dvouleté d tí nastoupit do instituce, tak by se podle rodičů m ly vybudovat specializované t ídy,

které by materiálně i personálně odpovídaly potřebám dvouletých dětí. Případně rozšířit síť jeslí ek. Jako další jiná a lepší řešení péče o děti mladší tří let shledávají například tyto:

- mini-kolony pro děti do tří let v ků,
- podpora firemních kolek, do kterých by mly přístup i mladší děti a byl by tak umožněn kontakt rodičů s jejich dětmi,
- zpracovat systém rodinné politiky, který by legislativně vymezoval povinnosti zaměstnavatelů v rodině,
- navýšit finanční podporu rodičů s malými dětmi,
- zapojit seniory, kteří by měli zájem o hlídání dětí,
- skupinové hlídání dětí nerodičovskou osobou.

21 % respondentů z kategorie rodičů dvouletých dětí vnímalo snícení v nové hranice pro vstup do mateřské školy jako nejlepší variantu řešení nedostatku ujcí institucionální péče o děti mladší tří let. Jako výhodu tohoto řešení vidí lepší finanční dostupnost této odborné péče, která by byla dostupná i v menších obcích. Tito respondenti zdrazovali potřebu změny v souasných mateřských školách.

7.16.2 Nejlepší odpovědi (odvodněné) o kategorie učitelů z mateřských škol

88 % respondentů z ad učitelů mateřských škol nepovažovalo snícení v nové hranice pro vstup do mateřské školy jako nejlepší variantu řešení nedostatku ujcí institucionální péče o děti mladší tří let. Nejlepší byli učitelé proti kolektivní institucionální výchově dětí mladších tří let a za nejlepší považovali mateřskou péči a péči nejblíže rodiny. Pokud ufl by institucionální péče v tomto v ků byla nevyhnutelná, viděli by raději dvouleté děti v jeslích, a tak jako lepší řešení navrhovali znovu obnovení i zizování nových jeslí, které by byly státní a finančně dostupné. Podle většiny by se globální výchovou dětí podtiletou v nové hranici měl zabývat úplně jiný (nově zizovaný) institut. Účastníci průzkumu se domnívali, že pro dvouleté děti by bylo zapotřebí specializovaných týmů, které by byly specifické menším kolektivem, kvalifikovanou péčí, odpovídajícími podmínkami a krátkodobější docházkou. Jako další jiná a lepší řešení shledávali například tyto:

- jeslové týmy v mateřských školách,
- výpomoc rodiny i podpora chů,

- snížení v kové hranice pro odchod do důchodu, aby se o děti mohly postarat prarodiče,
- zlepšení pracovních podmínek matkám 2letých dětí (zkrácené pracovní úvazky, atp.),
- zlepšení rodinné politiky v ČR,
- mateřská centra, kde by mohly být děti s rodiči i bez nich,
- hlídací agentury (tety na hlídání),
- navýšit sociální podporu matek na mateřské dovolené, aby nebyly nuceny se vracet do práce z ekonomických důvodů.

12 % respondentů z administrativy mateřských škol považovalo snížení v kové hranice pro vstup do mateřské školy jako nejlepší variantu vyřešení nedostatečného institucionálního péče o děti mladší tří let. A to především proto, že tuto variantu považují za nejjednodušší řešení. Dále argumentovali ekonomickými důvody. Mnoho pedagogů ovšem uvádělo u této odpovědi určité podmínky, například v podobě nástupu dvouletého dítěte pouze v „nejnutnějších případech“ a za předpokladu odpovídajících podmínek. Viz. odpověď jednoho předškolního pedagoga: *„Dvouleté děti by se do M^{TM} mohly přijmout za podmínky, že jejich počet by byl omezen, nesměly by to být děti mladší dvou let a pouze ty děti, které by byly citově zralejší a sociálně připravenější. Přijímány vřelými s tzv. zkušební dobou.“*

7.16.3 Nejlepší odpovědi (odvodnění) o kategorii personál jeslí

90 % respondentů z administrativy jeslí nepovažovalo snížení v kové hranice pro vstup do mateřské školy jako nejlepší variantu vyřešení nedostatečného institucionálního péče o děti mladší tří let. Jako vhodné řešení vnímali zřízení státních jeslí, případně jeslových týmů pro mateřských školách, ve kterých by pracovaly dětské zdravotní sestry. Popřípadě zajistit podporu rodin tak, aby institucionální péče o děti v raném věku, z finančních důvodů, nebyla natolik fládaná.

Pouze 10 % respondentů z administrativy jeslí považovalo snížení v kové hranice pro vstup do mateřské školy jako nejlepší variantu vyřešení nedostatečného institucionálního péče o děti mladší tří let. Tito respondenti zdůrazňovali potřebu splnění odpovídajících podmínek, s odkazem k odpovědím na otázku číslo čtyři.

8. SHRNU TÍ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Sumarizace výsledk z jednotlivých polofek v dotazníku, po ínaje otázkou íslo jedna:

1. Ze v-ech t í dotazovaných skupin respondent povařlo dvouleté dít za spí-e nezralé 33 %; za rozhodn nezralé 29 %; za spí-e zralé 15 % a za rozhodn zralé 16 % oslovených. Srovnání mezi kategoriemi ukazuje, fe za zralé povařovali dvouleté dít nej ast ji pracovníci jeslí. S výsledky vztahujícími se ke zralosti v jednotlivých oblastech vývoje seznamuje vyhodnocení otázky . 1.
2. 73 % oslovených respondent si myslí, fe dvouleté d ti do mate ských -kol (dále jen M^{TM}) nepat í. Personál jeslí uvád l nej ast ji d vod neodpovídajících v cných, personálních, organiza ních a psychosociálních podmínek, kdeřto rodi e a u itelé nejvíce argumentovali tím, fe M^{TM}nenaplní pot ebu fyzické a du-evní blízkosti „klí ovéõ osoby.
3. U rodi ovské ve ejnosti a u itel mate ských -kol p evařloval názor, fe nástup do M^{TM}p ed dovr-éním t etího roku dít te m fe negativn ovlivnit jedince. Naopak personál jeslí p evářln spat oval pozitivní vliv docházky do M^{TM}na budoucí vývoj dít te v porovnání s u iteli a rodi í.
4. M^{TM}mohou být podle respondent í pro dvouleté d ti, ale je zapot ebí p edev-ím snířlit po ty d tí na t ídách, respektive z ídit t ídy jen pro dvouleté d ti, kde by byl zaji-t n individuální a citlivý p ístup. Dal-ími p edpoklady, bez kterých by nebylo mořné integrovat dvouleté dít do t chto institucí, zmi ovali respondenti nap íklad pot ebu posířit pedagogický i nepedagogický personál, doplnit kvalifikaci stávajícího personálu, zajistit odpovídající materiální, finan ní, organiza ní a psychosociální podmínky. Více pořladvk naleznete ve vyhodnocení otázky . 4.
5. Dal-ím nedostatkem, který by p ed snířlením v kové hranice pro vstup do mate ských -kol, musel být odstran n, je podle u itel M^{TM} rodi , ale i pracovník z jeslí ó sou asný reřim neadekvátní pot ebám dvouletých d tí. Vý-e uvedený názor byl ve shod nap í t emi kategoriemi respondent . Názorový soulad, na neodpovídající reřim M^{TM} pro dvouleté d ti, panoval u 77 % respondent .

6. V průměru ze všech tí oslovených skupin respondentů shledalo 53 %, v kov heterogenní tídy jako nevhodné pro patřnou péči o batolata. Na emfise shodovali jak u itelů, tak rodičů a zaměstnanců jeslí. 34 % toto uspořádání tídy považovalo ve vztahu k dvouletému dítěti jako vhodné.
7. Podle 53 % všech respondentů, nejsou odpovídajícím způsobem zajištěny materiální podmínky tohoto typu předškolního zařízení. Tento názor dominoval u všech těchto skupin respondentů.
8. U itelů mateřských škol a pracovníků jeslí si myslí, že Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVPPV) by v případě zavedení dvouletých dětí do M^{TM} vyfladoval zřejmě. Dotázaní rodiče nedokázali posoudit zda-li by RVPPV vyfladoval nějaké úpravy, což se dalo předpokládat, z důvodu jejich neobeznámeností s obsahem legislativně závazných dokumentů, týkajících se předškolního vzdělávání. V celkovém průměru všech tí oslovených kategorií respondentů si procentuálně většina, totiž 52 %, myslí, že zavedení dvouletých dětí do M^{TM} by se neobešlo beze změn v RVPPV.
9. V případě zřízení systémové docházky dětí mladších tří let do státních mateřských škol, se z výsledků dotazníkového šetření projevilo, že jako potřebnou kvalifikaci pro péči o takto malé děti všechny tři kategorie respondentů, považují za nejvhodnější kombinaci pedagogického a zdravotnického vzdělání. V kategorii personálu jeslí ne zvolil nikdo jako potřebnou pouze pedagogickou erudici, kdežto u dotázané rodičovské veřejnosti a u itelů mateřských škol to byla druhá nejčastější odpověď.
10. 49 % z celkového počtu respondentů by za souasných podmínek mateřských škol dvouleté dítě do tohoto prostředí neumístili. Tato odpověď dominovala u všech tří kategorií respondentů. Na druhém místě, 30 % respondentů, by do M^{TM} dvouleté dítě umístili ze závažných ekonomických důvodů.
11. Na otázku, proč by respondenti nedali dvouleté dítě do M^{TM}, nejčastěji rodiče a pedagogové odpovídali, že dítě do tří let má být v rodině. Odpověď se lišila pouze u oslovených pracovníků jeslí, podle kterých jsou vhodné jiné formy péče, například jesle.
12. Docházka dvouletých dětí do M^{TM} má podle 60 % respondentů pozitivní zapůsobit na samostatnost při sebeobsluze; na úroveň její; na rozumové

schopnosti; na dodržování společností uznávaných pravidel chování; na pohybové dovednosti; na hygienické návyky dítěte a na spolupráci a pozornost dítěte. Pouze 23 % respondentů uvedlo i u této otázky, že vstup dítěte ve dvou letech do M^{TM}m je jednotlivce negativně zapůsobit a to především na duševní a tělesné zdraví dítěte.

13. 88 % respondentů se ztotožňuje s tvrzením, že dvouleté dítě z hlediska svého celkového vývoje potěbuje hlavně mateřskou a rodinnou péčí, 12 % je přesvědčeno, že instituce dětem mladším tří let prospívá.
14. 33 % ze všech oslovených respondentů uvedlo, že by měla být péče o dítě mladší tří let zanesena do resortu zdravotnictví. Při srovnání výsledků v jednotlivých kategoriích se rodiče shodovali s personálem zejména na tom, že by měla být v gesci Ministerstva zdravotnictví, kdežto uitelé mateřských škol se domnívali, že povoleno k vedení by měla být Ministerstvo školství.
15. Snížení vkové hranice pro vstup do mateřské školy, na hranici dvou let nepovažuje 84 % oslovených respondentů jako vhodné východisko nedostačující denní institucionální péče o dítě mladší tří let. Pouze 16 % respondentů vnímalo toto snížení institucionální péče o batolata jako dobré.

9. DISKUZE

Cílem diplomové práce bylo zjistit, jak vnímají rodiče, pracovníci zejména uitelé mateřských škol možnost zanesení dvouletých dětí do preprimárních výchovných vzdělávacích institucí a zda jsou dnešní dvouleté děti zralé pro vstup do mateřských škol. Součástí jsem chtěla prozkoumat, převládá-li mezi respondenty tradiční model nazírání péče o dítě mladší tří let, charakteristický výchovou v rodině, či ušlo od tohoto konvenčního postoje česká společnost vzdaluje.

Při zodpovídání otázek v dotazníku nevyvstaly u respondentů žádné větší problémy. Pouze dotázaní rodiče na některé otázky týkající se odborné praxe, například Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, nedokázali odpovědět, a tak volily tzv. únikové otázky typu „nevím“ či „nedokážu posoudit“. Při oslovení personálu zejména pěkypila odezva Rut Svobodové, editelky z Centra dětských odborných zdravotnických služeb v Brně, která byla prozkumu nakloněná a vyjádřila svůj zájem o následné výsledky šetření. Dále pak vedení ostravských jeslí Bumbřík, se

kterým jsme si při elektronické korespondenci vzájemně vyměnili názory týkající se problematiky péče o děti mladší tří let. Zajímavá byla i reakce zizovatelky zjeslí U Babi ky, které se při prvním tení dotazník zdál být nesmyslný z toho dvodu, fe se v n m hovo í o d tech dvouletých v mate ských –kolách, které podle ní zcela p írozen pat í do jeslí a M^{TM}jsou zpravidla pro d tí od t í let. Bylo tedy nutné objasnit jí návrh za azování dvouletých d tí do mate ských –kol, který byl v nedávné minulosti politiky projednáván a seznámit jí s pé í o d tí mlad–í t í let v jiných evropských zemích, kde je tato nabídka pé e b fínou praxí.

Vyhodnocení otázky . 13 ukázalo, fe 88 % respondent se ztotofi uje s tvrzením, fe dvouleté d tí z hlediska svého celkového vývoje pot ebují hlavn mate skou a rodinnou pé i. Cofl m fe nazna ovat, fe v eské republice oproti jiným zemím Evropy, stále p evládá stereotyp v podob rodinné pé e o dít do t í let v ku. Zajímavé je i stanovisko opozice, kterou tvo í personál jeslí a procentuáln slab–í ást rodi a u itel , kte í jsou p esv d eni, fe instituce d tem mlad–ím t í let prospívá. Existuje tu tedy i názorový proud, jenfi nezavrhuje pé i nerodi ovskou osobou a vyuffívání institucí pro d tí mlad–í t í let. Z rozhovoru s ^{TM}arkou Gjuri ovou, psychologfkou a rodinnou terapeutkou o variantách pé e o d tí do t í let a o d lefité volb mezi nimi, který zrealizovala Gender Studies, vyplynulo, fe tato uznávaná psychologfka se domnívá, fe názor na to, fe mate skou pé i do t í let nikdo nenahradí, je p edsudek spole nosti, ve které flijeme, a který svazuje rozhodování rodi . (Kolá ová, 2008) Z vý–e uvedené polemiky se v tomto sm ru nabízí dal–í výzkumná otázka: Existuje n jaká v ková hranice, do nífi je pro dít jednozna n lep–í, aby bylo celodenn s matkou, a zastoupí-li pé i klí ových osob p ed–kolní instituce, p ípadn ch va, ovlivní to budoucí vývoj jedince? P í hledání odpov di na tuto otázku je t eba vzít v úvahu konkrétní zp sob pé e, v k dít te, prost edí (rodinu), ze které dít do instituce p íchází a mnoho dal–ích okolností. Dle mého názoru nelze generalizovat. Nem fleme kategoricky tvrdit, fe do t í let v ku dít te je jednozna n lep–í pé e v rodin , nebo naopak tvrdit, fe dít ti v tomto v ku instituce jednozna n prospívá. Berme v úvahu, fe každé dít je jiné, sociální i ekonomický status rodin se li–í, rozdílné jsou i styly pé e. Já osobn jsem toho názoru, fe každý rodi má mít mofnost rozhodnout se jakkoliv a jeho volba by m la mít podporu státu. Z toho dvodu, za p edpokladu odpovídajících podmínek, se stavím pozitivn k eventuální mofnosti za azení dvouletých d tí do

mateřských –kol, což by rozšířilo možnost volby rodin s malými dětmi. Spíše se při iklání k možnosti zřízení tzv. jeselských tříd pro děti dvouleté a tříleté v mateřských –kolách, nebo souhlasím s názory respondentů, kteří integraci dvouletých dětí do včerkovských tříd s dětmi čtyřletými a tříletými považují za mnohaletou, uvedených u vyhodnocení otázky č. 6, za nevhodné. Další důvod pro se stavění k zřízení dvouletých dětí do mateřských –kol pozitivně uvádí Milada Rabušicová: „*í odstraní traumat z přestupu z jednoho prostředí do jiného, pevnější a dlouhodobější vazby na pedagogy, kloubení hravých a učebních činností.*“ (In: Kramulová, 2010a) Jesle, jako zdravotnická zařízení hodnotím kladně, avšak vysoké poplatky za pobyt dítěte v těchto institucích, mohou být pro rodiče s nižšími příjmy jen těžko dostupné. Rozhodně jsem proti zřízení jeslí, nebo úrovně, kterou jsem mohla vidět při osobních návštěvách těchto institucí, je vysoká. Jsem toho názoru, že rozšíření v budoucnosti nabídky péče jeslí, například v menších městech, snížením včerkové hranice nutné pro docházku do mateřských –kol je jedním z reálných východisek pro blížení se Barcelonským cílům. S klesajícími počty dětí v mateřských –kolách, za podmínky zachování jeslí a za předpokladu splnění požadavků mateřských –kol, které zmíněné výzkumné setkání, nemám zásadní problém se zřízením dvouletých dětí do mateřských –kol.

Z porovnání výsledků práce, vyvstal pro diskusi i další pitavlivý námět. Čtvrtina z oslovených učitelů mateřských –kol si myslí, že dvouleté děti do mateřských –kol patří, ale za předpokladu vypracování kritérií pro přijímání těchto dětí, ze kterých by byly patrné požadavky kladené na dítě i na rodinu. Předškolní vzdělávání se v České republice organizuje pro děti zpravidla od tří do čtyř let a je zcela v kompetenci editel/tek, jaká stanoví kritéria pro přijetí. V současné době může nastat i výjimka a vedení mateřské školy může přijmout i dítě mladší tří let. Vedení instituce musí pouze dodržet ustanovení zákona o předškolním přijímání dětí v posledním roce před zahájením povinné školní docházky. Z mého pohledu tak nelze vypracovat státem i jiným zákonodárným orgánem „tabulky“, které by řekly, jaké dítě je a jaké není připravené pro vstup do MŠ. Vývoj každého jedince je individuální a probíhá ve skocích. V publikaci „Klíček jeslím“, která se zabývá problematikou denní péče o děti do tří let, vyslovuje autorský kolektiv myšlenku týkající se zralosti dvouletých dětí pro vstup do instituce. Podle nich je nutné se rozhodovat individuálně. Na které děti

nebudou zralé na odloučení od mateřské osoby a jiné děti mohou v tomto věku v institucích prospívat. (Kolářová, 2008) Proto se ptám - bylo by možné objektivně u zápisu do M^{TM} posoudit během krátkého časového úseku například zralost dítěte? Posouzení připravenosti dítěte pro vstup do instituce by mělo zůstat zcela v kompetenci rodiče, nebo se domnívám, že rodiče znají své dítě nejlépe a mají nejvíce zájem na tom naplňovat potřeby dítěte. Nejen v mateřských školách, ale ve všech institucích zabývajících se péčí o děti mimo rodinu, existuje adaptační období, ve kterém je možné sledovat, jak dítě odloučení snáší a případně doporučit rodině jinou formu péče. Český stát by se pak mohl inspirovat zeměmi jako je Belgie, Dánsko, Nizozemí, Švédsko a Finsko, které odstraňují překážky ústí nejen na trhu práce, nebo například do jeslí v Belgii mají nárok být umístěny všechny děti od dvou let, jejichž rodiče o tuto formu péče projeví zájem.

Překvapilo mě, že procentuálně většina oslovených rodičů se svými názory spíše přiblížila názoru pedagogů na nezbytnost rodinné a mateřské péče do tří let věku oproti respondentům z řad personálu jeslí, kteří se domnívají, že instituce dříve než tři let věku prospívá. Zajímalo by mne, zda bych došla ke stejným výsledkům, pokud by se výzkumný vzorek rodičů skládal pouze z rodičů, jejichž dvouleté děti navštěvují jesle.

S ohledem na provedené výzkumné šetření se domnívám, že cíl byl splněn a odpovědi na výzkumné otázky nalezeny. Další výzkumné šetření bych doplnila o rozhovor s pediatry a psychology na téma zralosti dvouletých dětí, jenž by pomohl ke komplexnějšímu pohledu na problematiku zralosti dvouletých dětí pro vstup do instituce mimo rodinnou péči.

10. ZÁVĚR

Diplomová práce mapuje názory rodičů dvouletých dětí, učitelů mateřských škol a pracovníků jeslí na návrh zařazení dítěte od dvou let věku do mateřských škol.

Teoretická část diplomové práce se snaží analyzovat specifika a problémy souasných rodin. Vymezení pojmu rané dětství se zaměřením na problematiku péče o děti mladší tří let věku v České republice ve srovnání s jinými zeměmi Evropy.

Výzkumné šetření, které bylo realizováno s výše uvedeným záměrem, zjistilo, že rodiče a učitelé mateřských škol nepovažují dvouleté dítě za zralé pro vstup do

mate ské -koly. Personál jeslí se sice domnívá, že jsou tyto děti na delší pobyt mimo rodinu připravené, ale nepokládají jako vhodné východisko rozšíření péče o děti do tří let směrem k mateřským školám. Jesle jsou pro rodiče finančně nákladné. Zaměstnanci jeslí navrhovali pro tento typ zařízení v rámci dotace ze státního rozpočtu, aby tak finanční náklady nemuseli hradit pouze zizovatelé nebo rodiče a jesle se tak staly dostupnějšími. Tím by se také zvýšil zájem ze strany rodičů.

Uitelé z heterogenní uspořádaných tříd, v případě zájmu dvoutletých dětí do mateřských škol, kritizovali nerealizovatelnost úmyslů s celou skupinou a poukazovali na riziko možnosti zanedbávání dětí nejstarších, tedy pětiletých a šestiletých. Také vyjadřovali obavy z regresivního chování dětí a tak 73 % uitelů vyjádřilo svůj názor, že dvoutleté děti do mateřské školy nepatří.

Z výzkumu je zřejmé, že 24 % rodičů dvoutletých dětí si myslí, že děti v tomto věku mohou mateřské školy navštěvovat, ale za předpokladu splnění jistých podmínek, například by podle rodičů bylo dobré vylenit třídy pouze pro dvoutleté děti a omezit jejich docházku na méně než hodinu.

Dotazníkové šetření naznačuje potřebu změny v materiálních a personálních podmínkách. Z tohoto důvodu si 75 % respondentů z kategorie pracovníků jeslí shledává jako vhodné umístění dvoutletých dětí do jeslí a doporučí rozšíření těchto zařízení, nebo dle jejich názoru vyřadí psychomotorický vývoj dvoutletých dětí méně kolektiv a třídy v mateřských školách považují za příliš hlukové a obsah výchovně-vzdělávací úkoly za neodpovídající potřebám dvoutletých dětí.

Výzkum prokázal, že postoje 88 % respondentů stále neprokouply práh své minulosti a nadále považují celodenní péči o dítě do tří let v domácím prostředí za jedinou správnou volbu. Ztotožnili se s výrokem, že dítě do tří let z hlediska svého celkového vývoje potřebují hlavně mateřskou a rodinnou péči. Pouze u oslovených pracovníků jeslí převládá názor, že instituce dítěm mladším tří let prospívá, avšak ty se s citelnými protesty staví proti rozšíření dvoutletých dětí do M^{TM}a upřednostňují spíše jesle, které odpovídají potřebám dítěm tohoto věku.

Prínos tohoto výzkumného šetření spatřují v tom, že upozorňuje na to, že dvoutleté děti podle názorů většiny kategorií respondentů do mateřských škol nepatří. Uvádí konkrétní důvody, vnímaná pozitiva a negativa a doporučení a vylepšení tohoto návrhu snížit věkovou hranici dětí pro vstup do mateřské školy na dva roky. A si nyní

pov ená ministerstva uv domují, fle za sou asných organiza ních a provozních podmínek mate ských -kol není mořné v kovou hranici pro p íjetí dít te do mate ské -koly snířít, tak je i tak na míst s rostoucím zájmem spole nosti na rovnost muřl a řlen na trhu práce, e-it alternativní pomoc matkám s malými d tmi. Reflektuji proto názory rodi , u itel mate ských -kol a pracovník jeslí na tento mořný p ípad pé e o d ti do t í let. Tento návrh je v dob nedostatku míst v mate ských -kolách i pro d ti t řleté nerealizovatelný, av-ak do budoucna se lze domnívat, fle s klesajícím po tem d tí v mate ských -kolách se bude znovu projednávat a názory odborníku z -ir-ích ad pedagog a pracovník jeslí, které p íná-í toto dotazníkové -et ení, mohou být d leřité i cenné. Nelze opomíjet ani názory rodi d tí, kterých se tento návrh týká p edev-ím, nebo na-ím hlavním a spole ným zájmem je práv dít .

Pro m osobn , z pozice u itelky v mate ské -kole, byla práce p ínosná jako zdroj informací. Ty vypovídají o názorech -ir-í ve ejnosti. Názory koleg z praxe, rodi a personálu jeslí si velice vářím, nebo zrcadlí jejich osobní zku-enost, která se m fle stát podn tem pro dal-í bádání. Díky diplomové práci jsem získala ucelený pohled na problematiku denní pé e o d ti do t í let v ku dít te v eské republice i v zahrani í.

Doufám, fle výsledky výzkumu p ísp jí k otev ení diskusí na toto téma, které se v sou asnosti m fle zdát uřl neaktuální, ale z mého hlediska je stále p ítomné.

11. ABSTRAKT

Diplomová práce s názvem řNázory rodi , u itel mate ských -kol a personálu jeslí na mořnost za azení dvouletých d tí do mate ských -kolř analyzuje specifika a problémy dne-ních rodin s malými d tmi. Vymezuje pojem rané d tství, popisuje vývoj dít te v batolecím v ku a zároveň charakterizuje dne-ní batole. Práce se v nuje problematice zralosti d tí pro vstup do mate ské -koly. Dále diplomová práce p íblířuje historii a sou asnou problematiku pé e o d ti mlad-í t í let v eské republice, ve srovnání s vybranými zem ěmi Evropy. Sou ástí diplomové práce je výzkumné -et ení zam ené na názory t í kategorií respondent na eventuální mořnost za azení d tí od dvou let v ku do mate ských -kol (dále jen M^{TY}) jako plánu dal-řho postupu týkajícířho se problematiky systémového e-ení agendy denní pé e o d ti do t í let v ku v eské republice. Cílem výzkumného -et ení bylo zjistit, jak vnímají oslovení rodi e, pracovníci jeslí a p ed-kolní pedagogové mořnost za azení dvouletých d tí do

preprimárních výchovných a vzdělávacích institucí a zda jsou dnešní dvouleté děti zralé pro vstup do mateřských škol. V praktické části diplomové práce byly také porovnány osobní postoje mezi respondenty z jednotlivých kategorií.

Na základě odpovědí výzkumného vzorku lze konstatovat, že dvouleté děti jsou zralé a připravené, na docházku do mateřské školy, v nejvíce oblastech považovali pracovníci jasně. Dotázaní učitelé mateřských škol a rodiče, se celkem totožně shodovali, že dvouleté dítě je nezralé a nepřipravené na vstup do mateřské školy. Nelze však zobecnovat s ohledem na výzkumný vzorek. Výsledky výzkumu upozorní na negativa a pozitiva, která vnímají respondenti v možnosti začlenění dítěte od dvou let věku do mateřských škol. Vyhodnocení dotazníkového šetření popisuje dovednosti a schopnosti, které by docházka dvouletého dítěte do MŠ mohla ovlivnit ve prospěch dítěte a na kterých by se naopak projevila negativně. Výzkumným šetřením byly zjištěny podmínky, za kterých je dle respondentů možné považovat edukaci dítěte mladšího tří let věku v prostředí mateřské školy za vhodnou. Praktická část diplomové práce komparuje zjištěné názory rodičů se stanovisky pracovníků jasně a pedagogů MŠ na vhodnost vkov heterogenních tříd, režimu MŠ, materiálních a personálních podmínek. Respondenti zde navrhnou jiná, dle jejich pohledu vhodnější řešení denní institucionální péče o dvouleté děti. Práce dokázala, že u dotázaných respondentů stále převažuje názorový proud upřednostující do dvou let věku dítěte hlavně mateřskou a rodinnou péči před institucionální, avšak je zde i malá část výzkumného vzorku, která institucionální péči preferuje.

ABSTRACT

The diploma work titled "The parents', teachers' and day care center staff view on possibility of placing two-year-old children in nursery schools" analyzes the specifics and problems of today's families with young children. It defines the concept of early childhood, describes a child's development at toddler age, and also characterizes today's toddler. The work is dedicated to the maturity of children for entry into nursery schools. Furthermore the diploma work describes the history and current problems of the care for children younger than three years in the Czech Republic in comparison with representative European countries. The diploma work is a survey focused on three categories of respondents' views on the possibility of inclusion of children from two

years of age in nursery schools as a plan for future solution of the issue of systemic agenda of day care center for children under three years of age in the Czech Republic. The aim of the research was to find out how the surveyed parents, nursery workers and preschool teachers perceive the possibility of inclusion of two-year-old children in pre-primary educational institutions and whether today's two-year-old children are ripe for entry into nursery schools. In the practical part of the diploma work there were also compared the personal attitudes among respondents from each category. Based on the responses of the research sample it can be stated that two-year-old children are ripe and ready for attendance in nursery schools, this opinion prevailed with the day care center staff. The respondents from the category of nursery school teachers and parents tend to agree that two-year-old children are immature and unready for attendance in nursery schools. However, the results can not be generalized with respect to the research sample. The research results point out the negatives and positives perceived by the respondents as for the possibility of inclusion of two-year-old children in nursery schools. Evaluation of the survey describes the skills and abilities in two-year-old children that can be affected positively as well as negatively by the attendance in nursery school.

The research identifies the conditions that respondents consider suitable for the education of children under three years of age in the environment of nursery schools. The practical part of the diploma work compares the detected opinions of the parents with the opinions of day care center staff and nursery school teachers on suitability of age heterogeneous classes, nursery school regimes, material and personal conditions. The respondents suggested alternative, and according to them, more suitable solutions of daily institutional care for two-year-old children. The work demonstrated that the surveyed respondents prefer the opinion that children under two years of age should have rather maternal and family care than institutional care, but there is a small part of the research sample, which favours institutional care.

12. POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA

MONOGRAFIE:

1. ADLER, Alfred. *Problems of Neurosis*. New York: Harper and Row, 1964. ISBN 0415-21065-8
2. DITTRICHOVÁ, J.; PAPOUŠEK, M.; PAUL, K. *Chování dítěte raněho v mateřské a rodinné péči*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0399-8
3. DUNOVSKÝ, Jiří a kolektiv. *Sociální pediatrie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1999. 284 s. ISBN 80-7169-254-9
4. FILSINGER, W.; HAEFELE, B.: *Každý za útek v mateřské škole je tiskový*. P ed. Kristina Lišková. Praha: Portál, 1993. 58 s. ISBN 80-85282-57-7
5. FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi*. Vyd. 3. P ed. Karel Balcar. Praha: portál, 2010. 384 s. ISBN 978-80-7367-725-1
6. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. P ed. Vladimír Janda. Brno: Paido edice pedagogické literatury, 2000. 208 s. ISBN 80-85931-79-6
7. HAMPLOVÁ, Dana a kolektiv. *České ženy: vzdělání, partnerství, reprodukce a rodina*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2003. 110 s. ISBN 80-7330-040-0
8. HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí*. Vyd. 2., přepracované a rozšířené. Praha: Portál, 2009. 288 s. ISBN 978-80-7367-628-5
9. HINTNAUS, Ladislav: *Ženy, škola a rodina. Smysl a funkce rodiny*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1998. 79 s. ISBN 80-7040-315-2
10. HORA, J.; SELIGOVÁ, M.: *Rodina na ústředí*. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 1997. 144 s. ISBN 80-7106-195-6
11. JEŘÁBKOVÁ, Blanka. *Mateřská škola jako životní prostor*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 232 s. ISBN 80-210-0830-X
12. KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana; PUPALA, Branislav a kolektiv. *Pedagogická a primární pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. 456 s. ISBN 80-7178-585-7
13. KOLÁŘOVÁ, Jitka a kolektiv: *Klíč k řešení*. 1. Vyd. Praha: Gender Studies, 2007. 52 s. ISBN 978-80-86520-22-3
14. KOMENSKÝ, Jan Amos. *Informatorium o škole*. 2. vyd. Praha: Academia, 2007. 132 s. ISBN 978-80-200-1451-1.

15. KO ÁTKOVÁ, So a. *Dít a mate ská -kola*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 200 s. ISBN 978-80-247-1568-1
16. KO ÁTKOVÁ, So a. *Hry v mate ské -kole v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2005. 184 s. ISBN 80-247-0852-3
17. KOVA ÍK, Ji í; MOLKA, Petr: *Sou asná rodina: problémy, konstanty, prom ny, nad je*. Praha: PRINT Production s.r.o., 1996. 77 s.
18. LACINOVÁ, Ivana; HAVLOVÁ, Jana; PRACHTOVÁ, Ludmila; ROMOTOVÁ, Milada. *Co d laj mate ské -koly v Norsku pro zdravý vývoj d tí aneb Nikdo není malý*. Krom íf: Spirála, 1999. ISBN 80-901873-3-1
19. LANGMEIER, Josef; KREJ Í OVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. Vyd. 2. Praha: Grada, 2009. 368 s. ISBN 80-247-1284-9
20. MAREMP.; POTO NÝ, T. (eds.): *Modernizace a eská rodina*. Brno: Barrister & Principal, 2003. 349 s. ISBN 80-86598-61-6
21. MARKSOVÁ-TOMINOVÁ, M.: *Rodina a práce ó jak je sladit a nezbláznit se*. Praha: Portál, 2009. 160 s. ISBN 978-80-7367-615-5
22. MA ÍKOVÁ, Hana a kolektiv: *Prom ny sou asné rodiny (Rodina-gender-stratifikace)*. Praha: Slon, 2000. 171 s. ISBN 80-85850-92-1
23. MAT J EK, Zden k. *Prvních 6 let ve vývoji a výchov dít te*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2005. 184 s. ISBN 978-80-247-0870-6
24. MAT J EK, Z.; POKORNÁ, M.; KARGER, P.: *Rodi m na nejhez í cestu*. Praha: Nakladatelství H&H, 2004. 190 s. ISBN 80-7319-023-0
25. MERTIN, V.; GILLNEROVÁ, I. (eds.): *Psychologie pro u itelky mate ské -koly*. Vyd. 2 Praha: Portál, 2010. 248 s. ISBN 978-80-7367-627-8
26. NIESEL, R.; GRIEBEL, W.: *Poprvé v mate ské -kole*. P el. Dana Lisá. Praha: Portál, 2005. 104 s. ISBN 80-7178-989-5
27. PÁVKOVÁ, J.; HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.: *Pedagogické ovliv ování volného asu. Sou asné trendy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. 240 s. ISBN 978-80-7367-473-1
28. PREKOPOVÁ, J.: *Malý tyran*. Praha: Portál, 2009. Vyd. 6. 160 s. ISBN 978-80-7367-589-9
29. PR CHA, Jan. *Srovnávací pedagogika*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. 264 s. ISBN 80-7367-155-7

30. PRCHA, Jan. *Vzdělávání a školství ve světě : Základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, 1999. 319 s. ISBN 80-7178-290-4
31. PRCHA, Jan. *Školství v zahraničí: Školství v Dánsku*. Praha: Ústav školských informací, 1988. Svazek 1. 28 - 66 s.
32. PRCHA, Jan. *Školství v zahraničí: Školství ve Finsku*. Praha: Ústav školských informací, 1987. Svazek 1. 23 - 96 s.
33. PRCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška; MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 6. vyd. Praha: Portál, 2009. 400 s. ISBN 978-80-7367-647-6
34. Rodina a domácnost v 16. a 20. století. Praha: Karolinum, 2010. 134 s. ISBN 978-80-246-1764-0
35. Rodina a zdroj lidského kapitálu Evropy ve 21. století. Sborník textů z evropsko-mecko-rakouské konference. Brno: Národní centrum pro rodinu, 2001. 128 s.
36. SIROVÁTKA, T.; HORA, O. a kolektiv: *Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti*. Brno: Albert, 2008. 330 s. ISBN 978-80-7326-140-5
37. MÜLOVÁ, L.: *Raná interakce matka-dítě a její význam pro další psychický vývoj dítěte*. In: Mertin V., Gillnerová, I. (eds.) *Psychologie pro učitelky MŠ* 2. vyd. Praha, 2003.
38. MÜLOVÁ, Lenka: *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2010. 248 s. ISBN 978-80-246-1820-3
39. VÝZKUMNÝ ÚSTAV PEDAGOGICKÝ. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: TAURIS, 2006. 48 s. ISBN 80-87000-00-5

LÁNKY:

- 1.1.: BAURÍKOVÁ, Zuzana. In-titucionálna výchova a vzdelavanie detí od narodenia do troch rokov v európskom kontexte. *Predškolská výchova*, 2010/2011, 3, s.1-12
- 1.2.: BARTOŠ, Václav: Rodina a to jsou pět i generace. *Vychovatel*, 1994, 3/4, s. 2-5
- 1.3.: BAHENSKÁ, M.: ženy ve veřejném životě ve druhé polovině 19. století. *Spolek svaté Ludmily a činnost Marie Riegrové-Palacké*. český časopis historický, 2005, ročník 103, číslo 3, s. 549-571
- 1.4.: HALAMOVÁ, Jana: Vzdělávání a péče v raném dětství v Evropě. In: Praha: Sofiprin, 1993, Týdeník školství, 2010, číslo 2 (1. část) a číslo 3 (2. část), s. 10

- 1.5.: HULÍNOVÁ, Ilona a kolektiv. Pat í dvouleté d ti do M^{TM} Informatorium 3-8, 2010, . 7, s. 6-7.
- 1.6.: KOLINA, Josef. Dobe–chce rozjet –olkový boom. Lidové noviny, 2011, 22. února, s. 2.
- 1.7.: KOMÁRKA, Martin. A fljí firemní –olky. MF DNES, 2011, 22. února, s.8.
- 1.8.: KRAMULOVÁ, Daniela: eská rodina po átkem 21. století. Psychologie dnes, CZ, 2010, . 10, s. 32-33
- 1.9.: KROPÁ KOVÁ, Jana. Dvouleté d ti v mate ské –kole ó problém, i nutnost? Poradce editelky mate ské –koly, 2011, .12, s.18-19.
- 1.10.: LABUSOVÁ, E. Co znamená dnes rodina? Psychologie dnes, CZ, 2007, . 12, s. 30-31
- 1.11.: RICAUD ó DROISY, Hélène. Rané d tství ve Francii. In: Psychologie dnes, CZ, 2001, . 4, s. 20-21
- 1.12.: SKÁLOVÁ, Hana: Pat í dvouleté d ti do mate ských –kol: samé rozpakyí In: Praha Sofiprin, Týdeník –kolství, 2010, . 30, s. 5
- 1.13.: SÝKOROVÁ, Petra: Firemní –olky v plenkách. In: Praha: Ekonom, 2011, . 7, s. 42 ó 43
- 1.14.: ŤMULOVÁ, Lenka: Na–e spole nost je k matkám tvrdá. In: Praha: Týdeník Respekt, 2006, . 42, s. 16
- 1.15.: TE HALOVÁ, Marie: Maminka na den aneb ŤMolky ve ŤVédsku. In: Praha: Portál, 2007, Informatorium 3-8, . 7, s. 12
- 1.16.: TE HALOVÁ, Marie: Firemní a soukromé –olky ó postrach, nebo uflíte ná v c. In: Praha: Portál, 2008, Informatorium 3-8, . 7, s. 14 ó 17
- 1.17.: TE HALOVÁ, Marie: Britské –kolství bere d tem jejich d tskost. Praha: Portál, 2009, Informatorium 3-8, . 6, s. 22-23
- 1.18.: TE HALOVÁ, Marie: Pat í dvouleté dít do M^{TM} In: Praha: Portál, 2010a, Informatorium 3-8, . 5, s. 18
- 1.19.: TE HALOVÁ, Marie: ŤMolky i pro dvouleté d ti? In: Praha: Portál, 2010b, Informatorium 3-8, . 6, s. 12 ó 15
- 1.20.: KU EROVÁ, Lucie. Domácí –olky táhnou. In: Praha: TK, 2011, Metro, s.22

- 1.21.: SUCHOCHLEBOVÁ, Lucie. Bez prarodi to není ono. In: Praha: D ti a my, únor 2012, s. 5 ó 6
- 1.22.: MAT J EK, Zden k. Znovu diskuze o jeslích. In: esko-Slovenská pediatrie, 2002, . 3, s. 137-141
- 1.23.: MALÍKOVÁ, J.; KRAMULOVÁ, D.: Ve dvou letech do -kolky? In: Informatorium 3-8, 2008, . 2, s. 14-15
- 1.24.: NEJEDLÁ, Jind i-ka. U itele z Norska netrápí velké papírování. Informatorium 3-8, 2009, . 10, s. 22
- 1.25.: T THALOVÁ, Marie. Dvouletí do -kolky: Nejdou zájmy rodi proti zájm m d tí? Psychologie dnes, 2010, . 6, s. 15
- 1.26.: OPRAVILOVÁ, E.; TPRACHTOVÁ, L.; KROPÁ KOVÁ, J.: Nad prorodinným balí kem s Asociací p ed-kolní výchovy. In: U itelské noviny, 2009, . 9, s. 10-11
- 1.27.: KRAMULOVÁ, Daniela: Rodi e cht jí jesle. A co na to d ti? In: D ti a my, 2009, . 5, s. 24-25
- 1.28.: KRAMULOVÁ, Daniela; LABUSOVÁ, E.: Batole v rodin : pot eba, nebo p efité dogma? In: Psychologie dnes, 2008, . 1, s. 32-34
- 1.29.: SWART, Daniela. Náv-t va p ed-kolák v Anglii. In: Informatorium 3-8, 2010, . 8
- 1.30.: OLSEN, E. Dánské -kolství podporuje individualitu d tí. Informatorium 3-8, 2009, . 3
- 1.31.: STRAKATÁ, Miroslava. P ed-kolní vzd lávání ve Slovinsku. Informatorium 3-8, 2007, . 4
- 1.32.: STRAKATÁ, Miroslava. Norské d ti se ve -kolce u í samostatnosti. Informatorium 3-8, 2009, . 2

INTERNETOVÉ ZDROJE:

- I. fiELEZNÝ, Jakub; KITZBERGER, Jind ich. D ti do -kolky ufl od dvou let? [online]. T 24 [cit. 2010-3-12] Dostupné na WWW: < <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1096898594-udalosti-komentare/210411000370312/> >
- II. Úmluva o právech dít te [online]. Dokument Organizace spojených národ [cit. 1989-11-20] Dostupné na WWW:

<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>

- III. Struktura systému vzdělávání a odborné přípravy v ČR [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2010. [cit. 1989-11-20] Dostupný z WWW: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/system-vzdelavani-v-cr/>
- IV. Prorodinný balíček Petra Nečase [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2008. Dostupný z WWW: < http://www.mpsv.cz/files/clanky/5898/komplet_balik.pdf
- V. Zmapování dostupnosti a podmínek pobytu dětí v jeslích, mateřských školách, školních družinách a obdobných zařízení a jiných neinstitucionálních forem péče o děti v ČR včetně identifikace potřeb jejich vyuffívání s návrhy možných opatření k jejich rozvoji [online]. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2008. Dostupné na WWW: < http://www.mpsv.cz/files/clanky/7073/pece_o_deti.pdf >
- VI. Národní koncepce rodinné politiky [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2005. Dostupné na WWW: http://www.mpsv.cz/files/clanky/2125/koncepce_rodina.pdf
- VII. NEWMAN, Susan. Parenting An Only Child: The Joys and Challenges of Raising Your One and Only. In: HOLMBERG, Sara. *The Only Child Myth* [online]. 2007 [cit. 2012-05-31]. Dostupné z: < <http://abcnews.go.com/2020/Story?id=3488411&page=2> >
- VIII. SVOBODOVÁ, Kamila. *fiivotní situace vícedětných rodin*. Praha, VÚPSV 2007 [cit. 2012-03-20]. Dostupné z: < http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_241.pdf >
- IX. KUČHAŘOVÁ, Věra; SVOBODOVÁ, Kamila. Síť zařízení denní péče o děti předškolního věku v ČR. [online]. Praha, VÚPSV 2006 Dostupné z: < http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_225.pdf >
- X. SMOLÍKOVÁ, Kateřina. Povinné předškolní vzdělávání v zemích EU. [online]. Praha, Metodický portál RVP, 2010. Dostupné z: < <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/p/8063/POVINNE-PREDSKOLNI-VZDELAVANI-V-ZEMICH-EU.html/> >

III. PŘÍLOHY